

ఆ.వ.పంత్ 277 C

నారాయణదాస

పంచశతి

41:-8.4

[దాసుగారి తెలుగు శతకములు] W:-5.4

కృతికర్త :

మ హా క వి

శ్రీ ఆదిభట్ట నారాయణదాసు

సంపాదకుడు :

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

ప్రచురణ :

రామక్రిష్ణా ఇండస్ట్రీస్ వారి సౌజన్యముతో

Blank Page

ॐ ఆ.వ.పి.ఎస్ 244
దాసభారతీ ప్రచురణలు : ౧౨

నారాయణదాస

పంచశతి

[దాసుగారి తెలుగు శతకములు]

కృతికర్త :

మ హా క వి

శ్రీ ఆదిభట్ట నారాయణదాసు

సంపాదకుడు :

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

ప్రచురణ :

రామక్రిష్ణా ఇండస్ట్రీస్ వారి సౌజన్యముతో

॥

మొదటి కూర్పు

1000 ప్రతులు

ఆగస్టు, 1976.

సర్వ స్వామ్య సంకలితము

ప్రాప్తిస్థానములు :

ఉపాధ్యాయుల సావిత్రమ్మ

C/o శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావు

4-2-13, చంద్రమౌళినగర్

గుంటూరు-2

వెల 5 రూ.

ముద్రణ

శ్రీ పి. రామకృష్ణమూర్తి

మేనేజింగు డైరెక్టర్

వెంకట్రామ్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్, బ్రాడీపేట గుంటూరు-2

ము ద్రా ప క ప్ర శ స్తి

శా। శ్రీ లొప్పారి మహాంధదేశమున వాసింజెంది, సాహిత్య కే
లీ లోలత్వమునంది, సాహృదము నోలించెంచి, విద్యస్మ నో
బ్జాలంకారత సంఘటించి, సుకవీంద్రానేక కావ్యాళి మా
లా లక్ష్మీకములై చెలంగెడిని మేల్కర్పూర సౌరభ్యముల్

శా। ఆ సౌరభ్యము రూపమై వెలసెనో? అ సాహృదమ్మెల్ల పెన్
మూసంబోసిన మూర్తి నై భవమొ? సాంపుల్ నింపు సాహిత్య కే
లీ సాభాగ్యమొ? రామచంద్ర కరుణాలీలా విశేషమ్ము! పే
ర్వాసిన్ గప్పురపుం బసందు రుచిమత్ప్రారంభ మేపారెనో?

సీ। శ్రీరామ చరణ రాజీవ సద్భక్తుడై
పరమ పావనధర్మ ఫక్కి నెఱిగి
పృథు యజ్ఞశీల పవిత్ర చరితుడై
పుణ్యవాసనల పెంపునందనర్చి
కేశవతీర్థ సంకీర్తిత శ్రీరామ
చరితముద్రణ ధురంధురతదాల్చి
రామనామధ్యాన రసవస్మనోన్మత్తి
సకల సజ్జనమైత్రి సంతరించి

గీ। మహిత సీతాసతీ మనో మధురమూర్తి
రాముడై కృష్ణవైభ వారాముడగుచు
పరిమలద్దివ్య కర్పూర వంశజుధి
చంద్రముడు రామకృష్ణుండు సాధుశీలి

శ్రీ నారాయణ దాస పంచశతి ముద్రింపించి దాతృత్వ దీ
క్షా నై పుణ్యము మెచ్చు కోల్గొనెడి శ్రీ కర్పూర వంశోద్భవున్
శ్రీనిందారెడు భోగభాగ్యములతోఁ జెన్నారు శశ్వత్క లా
శ్రేణి ప్రాణముగాఁగఁ బోచు హరి మా శ్రీరామకృష్ణాగణిన్

పూర్వ జన్మార్జితమైన పుణ్యమెల్ల
నమల కర్పూర పరిమళమై తనర్ప
సుకవి విద్వ త్కులారాధనకు సతమ్ము
నొప్పుఁగావుత ధనము పరోపకృతిగ

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

౧

శ్రీ:

దా స ద ర్శ న ము

ప్రపంచమున సారస్వత రేఖ నిత్యమాతనము నిరంతరమునై
పల్లవించుట రసజలలోక మెఱుగనిదికాదు. ఆసారస్వతము బహు రూప
మయ్యు సంగీత సాహిత్యాత్మకమగుట సర్వ విదితము.

“సంగీత మథ సాహిత్యం సఽస్వత్యా స్తనద్వయమ్
ఏక మాపాత మధుర మన్యదాలోచనా మృతమ్”

అను నభియుక్తోకి సంపూర్ణ లక్ష్యములైనవారు జయదేవ
నారాయణ తీర్థ ప్రభృతులు. సామగాన ప్రియుడగు పరమాత్మ సాన్ని
ధ్యము వారికి లభించినంత సుఖపుగా శీఘ్రముగా నితరులకు లభింపదు.
అట్టి వారిని విజ్ఞాన పూర్ణులనియు పూర్ణ పురుషులని పెద్దలు వ్యవ
హరించుట కద్దు. శ్రీమదజ్ఞాడాది భట్ల నారాయణ దాసుగారు మహా
పూర్ణపురుషుడు. కేవల సంగీత సాహిత్యములే కాక కథా గాన నృత్య
కవిత్వాది నానా రసవత్కలా నిధానమైన వారగుట పుంభావ సరస్వతి
యనుటయు నతి శయోక్తి కాదు. శాస్త్ర సంపత్తి వానికన్నింటికి
జీవభూతమైనది. అన్నింటికంటె వారి యాదార్యము విరక్తి సర్వత్ర
గోచరించును. ఆవారి సర్వవిజ్ఞాన విధానమున కీ పంచశతి ఒక విశిష్ట
మణి దీపిక.

సాధారణముగా సంస్కృతాంధ్ర కవులు శతకముల నత్యధి
కముగా నాదరింతురు. ఈ యాదరణమునకు హేతువులను పెక్కురు
పెక్కు- విధములుగా నూహించిరి. కావ్యరచనా యోగ్యతకై యిష్ట
దైవ ప్రార్థనాత్మకమైన ఒక అభ్యాసమని చాలమంది యభిప్రాయము.
అది త్రోసి రా జనరానది. ఈశతకములు మాత్ర మట్టివికావు. వీని
ప్రత్యేకత విలక్షణముగా గోచరించును. నారాయణదాస వ్యక్తిత్వము
నెఱిగిన వారెవ్వరైనను అభ్యాస మాత్రమనలేరు. ఆయన సహజ

పాండిత్య ప్రజ్ఞా! పాభవోపేతుడు. తొలి మలి పద్యములు ఓకే సమయ
మన వ్రాయబడినట్లుండుట వీరి సర్వప్రత్యేకతకు పరమో దాహృతి.
వీరి పద్ధతి యొక్కటి స్థిరమైనది. పద్యముగాని పాటగాని మాటగాని
వ్రాసినదానిని మరల మరల జూచి హెచ్చు లాచ్చులను సరిచేయునల
వాటులేదు. మహారణ్యభూమి వలెనే, నిమ్నోన్నతములతో సహజ
ప్రకృతివలెనే వీరికవిత్వము శోభిల్లు చండును, కృతిమత యనునది వీరికి
బొత్తిగా నచ్చనిది. సర్వ ప్రపంచ విషయములు వీరి బుద్ధికి గోచ
రించును. సాంప్రదాయికములు వీరికి నచ్చనిచో నిర్భయముగా నా
విషయము నుద్ఘాటింతురు. సహేతుకముగ నిర్ధారింతురు.

మహాకవులు కొందరు శతక రచనలు చేయుటలో తాత్పర్య
మేమియా యని యాలోచించినచో స్వార్థబుద్ధికంటెను పరార్థబుద్ధియే
స్పష్టమగును. తా మేదై వముయొక్క కృపకు పాత్రులై కలిగిన బాధ
లను నివారించుకొన్నారో అట్టి బాధ లెవ్వరికినేని కలిగిన నా స్తుతులచే
నాదై వతములు ఆవారి బాధలు తీర్చునుగదా ! లోకమున కుపకరించు
నన్న మేలియూహయే ఈ శతకరచనకు కారణము. చూడగా మూక
పంచశతి యిట్టిదేకదా ! తత్పరాయణముచే బుద్ధిహీనులెందరెందరో
మహాకవులగుట లోకమెరుగునుగదా ! అట్టి మహిమగల శతక
సంపుటి యీ పంచశతి.

ఇందు సూర్యనారాయణ శతకము మొదటిది. సూర్యనారా
యణుడు ప్రత్యక్షుడై వము. లోకమునకు ఆరోగ్యప్రదాత. నారాయణ
దాసులో వట్టి నారాయణుడుకాదు. సూర్యనారాయణుడు. ఇన్ని
సంబంధములతో ఈశతకము సాగినది.

“ఆరోగ్యం బాస్కరాదిచ్చేత్ శ్రీయమిచ్చేద్దుతాశనాత్

ఐశ్వర్య మీశ్వరాదిచ్చేత్ మోక్షమిచ్చేజ్జనార్దనాత్

అను నభియుక్తోక్తి ప్రకారము సూర్యభగవానుని వలన నారో
గ్యము నొందుట మయూరాది మహాకవుల చరిత్రలు తెలుపుచున్నవి.

ఈ మహాకవి కేవల మారోగ్యమేకాక ఆరోగ్యాది మోక్షపర్యంతము సూర్యభగవానునే ఉపాసింపవలెనని తన సిద్ధాంతము స్పష్టపఱచినారు. సూర్యదేవుని నవరసమూర్తిగా చిత్రించుట మాత్రము ఈ మహాకవికే చెల్లినది.

“కమలాశీన్ విగసింపఁజేయునెడ శృంగారంబు, హాస్యంబు దు
ర్దమ మందేహ తమిస్రమారణమునన్, రౌద్రాద్భుతో ద్వీర సం
క్రమ వీభత్స భయానకంబులు లనక్కరుణ్యముం దావకి
నమహాభక్తులయందు, నస్తగిరి పొంతన్ శాంతభావంబు నీ
వమరంజేయుదు నిత్యనిర్గుణుడవై హా : సూర్యనారాయణా :”

ఇది దాసుగారి పద్యము. ఆయనబుద్ధికి అగమ్యములేదు. లోకము నందలి సర్వపదార్థములను మేధావి లోకోత్తరముగా సర్ది యనుభవించ వలెను. ఆమేధ వీరికి వలసిదంతయున్నది.

ఈ మహాకవి సర్వమతసిద్ధాంత సారసర్వస్వగ్రహణ పారీణత అబ్బురముగొల్పును.

“సరిగాబొద్దులు విన్న భావముగ. హంసల్ సత్తుగా, దార్కికుల్
పరమాణుస్థితిగా, బహుప్రకృతిగా, బల్మారు సాంఖ్యుల్ సదా
ధర మీమాంసకులెల్ల గమ్మగ : బరంధా ముమ్ముగా యోగులం
దురు, నేనో మఱిసీవే సర్వమని యందున్ సూర్యనారాయణా :”

దీనికిమూలము ప్రసిద్ధమైన శ్లోకమున్నది. నేనో మఱిసీవే సర్వ
యందున్ అనుట శ్రీ నారాయణదాసవ్యక్తిత్వము.

దాస నిశ్చయమిది

నీ దాసుండగు వానికాపదలురానేరా, వాకష్టబ్ధినన్
సూడిన్నీకులు నిర్వినట్లు వడినెంతో దూరమైపోవు, త్వ
త్పదాంబోరుహచింత నౌషధము తప్పన్ లేదు పాయంబువే
రేదైనన్ భవరోగమూర్చుటకుఁ దండ్రీ : సూర్యనారాయణా :

ఐహాకాముష్మిక సౌఖ్యదాతృత్వము సూర్యభగవానుని ధర్మ
మనిగదా వీరినిశ్చయము. వారి భక్తితత్పరతకిది పరమ దృష్టాంతము.

“ఊహాప్రోహలు శాస్త్రకోధనములున్ యుక్తుల్ క్రతుస్సానముల్
సోహమ్మంచువచించుటల్” వృధలు, సత్యంబున్ దయన్ గల్గియు
తాహంబొప్పగ భక్తితో భవదుదంచన్నామ సంకీర్తనం
బాహాసేయక మోక్షమబ్బుటెటులయ్యా! సూర్యనారాయణా!”

నిరంతర భగవన్నామ సంకీర్తనముకంటె మోక్షమునకు
సాధనమింకొకటి లేనేలేదని వారి విశ్వాసమును హుబముఖముల
చిత్రించి తెల్పినారు. నవ విధ భక్తులలోనిదగు సంకీర్తనభక్తి మూఢ
భక్తిగా తానుస్వీకరింపలేదు. ఈ గ్రంథోప సంహారమును తిలకింపుడు.

“ఆరయంగా సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాద్యర్థ సారంబులు
ల్కలు నాశక్తి కొలందిహుట తుదికిమ్మె రూఢిగైకొంటి సం
సరణాంభోధిదరింపఁ జేయుటకు యుష్మద్భక్తి దిష్కన్య మీ
నరతోకంబున లేదు పాయమని యన్నా! సూర్యనారాయణా!”

ఇదివారి నిశ్చయము. సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాదులను మధించిన
వినూత్న విచిత్ర విశేష విజ్ఞానముతో మధింపగా నవనీతమువోలె
వెలువడిన పరమ సిద్ధాంతము భక్తి. ఆభక్తి నవవిధములు గావున
సంకీర్తన పరమమోక్షసాధనము.

“మోక్షసాధన సామగ్ర్యాం భక్తిరేవగరీయసీ” అనియు
“భక్తిరేవైనం గమయతి, భక్తివశః పురుషః” అనియు

శ్రుతిస్మృతులు చెప్పుచున్నవిగదా! శ్రీమద్భాగవతాదులు
ఈ విషయమునే ఉద్ఘాటించుచున్నవి గావున శ్రీదాస భక్తి సిద్ధాం
తమున శాస్త్రీయము సర్వజన సంసారసంతరణ సదుపాయమనుటలో
సందేహములేదు.

ఇట్లే ఇందలి పద్యములన్నియు వినూత్నచిత్ర మహావిషయ ప్రతి
పాదకములగుటయేగాక సహజసుందరములు నగుట శ్రీదాస ప్రతిభకు

అపార వ్యుత్పత్తికి పరమ దృష్టాంతములు. అన్ని పద్యములు ప్రథమోదాహరణార్హములే గావునను, నిరవకాశము నెత్తిపై త్రొక్కుట చేతను ఈగ్రంథ ప్రస్తావన నింతటి విరమింపవలసెను.

ఇక రెండవది మృత్యుంజయము. అనగా నిది నిజమైన మృత్యుంజయమే ! సంజ్ఞా మాత్రముగాదు.

మృత్యుంజయుడు పరమశివుడేగదా ! మరల నామధేయమున శివ పద ఘటనమేల ! దాసభారతి నిర్విశేషముగ దొరలివచ్చిననుటకు నామనసొప్పదు, — కావున మొదటి మృత్యుంజయ పదము విశేషణము. ప్రాణాపాయకరవ్యాధిలో నుండగా శ్రీదాసభారతి పరమశివుని స్తుతించినది. అది మృత్యుంజయమైనది. ఈ శతకమును ఎవ్వరు పఠించినను వారెల్ల రపమృత్యుంజేతలగుదురు. కేవల మృత్యుంజయమేకాదు శివముకావలయు. కావుననే నామధేయము మృత్యుంజయము. సంబోధన, జగన్మంగళాత్మకమైన శివనామము సెబాసు !

తొలిపద్యమున సూర్యనారాయణ శతకమునకు వలెనే శ్రీకారాదులులేవు. శ్రీకారాదిగా కావ్యప్రారంభము అనునది సామాన్యము. కాని మహర్షి పూర్ణమగు హృదయముతో స్వామిసన్నిధికి పరువెత్తు దాసభక్తికి పరమవిశిష్టముగా సంబోధించినది.

“ఓనాథ దీనరక్షక మానుగమముగావుమా !” మొదలు నూరవది యగు “శివ శివ శివ మృత్యుంజయ ! భవ భవ భవ పాపదూర భక్తాధారా !” వరకు ఏకరూపముగా పరమార్థి బంధురముగా ఇష్టదైవస్తుతి విషయికమైన రతి సాగినది. ఇట్లు సాగుట మహాకవి లక్షణము. లౌకికములగు కామక్రోధాదుల కతీతమైనపుడుగాని ఏవంవిధ మహానిష్ఠ కుదురదు. శాస్త్రవ్యుత్పత్తిగల మహాకవులు శాస్త్రీయ సంప్రదాయము లెట్లు నిక్షేపింతురో ఈ పద్యమునందు గోచరించును. పూర్వార్థమునందు శివ శివ పదములు నావృత్తము చేయుట. ఈయా

వృత్తి పరిసమాప్తివ్యోతకము. ఇంతకంటె చేయవలసిన స్తుతిలేదనుట. ఈ స్తుతియు పరిసమాప్తమైనదనుట. ఇట్టి చమత్కారములు దాసకవితా వాహినిలో కోకొల్లలు దొరలివచ్చును.

ఈ మృత్యుంజయము వారి సోదరులకు వ్యాధి సంక్రమింపగా వైద్యులసాభ్యమనగా బంధువులు బిక్కమొగములు పెట్టగా నాడీ సంచలన మపమార్గము పట్టగా నారాయణదాస మహాభక్తి ఈ శతకౌషధి సంజీవనీ మహామహిమచే సోదరుని పునరుజ్జీవితుని చేసుకొన్నది. దాసానుభూతియట్టిది.

ఒకపర్యాయము దాసుగారు బందరులో హరికథ చెప్పుటకు వెళ్ళివారట! అపుడు శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారిత్లలి నాయనా! మట్టుపట్టినది వానవచ్చిన కథ యెట్లు జరుగునో! అనగా నారాయణ దాసుగారి కథగావున వర్షము రాదమ్మా! అన్నారట! వర్షములేదు. కథ లోకోత్తరముగా సాగినది. ఈ విషయమును శ్రీసత్యనారాయణ గారు వారేచెప్పగా మఱికొందరు పెద్దలతో గలిసి విన్నాను దాసభక్తి మహిమయట్టిది.

నిష్కృప్తము పవిత్రమగు నాభక్తిభావము ఈ శతకములో రూపుగట్టి ప్రవహించినదనుట సహజోక్తియేగాని మెచ్చుగాదు. ఈ శతకమెల్ల తనజోడు కవపాటకాడునైన సోదరుని రోగబాధ నివారణకై దాసహృదయము పడెడి ఆరాటము నూరుపద్యములలోను సాక్షాత్కరించును “కృయాసిద్ధిస్సత్వేభవతి మహతాం.” అన్నసూక్తికింతకంటె లక్ష్యమేమి కావలెను? ఇందలి పద్యములన్నియు మారేడు దళములవలెనే భాసించును. ప్రతిపద్యము విస్తృత వ్యాఖ్యానార్హము. వివరణము మొదలిడినచో మూల గ్రంథమునకంటె ద్విగుణముగా భారమగును. అన్నిపద్యములును శివమూర్తులే! ఏదేనినేని హెచ్చులొచ్చులనలేము. అది దాస ప్రతిభ.

“ఇది బిరుదు నీదు భక్తుల
సదయత రక్షించినావు శంకరుడవుగా
పదునాల్గు భువనములలో,
బదపడి చాటుదువికెన్న బ్రదికించు శివా!”

చిత్రము! భక్తులను రక్షించుట పరమశివుని బిరుదు. అనగా
అలంకారము. సేవ్యుల కింతకంటె ధర్మమేమున్నది? అలంకారమేము
న్నది? దీని పదునాల్గుభువనములలో చాటుశక్తి మాత్రము ఒక్క
నారాయణదాస మహాశవికే గలదు. ఇది వినిమయము. రక్షణమొకరి
వంతు, దానిని ప్రచారము చేయుట యొకరివంతు వీరిద్దరు ససాధార
ణులు. సేవ్యసేవకభావము ఇట్లుండవలెగదా!

చివర కొక్క సత్యమును చెప్పుచున్నారు దాసుగారు.

“సత్యము నీదగురక్షణ
సత్యము నీభక్తులెల్ల సౌఖ్యముఁ గొంటి
సత్యం బీశతకంబని
సత్యత నాయన్నఁడ్రోవు సర్వేశ శివా!”

ఈ శతకము సత్యమనగా శతకాను సంధాతలకు మహాఫలము
మృత్యుంజయాత్మకము తప్పక సిద్ధించునని పరమ ఋషివలెనే పుణ్య
మును అందరకును పంచిపెట్టిడి ఔదార్యము దాసుగారిది.

మూడవది ముకుందశతకము.

అత్రాంభమున సత్యనారాయణ స్తవమున్నది. ప్రతి పద్య
న్నదాయణ శబ్దమున్నది. మకుటము మాత్రము ముకుందయని.
నారసికరూపమైనను మూర్తులు తత్ప్రతిపాదక మంత్రములు
అలంకృత పున మూర్తి భేదము సంగీకరింప వలెను. తాత్పర్యము
సత్యమే శతకమేయయ్యును కందపద్యాంతమున నాగణము
ఈ పున మోక్షప్రతిపాదకతాద్యోతకమగు ముకుంద శబ్దమును
మృత్యుబ్రహ్మాంక మకుటీకరించి తమ తాత్త్వికతను స్పష్టము చేసినారు,
మును

మొదలి శార్దూలముగాక సరిగా నూరు పద్యములు. అందరును తరించుటకీ కందములు వ్రాసినట్లు రచన ఫలమును పరబ్రహ్మసాక్షి కముగా పాఠకులకు ధారవోసినారు. బిందు పూర్వక దకారప్రాసతోడి పద్యము చివర కూడ బిందు పూర్వకద కారముతో నాగుట పద్యమున కొక అందము సచ్చును. ఇది కేవల శాబ్దికమే యయ్యును అప్రయత్న సిద్ధముగావున వాక్యార్థాపకర్షకము కాకపోవుట చేతను అధమము మాత్రము కాదు.

ఈ ముకుందశతకము కుందప్రసూన గుచ్ఛము వలెనే గుబాళించు చున్నది. విరజాజి పొట్లమావలె పరిమళించు చున్నది. ఇందం దెందైనను సుఖింబంద భక్తియే యుపాయమని మదికి విందుగా రోగములకు మందుగా భక్తిని భావించి తరించిన మహాభక్తియోగి దాసు గారు.

“మందరధర! రారా శ్రీత
మందారా! రార! పాపమర్దనరా! గో
విందా! రా! నారాయణ
కందళితానంద మూల కంద ముకుందా!”

ఆటలు మరగిన బాలకృష్ణుని బ్రతిమాలుచు పిలుచు యశోదా దేవి ఆరటము ఆప్యాయము ఆహ్లాదము ఈపద్యమున నాలుగు వైపుల జూచుచు పిలుచుటలు తోచుచున్నవి.

హరవిలాసమున చిరు తొండనింబి కథలో సిరియాళుని వ్రండ్లిన పిమ్మట పరమశివుడు పిలుపుమనగా తల్లి గద్గదనదద్గళముతో నా వణిగ్వంశ వారాశి హిమధామ” అని దిక్కులుచూచి పిలిచిచివైపుల ద్వ్యంజన పాకగంధిలములైన అవయవములతో వచ్చినాడు. నాలుగుని మరుదుగా గాన్పించు చున్నది. నే నరువది నాలుగు లఘువులలో నారాయణునే పిలువగా నీకంత సీసపద్యము కావలెనా అని శ్రీనాథుని వెట కారమాడు చున్నట్లున్నది. ఇద్దరు సార్వభౌములే గావున ఒకరి

నొకరు సరసములాడు కొనుట దొసగుగాదు. ఆసార్వభౌమునకు మీసలున్నట్లు నేనెఱుగను.

ఈ మహాకవి ప్రాసలను గాని ఉపములను గాని ఉత్పేక్షలను గాని అందుకొన్నచో బండ్ల నుండి గ్రుమ్మరించినట్లేగాని మహామేఘము వర్షించినట్లేగాని వేరుగాదు. ఆసేతు శీతాచలము తిరిగితిరిగి అన్ని సారస్వత ప్రక్రియలందును ప్రథమతంబూల మందు కొన్నవారే. పండ్లి కిలించి చిత్తమనుట వారెరుగని విద్య. సహృదయ మిత్రుల యెడల, నిగర్వులు నిరాడంబరులను నగు విద్వాంసుల యెడల వారుచూపెడి అపారగౌరవము అనన్యసామాన్యము, నాన్యతో దర్శనీయమును. ఒకటి రెండు పద్యములకే ప్రాసలందక గ్రుడ్లు మిటకరించి ప్రాసలే మార్పుకొనెడి నేటి చాలమంది కవుల కీశతకము పరమాశ్చర్యమును కలిగించుటలో వింతలేదు. ఇన్ని ప్రాసలును చమత్కారజనకములై సహృదయ విస్మయమునే గొలుపునుగాని వచ్చినవే వచ్చుచున్నవని అసంతుష్టి నీయవు.

అన్ని పద్యముల వెనుకనుండి పురాణగాథలు తొంగిచూచును. ఉదా,

“బందెలిదెద నను నెదనిదె
పందెము నీకంటె మొండివాడనురా! గో
విందుండా! నారాయణ!
కందలితానంద మూల కంద ముకుందా!

హృదయమున భగవంతుని బంధించుట యోగులచేతనైనదే గాని మానవులకు గాదు. ముకుందుని హృదయమున బంధింతునన్న మాట సంయమిత్వ న్యోతకము. గోవిందుండా! అని సంబోధించుట మరింత విశేషము. ముకుందున కాసంబోధన మిష్టము.

గోవిందేతి యదాఽఽక్రంద శ్కృష్ణామాం దూరవాసినమ్
ఋణం ప్రవృద్ధ మివమే హృదయాన్నాపరస్పతి”

చ్రాపది గోవిందా ! యని పిలిచిన ఆ కేక ముకుందుని చెవులబడి
అధమర్ణుని గావించినదట ! దీనికి తిక్కన “ఈగగరాని అప్పు” అని
తెనిగించినాడు. అట్లే ఈ గోవింద పదముకూడ గోశబ్దాభిధేయార్థముల
నన్నింటిని ఆవృత్తిచేయుచు అద్భుతార్థము నొసగుచున్నది. స్వామి
దర్శన మిచ్చినను పోల్చుకొనలేక మఱపుచెందుట ప్రకృతిసహజమైన
సత్యము. భగవత్త్వము నెఱిగిన వారికందరికినీ ప్రపంచ మసత్య
మనియే తెలియునట ! గర్వనిరాసము భూతదయాభివృద్ధి వారికి పరమ
సమ్మతములు. ఆయుశ్శేషమంతయు భగవద్గుణసంకీర్తనమునకే విని
యోగింపజేయవలయునట ! ఇది భాగవతధర్మము. ఇదిగో !

“నీపాదకమల సేవయు
నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యమ్మునితాం
తాపార భూతదయయును
దాసమందార నాకుదయసేయగదే !”

దాసబుద్ధియు దాసకవిత్వము నీజాతివి. వారి కోరికచూడుడు !
ఎందైనను మిత్రులకందరకును భగవద్భక్తి నందింపుమనికాళిందీప్రియుని
కోరుచున్నారు. ఈ శతకము వ్రాసి భగవదంకితము చేసి దాస హృద
యము పొందిన యానందమునకు మేరలేదట ! ఇది సత్యము: సదా
నందమును ఇంతలు వ్రాసి చిట్టచివర

అందఱు దరియించుటకే
కందము లాచంద్రతారకంబుగ మహిమో
నందెఱుపుము నారాయణ !
కందలితానంద మూలకంద ! ముకుందా !

ఇది సర్వ ప్రపంచ సంసార సంతరణ వాంఛ. పరమ హంసలకు
మాత్రము చెల్లినది. వీరికడచెల్లినది.

వీరు ఆంతరంగికవైరాగ్య సంపత్తి కలవారు. ఆశ్రమ స్వీకారము
లేని పరమహంసలని నాతాత్పర్యము. ఈ శతకమెల్ల హృదయముతో

చదివిన నీయర్థము తెల్లమగును. ప్రతి పద్యము నారాయణ శబ్దాంకితము. మకుటము తదర్థవివరణము చేయుచున్నది.

ఆనంద కందము నారాయణుడే గదా! మిగిలిన యానందములు నిత్యములు గావు. అనిత్యములైన వాని ఆనందములుగా వేదాంతులొప్పురు. కావున పరమహంస సంస్కరణార్హమగు నారాయణ శబ్దమును పద్యాంతమున నిక్షేపింపక పద్యగర్భమున నిమిడ్చినారు. ఇది వారి ఆంతరంగిక నారాయణ పరాయణతను అర్థతః ధ్వనింపజేయుచున్నది. ఇది కావ్యభాషలో ఒక విధమైన శిల్పరచన.

నాల్గవది వేల్పువంద. ఈ వంద పద్యములును గండశిలల వంటి సీస పద్యములు. ఈ వంద పద్యముల కర్తము తడవులాడక చెప్పట ఎంతవారికేని యసాధ్యమే! చెప్పినచో తెలుగు దేశమున వానికి తెలుగులో నికడోకా లేదు. ఇది నాటు తెలుగు. దీనిని పాఠ్యగ్రంథముగా కూర్చినచో తెలుగు వారికి చక్కని తెలుగు పట్టుపడును. కాని ఇట్టి గ్రంథములు నిర్ణాయకుల దృష్టి కెక్కవు. కష్టములేనికమ్మని పుస్తకములు విద్యార్థుల మనసుల నాకట్టును గదా! విద్యతా సంపాదనము నేడు వెనువెను కలె సది.

కవి సింహాచల నారసింహుని నూరు పద్యములలో స్తుతించుచున్నాడు. అన్నియు సీసములు. ఉక్కు కంబమున నలవోకగా నావి ర్భవించినవానికి సీసమున సాక్షాత్కరించుటలో సంశయమేమి? అచ్చమైన తెలుగు వృత్తము సీసము. నాటు తెలుగు భాష. అసలు తెలుగు దైవ మప్పన్న. కవి వెలితిలేని తెలుగు మొలక. సంస్కృత భాషకు మార్దవ మాధుర్యములు లేవని తెగువతో పలికెడి తెలుగు డెందముతోనే ఈశతకము నిడిచినది.

‘యతో వాచో నివర్తంతే’ అన్న ఉపనిషద్వాక్య మందుకొని దృశ్యము నదృశ్యమునగు పరమాత్మతత్త్వమును అనిదం పూర్వ ధోర

ణిలో వర్ణించినారు. తొలిచదువులే పరమాత్మను తెలియలేక మళ్ళినవి. వాని కందని నీవు నానాటు మాటల కందెదవా! నాటు మాటలతో మనకు అప్పల నరసన్న నందించినాడు.

“వీనులు లేకీవు వినెదు కన్నులు లేక కనెదు” ఇది పరమాత్మ యొక్క సత్తను వర్ణించుచు అతీంద్రియములైన సర్వకార్య సమాచారములను వివరించుశుతి. అచ్చముగా తెలుఁగు మంత్రముగా ఆర్షదృక్కుతో ఉపాసించినారు. దాసనిశ్చయ మెంతనిక్కచ్చియో! పులిపాదుగు పిదుకబోవనొనట! పామునోటనైన చేయి పెట్ట వచ్చునట! మొసళ్ళ రేవున స్నానమునకు దిగవచ్చునట! పిచ్చికుక్కతో నేస్తము చేయవచ్చునట! నేను తప్ప మరేమియు లేదని కూడు కూటములకు మాత్రమురియాడు కొంటె మాటలు వినరాదట! భగవత్సంబంధములేని వాని సంబంధము పై కార్యములకంటె దుష్కరముగా వెల్లడించినారు. ఇదివారి పరమ నిశ్చయము. వెనుకటి కవులు కూడ ఈ నిశ్చయమును వెల్లడించినారు. కాన హృదయదఘ్నుముగా ననుభవింపక అందలి మంచి చెడుగుల నాకళింపుజేసి కొనక దాసభారతి వెలువడదు. పరప్రత్యయ నేయబుద్ధి వారికిగాదు సరిగదా వారి శిష్యులకు కూడలేదు అంతటి స్వతంత్ర నిశ్చయముగలవాడు. అంతటి నిగర్వి. అంతటి రసోన్మాది. అన్నివిధములైన దినుసులు సమ్మేళన కలవాడు ‘నభూతో నభవిష్యతి’ గదా !

దాసచి త్తవృత్తి ఎంతచక్కగా తీర్చబడినదో,

“అక్కటా ! యాయాస్తి తక్కువ పోతర

మెక్కువ బ్రదుకు నాకెట్లువచ్చె ?

నీపని కాదిద్ది నేఁ గ్రొవ్వనన్ నల్పు

కొన్న సేగికి మారు కుచ్చుచుంటే

తనుగట్టుకొనఁ ద్రాళ్ళు దాఁదెచ్చుకొన్నట్టు

కోరి యీ చిక్కు తగుల్చుకొంటే

దిమ్మడు సీలూడఁదీసిన తీరున

నే నిట్ట పంటఁ గట్టెడవుకొంటి
ముదీసియున్ జెడ్డవాడుకన్ వదలకుంటి
బిడెమెడసి తగవరిలాగు ప్రేమచుంటి
నీగడుసు వెఱ్ఱివానినీవేరెదెట్లు!”
రెంట త్రాగుడు తిండి మెట్టంటు వేచ్చు !

గడుసు వెఱ్ఱిదనము. గడుసుదనము, వెఱ్ఱిదనము. రెండునున్న
వాడే! కావుననే నీవెల్లెలికొందువయ్యా ! గడుసుదనమును సింహ
ముఖముతో మాన్చి, వెఱ్ఱితనమును మానవ దేహముతో మటు
మాయము చేయుమని యభ్యర్థనము. చాల చిత్రముగ భావమును
ప్రకటించుట దాన సహజశక్తి. కంట తడిరాదట ! పొడిపొడిగా
నేడ్వ చేతకాదట ! వట్టిమాటల బండారముగాదురా బాబూ ! పొడి
యేడ్పులు నా చేతగావు. నేను బూటకములవాడను కాను. ఆర్ద్ర
హృదయముతో పరమార్థితోనే నిన్ను పలుకుదును. పాడుకొందు
ననుట.

మంచి నడవడి లేకపోయినచో భగత్సాక్షాత్కారము కలుగదని
ఉపదేశము. ఈ పద్యము ఒక గండరువు. అనుకొన్నట్లు శబ్దములు హత్తు
కొని యొదుగుట కవిపురాసుకృతపరీపాకము.

“దండము దండము దండము దండము

దండము వలమురితాల్పు ? నీకు.

జోహారు జోహారు జోహారు జోహారు

జోహారెరచిదిండి సూడ ! నీకు

గొండీలు గొండీలు గొండీలు గొండీలు

గొండీలు కడలి యల్లందనీకు

కైచాపు కైచాపు కైచాపు కైచాపు

కైచావసలఁబుట్టుకంటి ! నీకు

అలకాపరి దీవెలకోల నీకు
మోడు పోయట్లు చెమ్మటలాడనీకు
మఱిమఱియు మొక్కులో పెరుమాళ్ళ నీకు
రెంట్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు :

ఇందు పదముల పోనరు క్త్యము తద్గతమైన భావనై రంతర్యమును
స్పష్టము చేయుచున్నది. దాసదృష్టి విశేషమిది. ఎన్నివిధముల పద్య
మును మలచి విరిచి సఱచి వ్రాయనగునో అన్నివిధముల వ్రాయగల
శక్తి దాసశక్తి.

చివరిపద్యములు అచ్చునుగూడె త్వముచు భక్తినిచాటును. సాంసా
రికములైన పరిస్థితులన్నియు కల్లజంజాటములైనవి. ఇదివట్టి మాటగాదు.
అను భవముతో పండినమాట. ఆపంటను తరువాత పద్యము సాక్ష్యము.
సమత్వబుద్ధి.

“విద్యావినయసంపన్నే పండితే గవి హస్తినీ
కునిచైవ శ్వపాకేచ పండితాప్సమ దర్శినః”

“సమశ్శత్రౌచ మిత్రేచ—ఇది పగమవైరాగ్య సంపద. ఈ
సంపదకు వైరాగ్యము బీజము. కావున నీ పద్యములు కేవల వాచనిక
ములుగాక అనుభవ పూర్వములనుట కుదును కొనుచున్నది. వీరితత్త్వ
ము భక్తి ప్రధాన మంటినిగదా! చివరికి వారు శ్రీనారసింహుని కోరెడిది
ఒక్కటే! అది ధ్యానభక్తికాదు. అనన్యభక్తి. అదినిజముగా నొక
వెట్టి. అదిలేక ముక్తిలేదు. తన ఆరాధ్యదైవమును పసికందునువలె,
స్నేహతునివలె, సోదరునివలె, తండ్రివలె, దల్లివలె, భర్తనువలె,
ప్రభునివలె, ఉపచరించుట. ఉపాసించుట

“నా ముంగిటన్ నిల్చు నాయనా : నీకునే
బోయుదు నాఁబాడి పొట్టనిండ
నాసాలికిన్రమ్ము నాయనా : నిన్నుమ
లాకలోమంచి నీకాకమాన్తు

నాకుఁగాన్పించుము నాయనా ! నీమేను

నిమిరి నీబడలికల్ నెట్టివైతు

నాచెంత నుండుము నాయనా ! యనయము

నన్నులాగున నిన్నునాచుకొందు

చెల్లబిడ్డలవాచ్చి చూడెల్ల - పలి నుంకుతోనుంటివేనాటి నుండి యిట్లు

లానుమికనైన నాపక్కపాసకంబు రెంట త్రాగుదు తిండి మెట్టంటువేల్పు.

ఇది నిజమైన కవికిగావలసిన యార్తి. భాగవతమున నడుగడున ప్రత్యక్షమయ్యెడి భగవద్విషయకరతి. ఇదివీరికి పుట్టుకతో బట్టినది. ఎరువుకాదు.

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి మాస్వామిలోని యీ పద్యము గుర్తునకు వచ్చును, పౌర్వాపర్యముతోనిట బనిలేదు. ఏక జాతి ప్రయుక్తమగు భగవదుపచారరూప మనోధర్మమును మాత్రమే మనవిచేయుచున్నాను.

“కరితో ల్పుట్టము కొంగుతో పునుక బిడెపాత్రచేబూని సం
స్కరణం బించుకలేమి మైజడలుమాఁగన్, బొజ్జ పెల్లకటన్
సురుగన్ ముమ్మొన కట్టతో, తడుముకొంచున్ లచ్చిగేహంబుముం
దర నిల్చున్ భయదీయబిడుకత కంతందెప్పు ? విశ్వేశ్వరా !”

ఎందరెందరో పరమశివుని భావించినారు. ఆ శివమూర్తిని ఆ ఆదిభిక్షుని భైక్షవృత్తికి జాలిపడిన వారెందరు? అంతటి పరమార్తి పూర్ణమగు హృదయమెందలు కవులకు కలదు? సరిగా ధూర్జటి తిన్నని ముఖమున జాలిపడినాడు. వీరు స్వయముగానే జాలిపడుచున్నారు. దాసకవిత ఉత్తమజాతిది. మహచ్ఛబ్ద విశేషణ యోగ్యమనుటకు ఇంతకంటె ఉదాహరణ మేమికావలెనో !

ఉపసంహారములో కవి న్యస్తభరత్వము స్పష్టమగుచున్నది. నాటుమాటుతో చెప్పినయ్యా ! నాలోటునెంచవద్దు. నానోరు తెలుగునోరు. ఇంకొకటి నానోటరాదు. వచ్చేనేని సహజముగా

నుండదు. నీ వచ్చమైన తెలుగు దయ్యమవు. — కాని ఒక్కటి. నా కేది లెస్సయో ! ఏదికాదో నేనెఱుగను. నాయం దేదొసగుండెనో గుణముండెనో నేనెఱుగను. నీవే గ్రహించి నాకు కావలసిన కోరికను ప్రసాదింపుము. ఎల్లప్పుడు నిన్నిట్లే పాడుకొనుచు నాడు కొనుచు నూరేండ్లు హాయిగా బ్రతుకనిమ్ము. ఇది దాస ముగ్ధహృదయ లక్షణము. మోక్షము కోరలేదు, కోరనక్కరలేదు. ఇంతకుంటే మోక్షమున కధికారి యెవ్వడు ? అది స్వామికి తెలియదా ! కోరని కోర్కె నెనరుతో నొసంగుమనుటలో నిదిచిత్రము ! దాసుగారు సంసారమునకై తాపత్రయము పడినట్లు కన్పింపదు. వారు యోగివైఖరి భూత భవిష్యత్తులను దర్శింపగలవారు. తాను కవియై పుట్టినవాడు గావున తరువాతి వారికి వలసినంత స్తోత్రసంపదను త్రవ్వియిచ్చినాడు

ఐదవది సత్యవ్రతి శతకము. పద్యసంఖ్యా విశేషమును పురస్కరించుకొని లాక్షణికవచనము నందుకొని శతకమని వ్యవహారము సిద్ధము. శతకముగాక మఱేమగునో యన్న అద్వితీయ దాస ప్రతిభా నైదుష్యముల కెత్తినమణి ధ్వజము; సమస్యాపూరణము.

చాలమంది యవధానుల నెఱుగుదుము. మహాశుకవుల నెఱుగుదుము. ఒక్క సమస్యను పూరించుటకే జన్మమెత్తినంత పని యగును. ఒకటి రెండు విధములుగా పూరించు నప్పటికే తడియారును. ఇదేమియో కాని ఒకే సమస్యను నూరు విధములుగా పూరించుట మానవసాధ్యమా ! నాకు మాత్రమిది ప్రశ్నయే !

ఇట్టి విషయమున ఒక సమస్యను నూరువిధములుగా పూరించి సెబాసని పించుకొను నట్టి సామర్థ్యము నాయెఱిగినంతలో దాసుగారికే యున్నది. తడవు కొనకుండ ఒక్క ప్రాసతో వంద విధములైన విషయములను తెచ్చి పూరించుట. ఆపూరణలన్నియు నందదుకులు గాక రమణీయములుగా నుండుట ఎంత అద్భుతము. భారతీచరణ మంజీర ఝళంఝారావములేగాని ఇవి పద్యములా అనిపించుట ఎంతసుకృతమో !

సమస్యాపూరణాత్మకమైనను నీతి బోధకమగుట చిత్రము! కావుననే దీనిని ప్రత్యేకముగా గాక శతక సంపుటిలో చేర్చుట. ఎన్నిలోకాను భవములు? చమత్కారములెన్ని? సత్యప్రకటనములెన్ని? ఆతీరులు గమనింపుడు. ప్రాసలవలెనే ఉపమానములు గూడ కుప్పలు తెప్పలుగా దొరలి వచ్చి పడుచుండును.

“బ్రతుకున సుంకంబెఱుగక
స్వతంత్రరాజ్యము సేయు ప్రభువు వలె, పతి
వ్రతవలె సహజకవి వలెన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్”

సుంకమాసపడని స్వతంత్రరాజు వలెను, సహజకవి వలెను సత్యవ్రతికి సంతసమిచ్చునట! ఈ సమస్యలో కర్త సతతము అను శబ్దము. ఇది అవ్యయము. తెలుగున ముసత్యయము వచ్చినది. ఈ సతతశబ్దము త్రికాలార్థ గర్భితము. ఇది సత్యవ్రతికి సంతసమును కూర్చును. కాలమెట్లు కూర్చును? కాలా భిన్నమైన దైవము కూర్చును. దాసుగారు దేనినైన సహింతురుగాని అసత్యమును సహింపరు. సరిగా తిక్కన్నగారి తీరు కూడ ఇట్టిదే! వీరిరువురు వ్యాసహృదయ మెఱిగిన వారు.

“నడవడియను మున్నీటిం
గడవంబెట్టంగ నోడకరణిం దగి తా
నొడ గూడుననిన సత్యము
గడచిన గుణ మింక నొండు గలదే యరయన్—
“సర్వ తీర్థాభిగమనంబు సర్వవేద
సమధిగమము సత్యముతో సమముగావు”

ఇది సోమయాజిసూక్తి. ఆసూక్తికి ఈ నూరుపద్యములు వివరణము. అని తాత్పర్యము. సత్యవ్రతి హృదయము స్వతంత్రప్రభువు వలె నిర్భీకమై, పతివ్రతవలె ధర్మాధారమై, సహజకవితవలె సత్యానంద

మయమై యలరారుటలను చక్కగా చిత్రించినాడు. ఈ మువ్వధములైన యానందములు చిదచిదీశ్వరానంద సహవ్రతములు. దాసభారతి చిత్రముగా మహావిషయములను పాఠకహృదయముల హత్తించును.

అసత్యవచనుడు తేలుకాటువలె కన్పించకుండ మిక్కిలి బాధించునట. ఆ బాధ ఓర్వరానిది. అప్పుడు మంత్రమహిమ కావలెను. అనగా అసత్యములాడువాడు వానితోవన నాడు ఇచ్చవచ్చిన దబ్బరలాడుచు పోగా అవి తేలు కాటువలె సజ్జనులను బాధించి తీరునుగదా! అప్పుడు అసత్యములు విన్నవాడు నిదానించి యాలోచించవలెను. మంత్ర శబ్దమునకు దేవతా విషయక వర్ణాత్మకత్వమేగాక ఆలోచనమన్న యర్థము నున్నది. ఆలోచించి నిజమెఱిగిన వానికి మంచి సంతోషమే కలుగును. దుర్బలుడైన వానికి పుండు లేచిన అది క్రమముగా వ్యాపించి ప్రాణాపాయము కలిగించినట్లే అన్యతవాక్యము ప్రాణహాని కలిగించి తీరును. — అసత్యము మెల్లగా చోటు చేసికొని క్రమముగా రోగమువలె వ్యాపించి పుండయి ప్రాణములు తీయుననుట అనుభవ దూరము కాని విషయము.

కొన్నిలోపములను నిర్భయముగా చాటుడి ధైర్యము దాసభారతి సామ్రే!

“క్రతువు మిషపెట్టి ధనముల
నతి నిపుణతఁ జెనటి కూర్చి యారికి నగలన్
మితి మీఱఁ బెట్టి పొలియఁగ
సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్”

వీరిహృదయము హింసాత్మకములైన క్రతువులను మెచ్చదు. వీరి వాఙ్మయములో పెక్కుచోట్ల నీ విషయము ప్రస్తుతము. హింసారూపదోషమే గాక, యజ్ఞము మిషతో సంపాదించి దానికై వినియోగింపక భార్యకు నగలు చేయించు కొనువాడు ఎన్నడేని నీచముగా మరణించునట! — అప్పుడు సత్యవ్రతికి సంతసము.

“యతి వేషమ్ముంగై కొని

మతిహీనుల చెదరగొట్టి మాటున ధంభుం

డతిభోగముల కృశింపగ” — సత్యవ్రతికి సంతసము.

అదికిన బూడెద పట్టెలు, ఉదికిన మడివోవతి స్వాస్త్యులు; నదీ
స్నానాదులు సత్యముతో సమములుగావు. అని వీరి సత్యసన్నిహిత
సిద్ధాంతము. మత దంభముతో కావించెడి చక్రాంకితములు; హోమ
వ్యాజమున కావించెడి పశుహింసలు సత్యఫలము నీయజాలవు. ఇది వీరి
సిద్ధాంతము.

ఇట్టి క్రమముతో నీ వంద పద్యములు సమస్యా పూరణ రూప
ముతో శతకమై నీతులను ధర్మములను లోకమున కందించు చున్నవి.

ఇది పంచశతిలోని విషయము. దాస పంచశతి లోకతత్త్వమును
దైవతత్త్వమును మానవ మనస్తత్త్వమును చక్కగా చిత్రించినది. దాసు
గారు చిత్రింపలేని దేదియు లేదని నానమ్మిక. ఎంతటి మహావిషయమున
నైన అలవోకగా ప్రస్ఫుటింపజేయగలరు. ఇది పుంభారతీ స్వరూపము.
నానా విధరసవత్కలా సర్వస్వ మణి మంజూష దాసుగారు. ఒకపుడు
బ్రహ్మకును సరస్వతికిని ప్రణయ వివాదము పొసగినది. బ్రహ్మ కొంచెము
తొందర పడినాడు. సరస్వతి కొంచెముగా గర్వించినది. ఎవరి ఆత్మ
విశ్వాసము వారిది.

‘నాయవి నాల్గు మోములు’ అన్నాడు ‘అవునా’ అని అవహేళ
నాభివ్యంజకమందహాస మొలికించినది. ‘ఎటు ముద్దిడెదు?’ ఇది బ్రహ్మ
ప్రశ్న. ఇప్పటికి బ్రహ్మమాట నెగ్గినట్లే యున్నది. విజయ సూచక
మందహాసమున చేసినాడు. సరస్వతి యనంత ముఖయన్న సంగతి
ఆసమయమున బ్రహ్మమనస్సున మెదలలేదు. ‘అనంత ముఖన్ నను నెట్లు
ముద్దిడంబోయెదో’ వాణి పరిహాసించినది. అపుడు చతుర్ముఖుడు గితుర్ము

ఖుడై నాడు. ఎవ్వరికిని జెప్పికొన వీలులేదు. గృహకలహము, అందును ప్రణయకలహము. ఉన్నట్లుండి నలున నారాయణదాసై నాడు. సరస్వతి సిగ్గు బరువున తల వంచినది. జితాస్మియన్నది. ఇది దాసత్వము. ఇది మధుర సరస్వతీ మనస్సరోవర వికసింపుండరీక మధుర మాధ్వీక ప్రపంచము. బ్రహ్మ ప్రపంచములను ఉపాదాన కారణ సామగ్రీ సముల్లా సముఖో చిత్రింపగా; మధుర సరస్వతి మనోహర రసభావ ప్రపంచమును సృష్టించి ముగ్గురు మూర్తల విలాసములను చిత్రించినది. ఈ చిత్రణ అపూర్వచిత్రణ. రసవత్కల్పనా పరమోదాహరణ భూమి. కవి సహృదయు లక్కడనే కదా విశ్రమించుట.

దాసుగారట్టివారు. దాసభారతి యిట్టిది.

“ప్రాంకులభ్యే పరే లోభా దుద్బాహురివ వామనః

అన్నట్లుగా నాకు మిగిలిన పనికి నేను బూనితిని. ఎంత నిర్వర్తింపితిరో? కలనో? నేనెగలుచు. పెద్దల యాదేశమును సంతరించితిన్న సంతోష మేగాని వేరు కాదు. సమగ్ర సందర్శనము చేయలేక పోతిన్న బెఱుకు నాకులేదు. శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారే యిట్లన్నారు.

“ఈయఖలమ్మునందు. బర మేశ్వరుఁ డెట్టుల నిల్చియుండెనో ఆయఖలమ్ము వచ్చి తనయంతన నుండెన ఆదిభట్ట నా రాయణదాసులో హరికథా కృత భారతి సర్వశిల్ప విద్యాయుతి సంస్కృతాంధముల యాకృతియై పెఱిమూర్తులై మఱిన్”
అంతవారట్లనగా నేనే మనగలను?

దాసభారతిని వర్ణింతు నందునా? మధుర సరస్వతి మాధుర్యము నగ్గించి మూగవోవనో?

నాయవి నాల్గు మోము ‘అవనా’? ‘యెటు ముద్దిదె’ దంచు నల్వ ఆ ప్యాయముగా హాసింపఁగ, — అనంతముఖన్ నను నెట్లు ముద్దిడం

బోయెదో' అందు చెల్వనగ; 'ముద్దిదెదన్ గను' మందు గల్వ నా
రాయణ దాసుగాగ-తపనందు సరస్వతికిన్-నమస్కృతుల్

ఇక సెలవు.

అది బ్రహ్మ సభ. ఉషః కాలము.

ఆ ప్రదేశము చూచిన గురుతు నాకులేదు. ఏదో చిత్రమైన
ఒక అనుభూతి. అట తమస్సులేదు. దుఃఖము లేదు. అలుపులే దు.
ఆత్మానంద కరమైన ఒక సన్నివేశము. దూరదూరముల నుండి
ఉదాత్తానుదాత్త స్వరిత మనోహరమగు వేదధ్వని వినిపించుచున్నది.
అధ్వని తరంగములలో నాయాత్మ మంద పవనడోలా విహార సంతృప్తి
కుసుమసుకుమార పరీమళ రేఖవలె పరవశించుచున్నది. అది సార
స్వత మూర్తులు కూడిన ఒక సభ.

ఏ దేశమునందేని ఏభాషయందేని విద్రోహోత్సాహములైన పరిణా
మములు ఏర్పడినచో నట్టి సభ జరుగును. ఆ సభకు సర్వవేదాధికారి
యగు బ్రహ్మయే అధ్యక్షుడు. శ్రీనైకుంఠమున పరమాత్మకు నిత్య
సేవా విశేషముల నిమగ్నులైనవారు సైతము ఆసభకు వత్తురు. అది
ఆసభతీరు. ఈ విషయమంతయు నాకంటె ననుభవముగల పెద్దలు
చెప్పుకొనుచుండగా నేను అచటనే వింటిని. ఆ సభను తప్పక దర్శింప
లెనని యుత్కంఠ పెరిగినది.

ఎంత నడచినను ఆసభ దగ్గరయైనట్లే యున్నదిగాని దూరముననే
తోచుచున్నది. తేజోవేగముతో తొందరించితిని. ఆసభ తీరు ప్రదే
శము వద్దకు చేరితిని. నావంటి వారు చాలమంది సభా సందర్శన
సముత్కంఠతో వచ్చిచేరిరి. వారందరు ఎన్ని దేశములవారో ! ఎన్ని
భాషలవారో ! చెప్పలేను.

గంధర్వులు కిన్నరులు కింపురుషులు మొదలగువారు విచ్చేసి నట్లు రామాయణభారత గ్రంథములలోని వర్ణనలనుబట్టి వారి రూపులనుబట్టి గ్రహించితిని. మందాకినీ చామికర తామరస గంధబంధు రోదారములగు దీప్యవాయువులు నూతనోత్తేజమును కలిగించినవి. పుణ్యప్రవాహముల స్నానములు చేసినట్లెనది.

అంతలో “ఏతత్సమగాయన్నాస్తి.” మొదలుగా తైత్తిరీయము నందలి విధానముతో సామగానము ప్రారంభమైనది. ఋషులు దేవతలు పరుసలుగా వచ్చి సభ నింపచున్నారు. ఆ సభలో శాస్త్రార్థము ప్రారంభమై క్రమముగా కావ్య పరీక్షణమువరకు వచ్చినది. అప్పుడు నారాయణ తీర్థులవారు, జయదేవులు వీలాశుకులు, పోతన్న, రూప గోస్వామి ప్రభృతులు కొందరొకచో దర్శన మిచ్చినారు. కృష్ణలీలాతరంగిణి గీతగోవింద కావ్యములనుండి గానముచేసిన పిమ్మట తంబురు నారదులు విచిత్రమైన ప్రశ్న వేసినారు. మోక్షమునకు శాస్త్రములు సాధనములా? భక్తియూ? అని. అట్టి వరకు తదేక బుద్ధిగా నున్న సభ కించిచ్చలితమై సమాధానమునకై బ్రహ్మనాలుగు ముఖములవై పు నిశ్చలముగా చూచుచున్నది.

బ్రహ్మ నాలుగు మూలలు కలయజూచినాడు.

ఎక్కడనుండియో శంభో యను కేక వినిపించినది. అది మానవ మాత్రులైన వారి కంఠమునుండి వచ్చెడి అర్హో నిండినకేక. ఆధ్వనియే వాయుతరంగములలో తారాడినచో ఆ వాయుతరంగములు సభలో వ్యాపించినవి. ఆగాలితాకిడికి వీణలు మోగినవి. మద్దెలలు ధ్వనించినవి. తంబురలు శ్రుతులు సరిచేసికొన్నవి.

అంతలో నొకమూర్తి ప్రత్యక్షమైనాడు. పెద్దమీసాలు. గిరజాల జలపాలజుత్తు పీనకపాలు పక్షము. మారసల వృషస్కంధము. పీవరాజానుబాహుభుజములు. ఫాలభాగమున కుంకుమబొట్టు. నడుమున

కాసె. చెంగావి పట్టుపుట్టము. కాళ్ళ గజ్జయలు. పురుషమోహనా
కారమైన ఒకవ్యక్తి.

ఆచార్యుడే నారాయణదా సనిపించినది. ఒక యామమాత్ర
కాలము సంస్కృత భాషలో హరికథామృతమును వర్షించినదా మహా
పురుషమేఘము. బ్రహ్మ నాలుగు ముఖములతో నెనిమిది కనులతో
మహానందము సభివ్యక్తము చేసినాడు. నారి యన్నదమ్ములు వచ్చి
నారు. ఎపుడో తాను మహాశుద్ధోరణిలో వ్రాసిన చెప్పిన పంచశతిని
వినిపించినా చామహాకవి. ఆసభకు తెలుగుతోనంత పరిచయములేదు.
సంస్కృత సమాసముల నానందించి మెచ్చినారు.

ఆదర్శనము దర్శనమే! నేను దార్శనికుడనుగానుగదా! సంగీతమా!
నాట్యమా! వీణావాదనమా! మృదంగనిస్వానమా! కవిత్వమా!
శాస్త్రతత్వ వేత్తతయూ! హరికథా రచనమా! ప్రవచనమా!
అచ్చమైన సారస్వతమూర్తి దాసుగారు. పనితనమున గలిగిన శిల్పదర్శ
నముకంటె నీదర్శనము పరమోదాత్తసుందరము.

చిత్రము! మరల వెళ్ళునపుడు వారు జయదేవాది మహా పదకవి
సమూహములో నడచుచున్నారు. నేను 'దాసోహ'మంటిని. 'నారాయణ
దాసోహ'మన్నారు వారు. ఒకని మేషము వారునన్ను, నేను వారిని
తెప్పవల్పక చూచికొంటిమి. ఇప్పుడు మీ శతకములకు పీఠిక వ్రాయు
చున్నానంటిని. చిరునవ్వుతో దాసదర్శనమైనది గదా అన్నారు.
ఇది దాసదర్శనమైనది.

నాయందలి నిర్వాజ ప్రేమతో ఆదరముతో ఈపీఠికారచనా
గౌరవమును నాకు దక్కించిన శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావు గారికి ఆజ
న్మాంతము కృతజ్ఞుడను. ముద్రాపకులు శ్రీ కర్పూరపు రామకృష్ణ
మూర్తిగారు ముద్రాపకప్రశస్తి కర్తులు.

“సరస్వత్యాస్తత్త్వం కవినహృదయాఖ్యం విజయతే”

కోగంటి సీతారామాచార్యులు

Blank Page

సూర్యనారాయణశతకము

మ॥ ప్రత్యక్షంబుగ నీవులోక మలరింపం బెంపఁద్రుంపందళి
విత్యంబుంబొడఁ గాంచుచుండి యుజనుల్ని భక్తులైయుండఁబో
కత్యంతంబును లేనిదైవముల నూహంబున్ని నేనింతురో
స్తుత్యప్రాభవయే మొకోభువనబంధూ సూర్యనారాయణ॥ 1

మ॥ అరవింద ప్రియసీవుదూరముగు నష్టయ్యయ్యోదు ర్ధాంతదు!
స్తర ఘోరాంధతమిస్రమగ్న మయిభూతవ్రాతమా పత్సరం
పరలబొందును నీదుతత్వమెడలిం పన్నర్వమున్నూ న్యమా
నరయన్నీ వెచరాచరంబులు మహాత్మా సూర్యనారాయణా 2

క॥ జారుల్పోరులు విద్రలుంగలలు కాసల్వాతరోగంబులు
న్మారక్రూరశిలీముఖ పబల సంతాపంబులున్ ఘోఘూర
కారావంబులు దిగ్భ్రమశ్మతిదురూహల్పిడలుం బూచులు
స్నిరమ్యాతపమందుఁగల్గు తెటుతండ్రి సూర్యనారాయణా॥ 3

మ॥ వనజంబుక్కినునిచ్చిచూడ గలువల్వాడన్దమంబూడఁజె
ల్మినిజక్రంబులుగూడఁ దెమ్మెరలకున్లేదీగెల్లాడవే
డ్కనునానావిధపక్షి సంఘములు పొడన్దాపసు లే్వఁడనీ
వసురాగంబునఁ దూర్పునఁబొడమెతయ్యా సూర్యనారాయణా॥ 4

మ॥ నలునై నంభువిలోనఁజూపి పరిమాణం బెంతయోక్తలుచు
క్కలకుంజాటొనరించి భూమిజలమింకించేసి దారాధరం
బులమింటం గలిగించి కూన్యమునకుం బొత్తీరంగల్పించురా
యెలమిన్నీకర కౌశలంబహూహమాయీ సూర్యనారాయణ॥ 5

మ॥ తమముంగొట్టు ఫిరంగిగుండయవధూతల్పోవుకై వల్యగే
హామణీవృత్తనిదానమాసకలరో గారణ్యదావాగ్నిచ
క్రమమందేహధరాదర ప్రబలవజ్రంబాత్రిమూర్తి స్వరూ
పమయింకెట్టులనిన్నుఁబిల్వఁగనచ్చాసూర్యనాయణా॥ 6

మ॥ అవురాయెట్టమతాబుపోల్కినుదయాస్తాద్రిద్వయిందేరిని
న్నువిలోకింపఁగవచ్చుఁదక్కునభమందుంజూడశక్యంబుగా
దువివేకింపఁగబాల్యవార్ధకము లెందుంజల్లగానుండియి
బ్బువినంతాపముఁజేయలేనిదినిజఁబోసూర్యనారాయణా॥ 7

మ॥ నిరతంబున్నినుఁగొందఱజ్జజనులగ్నిదా వకంబంచుఁకొగొం।
దఱులోకాయతనేత్రమంచుమఁకికొందర్తప్తసౌవర్ణభా।
సురగోళంబనికొందఱున్ద్యమణివంచుంబాపురేపోల్పుచుం।
దిరిజాత్యంధులదంతినాధువలెంద్రదీసూర్యనాయణా॥ 8

మ॥ తొలిఁగెద్దియు శేనిశీకిరణసందోహాబువాశ్శీకరం
బులనానావిధవర్ణయుక్తమగునప్పోల్కినిన్నిరాకని
ర్మలనిర్లేపితనిత్యకేవలపరబ్రహ్మంబునీనయ్యుని
మ్మలమామఁబలరూపులంజెలఁగెదదోసూర్యనారాయణా॥ 9

మ॥ ఉదయాద్రిన్నినుఁజూచినంతవెఱనెఁతోపాఱుచీకట్టువెం
టఁదగుల్మిపథగోడివానిదగుమానల్పదున్నీడలై
యెదుగన్వానినిరేయితల్లికనికొ హూతూర్పునఁబంపునీ
దుదయన్నాతరమాగణింపగుఁజసింధూసూర్యనారాయణా॥ 10

మ॥ సహజంబెవ్వరికై నవృద్ధియునునాశంబంచునూచింతువీ
పహాహూర్పునఁబుట్టిపిశ్చిమముంనందస్తంబునుఁబొందిప్ర
త్వహమున్లోకవిశంబనార్థమయినిత్యాదైవతభావంబున
వ్రహి నొవ్పారియు వేసకొడవయియన్నాసూర్యనారాయణా॥ 11

కా॥ నీవొక్కండవనాదికారణఁడవున్నీమాయసంభూతులౌ
జీవులజ్జువునందుసర్పమటుయోచింపంగవిత్యప్రమో
దావష్టబ్దజగంబునందుభ్రమచేనత్యంతమునోకము
న్సావెంతు రైలివందియునైలియక బృహూర్యనారాయణా॥ 12

మ॥ ఒకచోమందతయొక్కచోసమతవేరొక్కంటఁదీక్షత్వమిం
కొకచోనన్నియునుంగ్రమంబుగసదాయొక్కొక్కచోఁగల్గియు
!న్నకటాభావమదృశ్యదృశ్యగతియున్సాపించుజ్ఞానంబునీ
యకలంకద్యుతిమాడ్కినిజ్జగతిసయ్యూర్యనారాయణా॥ 13

మ॥ కమలాశిన్వికసింపఁజేయునెడశృంగారంబుహాస్యంబుదు
ర్దమమందేహతమిస్రమారణముననొద్రాద్భుతోద్వీరసం
క్రమభీభత్సభయానకంబులులసత్కారుణ్యముందావకీ
నమహాభక్తులయందునస్తగిరిపొంతన్నాంతభావంబునీ
వమరంజేయుదునిత్యవిర్గుణఁడవై హాసూర్యనారాయణా॥ 14

కా॥ నీకంటెన్మఱివేరులేదయినవిన్నేనీవునానావిధా
స్తోకస్థావరజంగమాభిలజగచ్ఛోద్యంబుగాఁబన్నుచు
స్వీకస్సత్వరజస్తమోగుణములస్సీడింతువాహాకల
న్లోకంబెల్లమనంబెయైనగతినెంతోసూర్యనారాయణా॥ 15

మ॥ తరమానీదగుదివ్యతత్త్వమిదమిత్థమ్మంచుయోజింపనే
వ్వరికైనన్మఱియూహనేయుకొలఁదిన్సల్మాఱునందిగ్దమా
నరయన్నెమ్మదిదీవినిశ్చలముసేయనాదుగాలోమము
న్సరినిల్పన్వశమెట్టులార్తజనరక్షసూర్యనారాయణా॥ 16

మ॥ సరవిన్నేఘములందుఁజంచలతనక్షత్రంబులన్దేజము
న్మఱియున్వేఁడిమిజాతవేదునెడజ్యోత్స్నాపూరముంజంద్రునం

దురహింజూడ్కియు నేత గోళములయందు న్నెక్కువర్ణంబుల
ద్దిరభూతంబులఁగల్గునీవఁనఁగాదేసూర్యనారాయణా॥

17

శా॥ ఏకేమేకయినట్లు సంస్కృతిమదీయేచ్ఛాకృతంబయ్యునా
కాకల్పించెను శోక బంధమన నేలా మెట్టవేదాంతినీ
వేకార్థంబును గారణంబును చువిన్నే నిత్యముం గొల్పినీ
యాకారంబున భక్తుఁడుండఁబరమాత్మాసూర్యనారాయణా॥

18

మ॥ మనసన్దర్పణమందు మాత్రమే తలఁపన్జ్ఞాడవచ్చున్జగం
బును బల్మాఱును ముప్తిదానివెనువై పూటోలికూన్యాకృతి
న్గనుపర్చున్మఱిదృశ్యమిద్దిమృగతృష్ణావేఖరిన్మాయయా
ననఘానీవెసమస్తసాక్షివిమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥

19

మ॥ సరిగాబొద్దులు విన్నభావముగ హంసల్పత్తుగాఁదార్కికు
ల్పరమాణుస్థితిగా బహుప్రకృతిగాఁబల్మాఱుసాంఖ్యుల్పదా
దరమీమాంసకులెల్లఁగర్మగఁబరంధామంబుగా యోగులం
దురునే నోమఱినీవె సర్వమవియందున్సూర్యనారాయణా॥

20

మ॥ పరఁగన్జీవులు సంచరింతురధరోర్థ్యప్రక్రమత్వంబుగా
నకయన్వేండియు నామరూపములు కూన్యంబంచు సూచించుఁద్వ
త్కరముల్గుండగనింటి కొప్పుదగురండ్రస్తోమముంజొచ్చియ
ద్దిరత్రాతాణుపరీవృతంబులయి ధాత్రి సూర్యనారాయణా॥

21

శా॥ నీభక్తుంకగువాఁడెరూపబలశాంతిన్దైర్యలక్ష్మీయుతుం
దౌభావింపఁగ సర్వభూతసముదౌనత్యంతసత్యవ్రతుం
దౌతవ్యప్రతిభాన్వితుండగు పదాన్యత్రేష్ఠుఁడౌభ్యాతపూ
తాభిఖ్యుండగు దీర్ఘజీవియగునన్నా సూర్యనారాయణా॥

22

మ॥ తలఁపన్వెట్టివితాననిజ్జగమనందర్శించుగానిత్యని
ర్మలసంపూర్ణనిరీహవిర్గుణపరబ్రహ్మంబునీవయ్యుని

ట్టులగావించెదవన్ననమ్మకమదెట్టుల్లోఁచులోకంబుల
స్సలుపన్జితముకన్నకారణమెదన్నసూర్యనారాయణా॥

28

మ॥ అనయంబార్తులఁబెంచుఁగల్గవలకండన్యాయవితార్జనం
బునుగైకోడుపరోపకారమునుసల్పు న్నెద్దలంజేరిన
ద్వినయంబుననుపర్చుభూతసముదౌదెల్లంబుగాసీయశ
మునుగీర్తించుఁదరించుసజ్జనుఁడుబాబూసూర్యనారాయణా॥

24

మ॥ దయతోఁబ్రాణులనెల్లనాత్మవలెసందర్శించుచున్నాధునం
చయముంగొల్పుచుసూనృతంబనుచుయుష్మత్పాదపంకేరుహ
ద్వయమున్మిక్కిలిభక్తిమైసతతమున్ద్యానించుపుణ్యాత్ముఁడే
భయమున్బొందఁడునీకృపామహిమనస్సాసూర్యనారాయణా॥

25

మ॥ సరిగాసంపదగల్గునప్పుడుమహాసౌఖ్యోన్నతించొందిప
ల్మఱునీసర్వజగంబబద్ధమనిసంభాషించువేదాంతియ
ద్దిరకష్టఁబుఱవంతవచ్చు నెడనార్తింగుందిసంరక్షకై
పరులన్వేడువివేకముందొలగియస్సాసూర్యనారాయణా॥

26

శా॥ నీకంటెన్మఱిదిక్కు లేదువడినానేరంబులన్సైఁచియీ
లోకంబందుననంజిరంబునిచియేలోపంబురానీకనన్
నీకీర్తింబ్రకటించవిమ్ముకడువన్నేనమ్ముకొన్నాఁడనే
నీకుంబిడ్డఁడనుమ్ముజ్ఞాపకముగొంటేసూర్యనారాయణా॥

27

శా॥ నీదాసుండగువావికాపదలురానేరావుకష్టబ్ధిన
న్నాదిసీకులునిల్వనట్లువడినెంతో దూరమైపోవుత్వ
త్పాదాంభోరుహచితనౌషధముదప్పన్లేదుపాయంబువే
రేదైనన్పవరోగమూడ్చుటకుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

28

మ॥ అకలంకంబగునీమహామహిమనత్యంతప్రమోదఁబుతో
సకలశ్రోతృసుఖవహంబుగలసత్సంగీతసాహిత్యభ

వ్యకళాకల్పనఁజేయుదాసులకుదీర్ఘాయుక్కుభారోగ్యము
ల్ప)కటాభీష్టములన్నియుంజెలఁగనీరాసూర్యనారాయణా! 29

మ॥ తొలుదొల్తన్వనితాదిభోగములివెంతోబల్కుభాదాసము
ల్లలఁపంగక్షణభంగురంబులటుమీఁదన్దిర్ఘదుఃఖాకరం
బులటంచుఁబలుమాతెఱింగియునుసమ్మోహంబుతోమానలే
రిలనాబోటులికెట్లుకాచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥ 30

మ॥ కట్టామూర్ఖుఁడఁదామసుందదురహంకారుఁడనజ్ఞుఁడనే
విట్టలేచునునఁబడ్డగుడ్డిపకువలైదావినాదెంబుగ
నెట్టంజాలకదేహయాత్రగొనుచుంటిన్మోహశోకంబుల
నిట్టల్లాడుచునెట్లుప్రోచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥ 31

మ॥ బండ్రాతిన్గఁగింపఁజాలెడుఘనధ్వానంబుతోభాస్కరా
పుండ్రాంచన్ముఖపద్మసీదుయశమున్బొల్పారఁకీర్తించున
నేంద్రంబొకఫమంటనీకకరుణస్విషిఁచిరక్షించుమో
తండ్రిసంశ్రితలోకబాంధవమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 32

మ॥ ఆయయోసీపయిభక్తినామదిదృఢంబైనిల్వకుంటన్నదా
మెయికిఁగొంచెముబాధగల్గునపుడిమ్మైమర్త్యభైషజ్యము
నభయమూఢాత్ముఁడనైకొనస్వలనెవావ్వాసీవుగాకెవ్వఁడా
రయవైద్యుండుభవాధమాన్పుటకునొరాసూర్యనారాయణా॥ 33

మ॥ అవురాసర్వచరాచరేకుఁడవువిత్యానందతేజోమయుం
డవుకారుణ్యపయోధివంచునినువేళ్లన్నమ్ముకొన్నాఁడన
న్నవిలోకింపుముచల్లగాభయములన్బోదోలునీకన్నది
కెళ్లవరున్నరుమొఱులకించుటకుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥ 34

శా॥ నాభీతిఁదొలఁగించిపక్కుననునన్నవిఁచినావద్దిరా
నీభక్తావనచాతురిఁబొగడఁగానేనెంతవాఁడన్నతీ

లోభుండంగడుమూఢుఁడన్జపలుఁడన్లోకేశపద్మాపతీ
నీభృత్యుండనునన్నునేమఱకుతండ్రీసూర్యనారాయణా॥

35

మ॥ వర్షంబున్నకనీయకాకసమునన్వ్యర్థంబుగావారిదో
తక్కుర్షంబుంగలిగించెదేలవిటులుబ్రతివిధానంగడున్
హర్షంబుఁజెడిప్రాణులెందెఁడుఁద్వరనక్షించుమాతండ్రీబ
హర్షిప్రస్తవనీయమానకరుణాధ్యాసూర్యనారాయణా॥

36

మ॥ నెఱినీలీలకునై సమస్తజగముల్నీలోనఁగల్పించుచు
స్సరిగావేదముఖంబునన్సృజలకున్గర్త్యముందెల్పుచు
న్మఱికూటస్థుఁడవైననీదుపదపద్మంబులమిదిన్గొల్పున
న్దురితంబీపయినంటనీకుశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥

37

మ॥ జలమందజ్జితచేఁజొరంబడిత్రమన్జానున్నచీమన్గృప
న్పలుమాతొడ్డునవైచినందిరుగనాపంబద్దియుఁజేరున
ట్లెలదుష్కార్యములఁదుముగ్గుననునీవెంతోదయన్దేల్చిన
న్సళిరాసల్పెదనేరములమిటియునప్పాసూర్యనారాయణా॥

38

మ॥ కలలోనీదగుదర్శనంబిడిమహాకారుణ్యముంజూపినా
కలరన్నీదుపసాదమిచ్చితివియాహాకానిరూఢిచ్ఛవ
ద్విలసద్భక్తిమహత్వముమిగులసుర్విన్మానవుల్నమున
ఘైలమిన్నయెడదివ్యశక్తినిడుతండ్రీసూర్యనారాయణా॥

39

శా॥ నీరంబెంతయులేనియప్పుడుకడున్నిశ్శబ్దమైప్రాణీసం
చారంబేమియుఁగానరాకమఱివిస్సారంబునొచోటవాః
పూరంబబ్బహరాత్తుజతులుముదంబుంజూపుచందాననీ
కారుణ్యంబుననార్తులందెదరువేడ్కసూర్యనారాయణా॥

40

మ॥ యుక్తాయుక్తమెఱింగియున్విహేతులెన్నోమార్లుబోధించినన్
నక్తంబుందివమున్గృతామములకున్సంతాపముంబొందియు

స్పృక్తిన్నిస్పృజియించుచుండియునుమానంజాలదుస్సంగమా
సృక్తిన్నన్నికనై సంత్రోవుశ్రితరక్షసూర్యనారాయణా॥

41

మ॥ పెనుకొండందలక్రిందఁ బెన్చుకొనియున్వనాలకై దేవులా
డునటుల్మామకచి తనదమ్ముననెఱ్ఱున్బడుకొన్నట్టిని
న్నునజస్రాశ్రితవత్సలస్సంబంధున్మాని యారోగ్యమి
మ్మనినేమర్త్యభిషక్కులన్దాపనేలాసూర్యనారాయణా॥

42

మ॥ శిష్టాచారముసల్పలేనుమఱిదుశ్చేష్టల్విడన్జాలబల్
నష్టంబొందియునీపదాబ్జములదెంచుంగడున్నిల్పలే
నిష్టంబుండియుఁ దెన్నెఱింగియునుదుర్వృత్తిన్వడిన్మాననేఁ
గష్టాత్ముండనుగాచెదెట్లుననునింకస్సూర్యనారాయణా॥

43

మ॥ సరిగానీదగుభక్తుఁడె యయధేచ్ఛన్సర్వభోగంబుల
న్జిరకాలంబునుఖించిశాశ్వతయశశ్రీఁ గాంచియబ్రంబుగ
న్దరపైదానణిమాడివై భవములన్గన్పగ్నియాపిమ్మట
న్మరిసిపోనలయంబుఁజెందఁగలఁడన్నాసూర్యనారాయణా॥

44

మ॥ సకలజ్ఞానముగల్గఁజేయుఁగలయాచార్యుండునీకంటెవే
రిఁకలేడంచుభవత్సవాంబుజములన్స్పృశ్యతీరమందుంచిన
మ్మికతోడంభజియించుదాసులకునిమ్మీసర్వవేదోరుశా
స్త్రకళానైపుణిలోకలద్భుతముఁజెందస్సూర్యనారాయణా॥

45

మ॥ ధరణీన్నీపదభక్తియందలిమహత్స్యంబిట్టిదంచెల్లపా
మకకోటిందెలుపంగనిన్వరములంబ్రాడ్డిఁచితింగానియ
ద్దిరనీదాసునికై హికార్థములుప్రీతిన్సల్పలేవెట్టుభం
భరమున్ గృత్రిమపుష్పముల్దనుపునప్పాసూర్యనారాయణా॥

46

మ॥ తనరింగాభువనై కనుందరవధూదంతచ్ఛదాస్వాదనం
బునకై కాదుత్రిలోకరాజ్యవిభవంబుంబొందఁగాఁగాదుశా

స్త్రీవిరూఢప్రతిభావిశేషమగుపఱ్వునోరికాదక్కటా
వినుసత్యంబుగఁజూడకేదెందనుదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

47

మ॥ ఆరయన్మానుషజన్మమందుఁగలదుఃఖాగ్నింగడునేపెడు
స్సరిగానై హికభోగవాంఛయనునాజ్యంబట్లులొటన్బవ
త్కరుణావృష్టినిమామకీనభవసంతాపంబుఁజల్లార్చిన
న్ద్యరగాఁబ్రోవుమునీకుఁమ్రొక్కెదనుదేవాసూర్యనారాయణా॥

48

మ॥ ఆవనిన్మానవజన్మమందుఁగలసౌఖ్యంబెన్నఁగానెల్కతో
కవిధానంగడుసన్నమోఁదుదకుదుఃఖంబెక్కు వానేటిపొ
ర్లువలెన్గవునమామకానుభవమాతోచించిసంసారవా
ర్ధివడిన్దఁతెదనీకృపాతరణిచేశ్రీసూర్యనారాయణా॥

49

మ॥ ధనమారాదుదురాశిపోదుపరతత్వజ్ఞానమాలేదుయో
వనమానిత్యముకాదువార్ధకమునన్వామాక్షియోఁజేదుజీ
వనమాయెన్నఁగఁబాదుదుఃఖములకుంబల్మాటటుల్గావున
న్నినునేఁగొల్తునిఁకేలవాదుదయఁగన్నీసూర్యనారాయణా॥

50

మ॥ తనరంగాఁబరిహర్తావమునమద్బాల్కంబువోవన్విసూ
తనమాయోవనసన్నిపాతదశచేతన్ప్రాంతచిత్తుండనై
తినయాశేవయసిప్పుడునుదురనెంతేబుద్ధియన్నట్లుట
క్కుమగన్సంబుచిఁకేమినేనగుదునొక్కోసూర్యనారాయణ॥

51

మ॥ ఆవురాగొంగళిలోనఁదించుఁదలపోయన్వెండుకల్లెక్కనే
యుపిధిందప్పుడవట్టుచుండ్రుకడుననోన్యంబువిభ్రాంతులై
యవనింబండితమానులొజనులుమాయాకల్పితంబైనయా
భవమందెట్లువివేకమబ్బఁగలదబ్బాసూర్యనారాయణా॥

52

కా॥ నీవేదిక్కవినమ్మిసర్వమునకున్నీపైతరఁబుంచియే
త్రోవనేవునెఱుంగఁబోకజగమందున్ గ్రుమ్మఱంబునిత్య

తేనెవా వైభవమిట్టిదంచు బ్రజకున్దెల్పంగయత్నించున
నీ వెట్టిష్టములిచ్చిప్రోచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥

53

కా॥ ఇమ్మాడ్కిన్పవదీయనామసుధః గ్రోలింపన్నవాతుచ్చభో
గమ్ముంజిత్తము గోరుమోదకమువేడక- నేమిపశ్వానంబుఖా
దమ్ముందబ్బుంమెక్క నేగునటులిద్దాతింబళీనై జన
రమ్మంబున్నానుపనేరిక కళ్యణంబుహాహాత్మాసూర్యనారాయణా॥

54

కా॥ ఉత్సాహంబునఁదావకీనయశ మెంతోలోకులుప్పొంగను
ద్యత్సంగీతకవిత్వవైభవము చేతఁజాటుఁగాఁబూనితి
న్మాత్సర్యంబుదొలంగియెల్లప్రజనన్నన్నించునట్లీవుబ
ల్వాత్సర్యంబునఁబ్రోచుచుండునదియప్పాసూర్యనారాయణా॥

55

మ॥ గుఱిగానిన్పజియింపకెందుకిటుల - గొంతెమ్మకోర్కుల్మఱి
న్మఱిదుశ్చింతలులేనిపోనియనుమానంబుల్మొదాచేష్టల
ద్దిరనావశ్యముగాకయెంతయునుమచ్చిత్తంబుగల్పించెడి
న్సరిగానీయెడదీనిఁద్రిప్పుమిఁకనై నసూర్యనారాయణా॥

56

మ॥ సమతన్లోకులకెల్లభూతదయయున్సత్యంబుబోధించుచు
న్రమణన్నదగుకీ ర్తిరాల్గరంగగానప్రౌఢిచేఁజాటుచు
న్రమదంబొప్పఁబరాంగినావిముఖంబున్వర్తించుచున్రహ్మచ
ర్యమునేసల్పెదనాకుఁదోడుపడుమన్నాసూర్యనారాయణా॥

57

కా॥ బొన్నత్యంబెదవొందనీవిమలదివ్యాకారముంజూపినా
కెన్నండీవభయంబొసంగిమఱినా యిష్టంబులందీర్చెదో
చిన్నప్రేమినునమ్మకొంటినిఁకనీచిత్తంబునాభాగ్యమో
యన్నావేల్పులమిన్నలోకములకన్నాసూర్యనారాయణా॥

58

మ॥ భగీరాయెన్నివిధాలఁజూచిననునీపాదంబుదక్కవ్యమి
య్యిలలోఁజింత్యముకాదటంచెఱుఁగఁబోకెంతేవృథాయాసము

న్పలుమోసంబు దురంతశోకముఁడు దిన్గవించు కాంతాధనం
బులకాసింతురునన్నుఁ బోలాజదులబోన్ సూర్యనారాయణా॥ 59

శా॥ విష్కాపట్యము చెల్లఁబోదకటయీ నిర్భాగ్యచిత్తఁబునం
దుష్కార్యఁబులలో నడంచిపయి కెంతో నక్కనైచ్యంబుల
న్ముష్కప్రేమయు కూన్యహస్తములు నెందుజూపకుండన్మహా
నిష్కాధ్యక్షతఁ బొందరాదుగద తండ్రీ సూర్యనారాయణా 60

మ॥ ప్రతిపాదంబు ప్రమాదయు క్తమయి యెప్పట్లన్దుర జ్ఞానసం
యుతమౌచున్ క్షణభంగురింబయిమఱెంతో బల్కుభాభాసమౌ;
బ్రతుకున్నమ్మివృథా ప్రయాసమునస్వప్న ప్రాయసంసారభౌ
గతతీన్మానఁగలే నెఱింగియు కూడాంగా సూర్యనారాయణా॥ 61

మ॥ అలరంగాజగమెల్ల వెట్టియెకదాయా వెట్టికిన్వేదిధా
లిలలో నెవ్వవిపిచ్చి వానికిముదంబెం తేనియున్మాదము
జ్వల మైనంగడుహావిసల్పు మఱికాంతం బైననీద్యానము
న్గలిలో కోపకృతింబొనర్చు నిజమన్నా సూర్యనారాయణా॥ 62

శా॥ భూతాదర్శమువంటి మాయయెడ సంపూర్ణైక జీవుండుప్ర
స్థితం బైనప్రవృత్తి చేదనుజగచ్చి త్రంబుగాఁజూ చిమో
హాతిక్రాంతుఁడునై వి వృత్తి మెయిస్వీయా ద్వైతభావంబుసం
ప్రీతింగంచునటంచు నెంచెదను దండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 63

శా॥ వేదాంతంబునకున్ని జానుభవముర్వింజాల దూరంబునిః
భేదాద్వైత మదేడయిట్టులభ వాగ్నింగుందు నేనేడయీ
భేదజ్ఞానము దేహమున్న వఱకుంబీడించెడున్న న్నునిం
తేదారిన్సుఖ పెట్టఁజాలెదవు తండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 64

శా॥ త్వద్దివ్యాంఘ్రిలో జభక్తియడఁదప్పన్సర్వ వేదంబుల
న్ముద్దల్పూఁ జీగ్రసిఁచి నఁజనుఁడుకిన్నఁదా నెఱుఁగఁదహా

యద్దంబందు నదక్కగన్నుగ వస్వీయా కారముంజూచు పె!
పై దేశంబుననైన నారయగఁ దండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 65

మ॥ కనుచుండున్న ఖదుఃఖరూపముల జాగ్రత్స్వప్న కాలంబుల!
స్థనలేదెయ్యెదియున్న పుష్టిధన కాంతాలగ్న చిత్తుండుకా!
నినినుంగొల్చు మహాత్ముఁడీ జగములన్ని త్యంబు వీక్షించియు!
న్మనమందందడిఁ తెవికారములనైన స్ఫూర్యనారాయణా॥ 66

మ॥ పనినాసింపకయే మహాత్ముఁడు మనోవాక్కాయ కర్మంబుల!
న్నిను సేవించుచుడునో యశసికిన్ని త్యంబుఁగామాదిశ!
త్రునికాయంబెడయొనువెండియునుసీరూపంబుగాలోకమె
ల్లనిరూపించుఁమోదకారియయిలీలన్ సూర్యనారాయణా॥ 67

మ॥ జగమందెల్ల క్రియల్నిజంబుగభవత్సృశల్పమూలంబుల
స్ఫుగడునూధిగనమ్ముదాగవతుఁడెందున్బేదమోదంబులం
దగులఁబోవక సాక్షిమాత్రుఁడయినానందించునీభక్తిక
న్నగడింపన్బవవార్థితారకమెదన్నాసూర్యనారాయణా॥ 68

శా॥ దీపంబెట్లీరులస్వరూపముగనెఁతేఁబ్రజ్వలింపించునో
నీపైభక్తియలుల్పదాత్మమయమున్వేఁజేయుఁగామాదులన్
హాపద్మాధిపనిత్యతృప్తికయినీధ్యానంబుదక్కన్యమ
ర్యోపాయంబిసుమంతయుంబనికిరాదోసూర్యనారాయణా॥ 69

మ॥ సరిగావేదములెల్లరువ్వియునుశాస్త్రంబుల్గుద్రునోలియు
స్థురుబోధల్వినియున్నిజానుభవమున్బోధించియున్మర్త్యుఁడె
ఱ్ఱెఱుఁగున్నదగునిత్యతత్త్వమహాహామెండన్గనంజాలునే
ధరనెందై ననుగ్రుడ్లగుబపరమాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 70

శా॥ నాకుంబ్రహ్మకభేదమంచుజగమున్గల్గించుఁబ్రాల్మాలిపే
రాకంటంబడిభిక్షమెత్తుకొనుసాహంకారికిన్మోక్షమె

ట్లోకష్టంబుగవ్యాససూత్రములగుంటుల్వెట్టివర్గించనీ
యూకందంచినదియ్యమబ్బుటెటులబోసూర్యనారాయణా॥ 71

శా॥ ఊహాపోహలుకాస్త్రోకోధనములున్యుర్తుల్కృతుస్సానము
లోహమ్మంచువచించుటల్వృథలుసత్యంబుందయన్గల్గయు
తాహంబొప్పగభక్తితోటవదుదలచన్నామసంకీర్తనం
బాహానేయక మోక్షమబ్బుటెటులయ్యాసూర్యనారాయణా॥ 72

శా॥ ఏలావేయివిధాలయుక్తులిటులీవీలోకజాలంబుల
స్థలంబున్నుచుఁ బెంచుచుందునుముచున్ గ్రడించుచున్నావటం
చోలిన్నమిత్యదీయపాదభజనంబొక్కింతయున్నాననన్
బాలన్ముంచిననీశముంచినసరేనాసూర్యనారాయణా॥ 73

మ॥ ఒకవేళందనలోనలేనిజగమెంతోలీలకై పన్నిమా
మకమౌడెందమవస్థలెల్లఁ బడుచుంబల్మాటువేరొక్కవే
ళకునిశ్చింతతనుండునీవునుమతాలాగిప్రపంచంబుఁద
ప్పకనీయందెతలంచియుండలఁపవప్పాసూర్యనారాయణా॥ 74

మ॥ ధరణింజీకటివేళదవ్వువెలుగుదర్శించుకలదోయికి
న్మఱియేవస్తువులై నఁదోచనటునిన్ ధ్యానించునవ్వానిక
ద్దిరయీలోకవికారముల్మదిరవంతేవింగనన్రావుగా
యరయంగాఁదనజీవితంబునమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 75

మ॥ అమరన్బంగరునుండిదానిదగుచాయన్వేరునేయంగళ
క్యముకానట్టులనిజ్జగంబెడపరాదయ్యారెనిన్నుండిచ
క్రమునంగోణమురీతినారయఁగనీత్రైలోక్యమేపారినా
ళమునీయందునఁజెందుచుండుఁబరమేశ్వరసూర్యనారాయణా॥ 76

మ॥ స్థిరతస్సత్వికభక్తిమార్గమునవిస్సేవిఁపఁగానేనియా
నరుడెంతోజడుడైనకాస్త్రచణుడైనన్లేదుకార్యంబహా

ధరనూహింపఁగ గ్రుడ్డిక నైరచినన్దామూసికొన్నన్సరే
చరితార్థంబిసుమంతయుంగలుగదీశాసూర్యనారాయణా॥

77

మ॥ ఆకటానీపయిభక్తియేభవహరంబంచున్గడునూధిసే
యకమచ్చిత్తమిదేలతావకదురూహోద్వైతతత్వంబుఁబూ
వికతోడంబలుమాతెఱుంగుటకుయత్నించున్సశీశక్తిలే
మికికౌర్యంబుస్వభావసిద్ధమగుఁజుమ్మిసూర్యనారాయణా॥

78

మ॥ జగతింగల్గునమస్తచోద్యములఁగాంచున్బానుఁదానెల్లవ
స్తుగుణంబులైలియంగనెంచుమఱియెంతోయష్టసంసిద్ధులం
బగలునాతిరిగోరుగానిమదిసర్వంబుల్విదంబ్రహ్మయ
న్పుఁగడున్బాంతివహింపదేలశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥

79

శా॥ ఆయ్యయ్యోభవశోకముందలఁచియెట్లాత్మస్థితిన్నిల్పుదు
న్వేయ్యేలాయహభోగవాంఛవోడమన్వేదాంతమూడున్గదా
యయ్యామానవుతెల్వివ్యర్థముసుమా యామూఁగనాల్కట్లున
న్నెయ్యింటొప్పఁగనెప్పుప్రోచెడవొతండ్రీసూర్యనారాయణా॥

80

మ॥ భవదీయాంఘ్రిసరోజభక్త్యమృతముంబల్మాఱునాసించునా
కవురావద్దనఁబెండ్లియన్నఱులిదేలాకుష్కవేదాంతత
త్త్వవిచారంబుప్రతిక్షణంబుమదిలోఁబ్రాపించిపీడించెడి
న్పువియందీప్సితవస్తువబ్బుటరుదబోసూర్యనారాయణా॥

81

శా॥ ద్వైతంబుండుటయుక్తికాదుమఱియద్వైతంబుప్రత్యక్షభా
వాతీతంబటుగానఁగర్మములుసేయన్మానరాదెంతయున్
ద్వైతాద్వైతసమంబుబ్రహ్మమనుచున్ ధర్మంబువిరోధియై
భ్యాసన్సల్పినవాఁడెయుత్తముఁడనంతాసూర్యనారాయణా॥

82

మ॥ భగవాన్పనుకూలమైనయెడనాపజ్జన్మహావ్యాఘ్రము
న్గలినారేగవలెంజెలంగుఁబ్రతికూలంబైనచోఁద్రాడుపెం

జిలువట్టుల్చయ పెట్టునన్నుమఱిసీచిత్తానుసారంబుగా
నిలస్పష్టిస్థితినాశల్జరుగుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

83

మ॥ తృటియైనన్మదిసీపయిన్నిలుపల్లెనేకాదశీనిష్టనె
న్నటికిన్సల్పఁగ లేనుదీర్థములమున్గన్లేవిఁకేపుణ్యసం
కటముల్నేఁబలేనుగావిటవశోకంబూద్వరమ్మంచువి
న్నిటులంబిగ్గరఁబిల్చుచుండెదనుదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

84

శా॥ యుక్తింజెప్పఁగ లేనుగావిమఱియెట్లోసీవజస్రంబుస
దృక్తాదీఁడవై సమస్తజగదాదారుండవైయుంటివం
చుక్తుల్పెక్కులిఁకేలనమ్ముకొనినేనున్నఁడనీవాఁడనా
సక్తిన్నన్నెటుచేసినన్సరియెయీశాసూర్యనారాయణా॥

85

మ॥ భళిరానాదగుపుట్టువున్మృతియునప్రత్యక్షతన్లేవిఁక
న్గలయున్జాగరమున్సమానుభవమున్గన్సంబుటన్వాస్తవం
బులుకావవ్వెనుషాస్త్యవస్థనుమనంబున్లీనమాఁగాననా
కిలలోనన్సృమంబెవేరుస్థితియేదీసూర్యనారాయణా॥

86

మ॥ క్రమచేసర్వజగంబుగల్గునవివిద్రాంతింగదాయంటిఁద
త్త్వమెఱుంగంబనిపూనుకొంటసహజోన్మాదంబహానన్నఁటో
లుమహాపండితమావికిన్గనుకనీలోకంబునందుష్టిలే
శమ్మునైనంగనఁజాలకుంటిఁబరమేశాసూర్యనారాయణా

87

శా॥ జ్ఞాతంబైనపదార్థతుల్యమగునజ్ఞాతంబుదోతేరఁద
దాతప్రాప్యవికారమున్మఱితదజ్ఞాతంబునందోచుటే
భ్యాతిన్ప్రాతియనంబడున్గనుకజ్ఞేయజ్ఞానవిజ్ఞాతృత
త్వాతీతంబగుభూమమీవగుదువన్నాసూర్యనారాయణా॥

88

మ॥ క్రమతన్దేహబలంబుతగ్గుచునుఠాఁగాఁదొంటిమాడ్కిన్విభో
గములంబొందఁగలేకపాటుపడినతక్కర్మంబులన్నేయఁటో

కమతెట్టెననుగాక యాపనముగాక నెట్టవేదాంతవా
క్యములంబందితుఁడౌనుమాదృశుఁడనఁతాసూర్యనారాయణా॥

89

మ॥ క్షీణియందున్మగవారెల్లఁ బితరై స్త్రీలెల్లరున్మాతరై
మతిలోఁదక్కినభూతసంచయములన్మత్పాణతుల్యంబురై
సతతానందమునాకొనంగమఱియుష్మత్పాదసఁకీర్తనం
బతినిష్కామతనేనొనర్చుటెపుడయ్యాసూర్యనారాయణా॥

90

మ॥ తనువునైల్వీయువృక్షబీజములపొంతన్స్థలసూక్ష్మక్రమం
బుననన్యోన్యముగారణంబులవుచుఁబూర్వాపరావస్థల
న్దనరున్వస్తువిభేదమందఁకటుగానన్నేనునిత్యుండనై
కొనుచుంటి బలుజన్మముల్పువనచక్షూసూర్యనారాయణా॥

91

శ॥ అయ్యా యెక్కడనున్నవాఁడెనుకంపాంబోధినీకీర్తనం
బయ్యోలోకులవొంగుకట్లునలుపన్యత్నించునీదాసుల
న్నెయ్యంబొప్పఁగిఁగ్రేటోపకిట్టులుశ్రమనెట్టంగనేలాత్వర
న్దయ్యా లించిప్రమోదమిమ్ముశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥

92

మ॥ ఆరయంగావిపరీతభంగినిమదిష్టానిష్టముల్సాపెడున్
స్థిరతందుర్వ్యసనంబులన్మిగులనన్బేమించుఁ త్కర్మనుం
దురహిన్వేసటగొల్పుచుండుమఱిసఁతుష్టిస్వడిన్లుచ్చున
ద్ధిరచిత్తంబనుకూలశత్రువిదెకాదేసూర్యనారాయణా॥

93

మ॥ సులభాస్వాదనమెట్టులబ్బునిఁకనోర్సూచీబిలంబంతయా
కలికొండంతనునట్టులాయువరయంగానల్పమిద్ధాత్రిలో
పలభోగేచ్ఛఘనంబుగావునరసాభాసంబునసారమ
న్పులలిన్బ్రాబ్జఁడెఱింగిసిన్గొలుచుచుండున్సూర్యనారాయణా॥

94

శా|| పాముంజావదుకష్టయున్విలుగదన్వార్తానుసారంబుగా
సామర్థ్యబునవస్తుశోదనయెడన్మంకాసమాధానము
ల్పిమఁబొందవుగానజ్ఞానమునఁదుష్టింజెందరాదెందున
న్వస్వమీనీపదభక్తియోగమునఁదప్పన్పూర్వనారాయణా|| 95

శా|| నానేరంబులునైఁచినీదుభజనానందంబజస్రంబున
న్పూనంజేసినమస్తలోకులనుసంతోషాంబుధిన్ముంచున
ద్దానోద్యత్కవితాప్రభావమిడినన్గపాడుచున్నావుగా
యేనీయప్పికనెట్లుతీర్చఁగలనోరీసూర్యనారాయణా|| 96

మ|| కరుణంగంటికితెప్పపోలికననుంగాపాడుచున్నావునీ
బిరుదుంజెల్లునులోకబాంధవుఁడనీవేదేవదేవుండవం
చురహిన్నిస్ఫజియించుచున్నగతిలోసాంపారనీకీర్తిసు
స్థిరతంజాఁపెదఁబ్రాణమున్నవఱకున్సీసూర్యనారాయణా|| 97

శా|| ఛాయోషాకమలాధినాయకనమస్కారంబునీకున్నదా
మేయాంబులిసీకువందనముస్వామీనీకుదండంబున
ద్దేయానీకుజోహగపారకరుణాబీనీకుసాష్టాంగమో
హోయ్యాయామఱిసీకుమ్రొక్కిదిగొనీకోసూర్యనారాయణా|| 98

శా|| నీపై నెంతయుభక్తితోశతకమున్నేనీదయావాప్తిచే
నీపొంతన్మగియించియిప్పుడుత్రిలోకీశత్యముంబొందిన
ట్లోపద్మప్రియమేటిసంతసముతోనున్నఁడనాతప్పుల
నేపున్మాపునునైఁచిప్రోవుననుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా|| 99

మ|| వినువీక్షింపనికన్నుదోయిమఱియున్నీపూజలన్నేయఁజా
లవిహస్తంబులునీదునామమునుబల్కంబోవినోర్నీకుమ్రొ
క్కనిశీర్షంబుభవచ్చరిత్రసుధవేడ్కన్గోరిఁగాలేవివి
విక్కినినుంగొల్వవిజన్మమెందుకురతండ్రీసూర్యనారాయణా|| 100

మ॥ అరయంగాసకలశ్రుతిస్మృతిపురాణాద్యర్థసారంబుఁబ
 ల్మఱునాశక్తికొలందిఁజూచితుదకిమ్మైరూఢిఁగైకొంటిసం
 సరణాంభోధిఁదరింపఁజేయుటకుయుష్మద్భక్తిదక్కన్యమీ
 నరలోకంబునలేదుపాయమవియన్నాసూర్యనారాయణా॥

101

అ. నారాయణదాసుఁడు.

శ్రీ గణేశాయనమః

మృత్యుంజయశివశతకము

కంఠములు

ఓనాథ దీనరక్షక

మానుగ మముః గావుమా యుమాప్రాణేశా

ధానుశశివహ్ని వీక్షణ

జ్ఞానానందమయ మాకు జయములిడు శివా

1

పెక్కులు ప్రేలెదఁ బ్రతినలు

నొక్కటియున్నిలువ దాద హో పౌరుషవా

కైక్కడ నాబ్రతుకెక్కడ

నక్కా దివితలా బనాగ నగజేశశివా

2

తప్పక యాపదకడ్డయి

విప్పగుకరుణాసంబు వెల్లిగొలిపి ఏ

న్గొప్పం దాల్చినజగముల

యస్సా మముః బెద్దగావు మా సాంబశివా

3

నాబ్రతుకు జాటఁ బెంచిన

నీవాహ్వా నాదుతోడు నీతోడుసుమా

ధావజగర్వ విభంజన

కావుము తడవేల నన్నుఁ గాచునెశశివా

4

విక్రమ నీ వీశుండవు

దిక్కుగలిగి వేడుకొంటి దీనుండను నా

ప్రక్కం దో దలరించుము

మ్రొక్కెద నాకోర్కె దీర్చు మోసాంబశివా॥

5

ఏప్రోద్దు భక్తితోడుత

నా పెద్దలు నేను విన్ను నమ్మితిమిగదా
రాపేల శేషకంకణ

కాపాడుము నాదుతోడు గల్గి భవ శివా॥

6

ఇప్పటికిప్పటికే యో

యప్పా నీమీదశతక మలరించెదనీ

గొప్పయు దక్కుం గాచిన

విప్పాపి జగంబులోని నీశ భవ శివా॥

7

నీకీర్తి చాటుకొనెదము

మాకాయుర్ధాయవృద్ధి మఱిమఱిరానీ

రాకాశశాంకమౌళీ

ప్రాకటముగఁ దోడుచెలఁగి పాలించు శివా॥

8

నీయెఱుఁ గనట్టివున్నే

మాయొక్కలు సర్వవేత్త మన్నంచెకృపన్

నాయన్నఁగాచి చూపుము

నీయున్నతభ క్తరక్ష నిర్ల మనిశివా

9

శంభో శంకర యవి ని

న్నభారవములుగ నార్చు నాశ్రితులము క

ష్టాంభోధిఁ దేల్పుతంద్రీ

నింభావించితిమి యన్న నీవాడ శివా

10

యాచించఁ దగినవాఁడవు

నీచులఁగొనియాడి నోరు నీచయ్యెఁగదా

నీచరితామ్మతన న నా

వాచవిదీట గవలయుఁ బరమేశ శివా

11

ముదమున నాతోడలరఁగఁ
బదిలముగా వేగమమ్ముఁ బాలించుము నీ
వెద నుబ్బులింగఁదవుగా
పదపడి పెక్కేండ్లుమమ్ముఁ బ్రతికించు శివా 12

ఊరులు పల్లెలు నారులు
చీరలు మఱిసకలమైన సిరులివి మేలా
యారూఢిగఁ జిరకాలము
నీరూపముఁజూచుకోర్కె నెగడించు శివా 13

లోకములోనా సొగసులు
నీ కరుణంగాదె యెంత నేర్పరివౌరా
శ్రీకంఠభక్త రక్షణ
తై కాలానలము మ్రింగఁ గల్గితివి శివా 14

ఈదొంగ దాసువియెద
న్నీదయగన్నర్పు తోడు నీడ వెలుంగన్
నీదివ్యగాన మహిమన్
తోదోలుదు వ్యాధిబాధ భూతపతి శివా 15

అకటా యార్తుఁడభిన్నుఁడ
నొకించుకయు నీదుకరుణ నొందిబ్రతుకుతై
వికలదశఁబల్కా చుంటిని
సకలేశ్వర మాకుహాయి సల్పుముర శివా 16

శరణమవి నీదుపావన
చరణంబుల నాశ్రయించు జంటన్మమ్మున్
గరుణించు దెబ్బదేఁడులు
ధరిణిన్నీకిర్తి విల్పె దము సొంబ శివా॥ 17

మృత్యుంజయుండనని వి

న్నిత్యము శ్రుతిచాటుచుంట విక్కంటేనిన్

అత్యనుకూల చిరాయువు

సత్యంబుగ నీదుభక్తు జంటనిడు శివా

18

శ్రుతి మతి గితి నేనెఱుగను

గతిసీవే యనుచు నెటులొ కాన్పించెను నా

బ్రతుకున జంటందోడుని

రతముంగాపాడి మీది రక్తిగను శివా

19

జోడుగఁ దోడుగ నీడగ

వేడుకతో శ్రుతుల మేళ వించుచు నిన్నుం

బాడి కసిదీర్చుకొందుము

వేదెదమాజంటఁబెంచు పెక్కెండ్లు శివా

20

మృత్యుంజయత్వ విభవము

నిత్యుడఁవో నీపుదక్క నేమందెదిమా

సత్యస్వరూప శంకర

గత్యనుకూలతనుఁజూపి కాపాడు శివా

21

అన్నియుఁ దెలిసినజాణవు

పన్నగముల నగలుదాల్చి వై భవుడవు ని

త్యోన్నతి మృత్యుంజయుడవు

కన్నారం జిరము మమ్ముఁ గావుముగ శివా॥

22

ఒక ధైర్యము మాత్రమే త

వక నేవకులందుఁ గలదు బహువత్సరము

ఱ్ఱకరంబుగ నింబాడుట

కింక దీర్ఘాయువులఁ జేయు మీశ భవ శివా॥

23

వాక్కులువాతలు సఫలమొ
విక్కమొ! యిచ్చకమొ నీవె విర్ణయపరచన్
జక్కనను భయమునన్నా
ప్రక్కనుఁ గాపాడు నిన్ను రావెంటు శివా॥

24

నాకోర్కెఁ దీఱునియెడ
న్నాకుండిన వెఱ్ఱితెంపు నన్నున్విను నే
వాకుందెఱువను మూఁగటు
నీకీర్తన సొంపు లొరులు నేర్పుదురె శివా॥

25

హరహర శంభూ శంకర
దురితవిదూరా స్వభక్త దుఃఖవిదారా
కరుణాకర మృత్యుంజయ
పరిపాలన సేయుమన్న ప్రాణహిత శివా॥

26

లోకులకుఁ దెలుపనోడిన
నాకుండిన పాపచింత నవ్వెదహాయా
లీకలము నొరులు గనలే
రాకులపాతేలకావు మన్నభవ శివా॥

27

నీవెఱుఁగుదైన మూఁడుఁడ
నేవెరువునఁ దెలుపుకొందు నీకుఁడవగుటన్
గావుముతోడలరన్నే
జీవించినవఱకుఁ జంటఁ జేపట్టు శివా॥

28

కొన్నాళ్ళు దేహ మావల
విన్నాఁతియు భోగవాంఛ నేముబ్రతికిహా
యిన్నింటాదెరుఁ జంటకుఁ
బన్నుగ దీర్ఘాయువిచ్చి పాలించుశివా

29

నాకోర్కె నీదురక్షణ

యేకమనుచు నెఱుకచెప్పి యెల్లజగములున్

నాకవిత శరణుజొరఁగా

మాకష్టము దున్మి చిరము మన్నించు శివా

30

ఆశ్రితులను నీ కీర్తన

త్రేళమప్రాణంబులనక యెల్ల దెసలు రా

గాశ్రితములు గాఁగవగా

మిశ్రితయలఁబాడఁజిరము మెలఁగించు శివా

31

నీ కీర్తన సేయునెడన్

లోకుల కాశ్చర్య మొదవ శ్లోకములుంగీ

తాకృతులు పాడు జంటన్

శ్రీకంఠాభక్తరక్ష చేపట్టు శివా॥

32

కన్నీరందవి శోకము

నన్నిట్టులముంచనీకు నాగవిభుషా

కన్నారఁ గావుమన్నం

బిన్నుగ నెనరుంచుమన్న పాలించు శివా॥

33

ఇదియొక వెఱ్ఱిగ వ్రాసెద

మదికిన్ దృఢిఁకొంతకొంత మఱపుదయముతో

నిదురయనక నిటలాజ్ఞ

సదయుఁడవై కావుమన్న సర్వేశ శివా॥

34

నాదీక్ష నేటిరాతిరి

నీదయచేఁ గవ్వమెగసి నేముసుఖమునన్

నై దోడు జంటఁబెక్కిం

ద్లాదుకొన నృపధ మిదిగొ యాలించు శివా॥

35

నీప్రాపు చని యెఱింగిన
 నేపామరుఁడై నఁగాని యెట్టిల మఱచున్
 గాపాడఁగ నిర్బంధనఁ
 జేపట్టి నినుం జిరాకు నేయకయె శివా॥

36

రక్షించుము రక్షించుము
 రక్షించుము నీధుదాసు అవ్వనిదకు పా
 లాక్ష రోకాధ్యక్ష
 అక్షీణకటాక్ష ప్రోపు మన్నభవ శివా॥

37

నీకన్న న్యాయకర్తలు
 నాకన్నను దుష్టమతియు నహియని చాటన్
 నీకీర్తిం జిరకాలముఁ
 బ్రాఁకింపఁగఁ గోరితన్న పాలించు శివా

38

కలమా కన్నీరోడ్చకు
 మనభక్తపరాయణుండు మనవిభుఁడభవుం
 డిల నీకష్ట మెఱిఁగి కో
 ర్కలదేవుం డిడును జెల్లరే వెఱ్రే శివా॥

39

నాలోపల నావెలుపల
 నీలావణ్యంబులేక నీభక్తి యెటుల్
 జాలింగొని మృత్యుంజయ
 పాలించఁగదన్న ప్రాణ బంధుఁడవుశివా

40

బ్రతుకులు నతుకులు బితుకులు
 చతురతనింగూర్చిపాడఁ జాలినమాకున్
 బ్రతిలేకయె చిరకాలము
 బ్రతికించుమయన్న ప్రాణ బంధుఁడవు శివా॥

41

ఇదినిజమౌ మాయాయా

పదలో నీస్మరణగల్గి పఱపఱవ్రాయన్

బదపడి నీపాటలతో

ముదమునఁ బెక్కిఁడులుంచు మోయన్న శివా॥

42

ముజ్జగముల గల సంపద

గజ్జివలెందలఁచి నీచకామసుఖములన్

బొజ్జ లదర నిన్ బాడెద

మజ్జరె మాయన్న గావు మాయన్న శివా॥

43

అహఃధైర్యముతోడగు

నోహో నీదయయువచ్చు నోజగదీశా

సాహసమున నిటులుంటిన

యోహర కాపాడుమన్న యోసాంబ శివా॥

44

తెలిసెంగుత్పిత భోగము

లిలలో నీపాతభజన మెంతోపెక్కిఁ

డులు జంటఁబాయకుండెద

నలరించుము నన్నుఁదీయ నన్నభవ శివా॥

45

కారదశీతాశపహా

సారవిచంద్రానలాక్షి చారుజటాజా

టారోధితదివ్యధునీ

పూరయశస్సాంద్ర ప్రోవు మోసాంబ శివా॥

46

సాక్షాత్కరించితన్నా

రక్షించితివన్న మంచి రసికుఁడవన్నా

యీక్షణమ తెలియనీ నా

పక్షము నీవుంటివంచు భక్తులకు శివా॥

47

స్ఫటిక విరమలినాకృతి
 మేటిదయన్దాసుఁ బ్రోచు మిన్నదనంబున్
 నేటికిమాకష్టములను
 మీటిన వినుఁగంటినన్న మేలిదిన శివా॥ 48

రాదు నిరూపింపఁగ నే
 మో తెలుపును చక్కదనము లొల్కెడు నీసం
 పాదితనుందర రూపము
 సాదుల రక్షించుమన్న సర్వేశ శివా॥ 49

ముమ్మాటికి నీపదముల
 నమ్మితి నమ్మితి విఁకెట్లు సంగచెదవో
 సుమ్మా నీభక్తులమన
 నిమ్మానీ కీర్తిచాట ని మ్మొర శివా॥ 50

శతకోటి మదనరూపా
 శ్రీతజనహృద్దీప వ్రకట శేషకలాపా
 అతివేగము నీ భక్తులఁ
 జతురతగాఁబ్రోపుమన్న సాంబభవ శివా॥ 51

సమయమిది మమ్ముఁబ్రోవన్
 గ్రమముగ నీ సంశ్రితానురాగముతోడన్
 శ్రమవాపి వేగఁదండ్రీ
 విమలాకారంబుఁజూపి వేంచేయు శివా॥ 52

ఇప్పుడు నాదగు కోరిక
 చొప్పున మమ్ముద్ధరించి చూడుము దయతో
 నప్పా సంశ్రిత బంధుఁడ
 విప్పుగు నెనరుంచి వేగ వేంచేయు శివా॥ 53

నా యీ బిచ్చపు వ్రాతలు
 నీ యట్టి మహాత్ముమనసునెఁ గరఁగింపన్
 డాయు తెటు లక్కటా వేం
 చేయుము నా యన్నఁబ్రోవు శ్రీకంఠ శివా॥

54

వలపుందలపున్నీపయి
 విలిపితి నందియములేదు విక్కంబుగ మం
 దులమారివేల్పు పొదువు
 కలనైనం బరులనమ్మఁగాఁబోను శివా॥

55

భయములకు నెల్లనెక్కుఁడు
 భయమౌ మరణంబు దానిఁ బాపఁగలనునీ
 దయ మా యెడఁ గలదేని స
 మయమిది వేఁగావుమన్న మదనారి శివా!

56

నీ దిక్కు దప్పదాసుని
 కేదిక్కుంగనరాద డెంత వెదికినన్
 వాడేల ప్రోవుమన్న మ
 హాదార చరిత్రవేగ నోసాంబ శివా॥

57

మృత్యుంజయ మృత్యుంజయ
 మృత్యుంజయ యనుచు విన్ను నెప్పుడు గొల్వన్
 మృత్యువు చేరఁగ వెఱచును
 సత్యము గాపాడుమన్న సాంబభవ శివా॥

58

నీకునసాధ్యం బెయ్యది
 లోకము లో లేదటంచు రూఢిగఁ దోఁచెన్
 శ్రీకంఠ కావుమన్నద
 యాకర వేవేగఁ బ్రోవు మా సాంబ శివా॥

58

నీ భక్తికన్న నెక్కువ
 యీ భువిలో సుఖములే దహీనకలాపా
 నీ భవ్యదర్శనంబిడి
 మాభయములఁ గొట్టి చిరము మన్నించు శివా॥

60

అద్దిర ముజ్జగములకున్
 ముద్దువలపు మగఁడ వీవు పురహర యనుచున్
 దద్దయుఁ బాడెడుఁ జంటన్
 సద్దయుఁ జిరకాలముంచు సర్వేశ శివా॥

61

ఇహ సుఖము దూలవంటిది
 మహాత్మ నీభజనకన్న మఱియానందం
 బహహా యెందుందోఁచదు
 దహన రవిశశీక్ష మమ్ము దయఁజూఁడు శివా॥

62

ఎంతో నానవడితి నా
 వంతయు ధృతిచెడకయుంటి నాలస్యంబున్
 సుంతయుఁజేయక దాసుని
 పంతంబీదేర్చుచున్న బ్రతికించు శివా॥

63

సగమిచ్చినావు తక్కిన
 సగ మాయుర్దాయమిచ్చి జగమందున నీ
 యగణితకీర్తి నలరఁగ
 మొగమొటంబుంచి ప్రోవు మోయన్న శివా॥

64

భోగములఁ గోరనొల్లము
 భోగీశ్వర భూష బ్రతుకుఁ బొడిగించినచో
 నీ గానము సంతృప్తిగ
 బాగుగఁ బ్రకటింపనాస పడితిమిర శివా॥

65

నాతరమ నిన్నెఱుంగన్
జేతోభవగర్వభంగ శ్రీముఖలింగా
యేతీరునఁ గాపాడెదొ
నాతోడలరించు ప్రాణ నాధభవ శివా॥

66

హాలాహలభక్షణ మా
పాలనీ కాధికతను బాపుము త్వరగా
జాలింగొవి కాపాడుము
బారేందువతంస యన్న (బాలించు శివా॥

67

నేబ్రతికిన సార్థకమే
మీఱుజములు కాళ్ళు కనులు మెడ లేనట్లా
నాబ్రతుకు జంటనలిరం
గాఁ బ్రోచిన నిన్నుఁబాడి కడఁగందు శివా॥

68

జతజంట వేఱుపాయక
బ్రతుకున నాతోడునీడ బలపడమమ్మున్
జతురత నీభజనంగన
శ్రుతిగాఁ గాపాడుమన్న కూలధర శివా॥

69

బతిమాలుకొందుఁ దండ్రీ
క్షితిలో నీపేరు మిగులఁ జెప్పెదనన్నా
జతఁబెంచి పెద్దకాలము
శితికంఠా వేగ మమ్ముఁ జేపట్టు శివా॥

70

హరహర యెట్టికవితయో
మఱిమఱి నాలోనికోర్కి మనవియొనర్పన్
గణకణకలమున నేడ్చెడుఁ
బఱపఱ నాపదలఁ గోసి బ్రతికించు శివా॥

71

అన్నియుఁ జిత్తులు బిత్తులు
కన్నులఁ బడుచుండెఁ దప్పు గావుము నాకున్
నిన్నుం బతిమాలుట పవి
పన్నగకేయూర మమ్ముఁ బాలించు శివా॥

72

ఏదిర నీ కుండినయా
యౌదార్యము శాంభవీమనోంబుజమిత్ర
కాదన నేలర తండ్రి
మోదముతో మమ్ముఁబ్రోవుమో సాంబశివా

78

అన్నా యుమామనోహర
కన్నార న్మమ్ముఁగావు కాయజవైరీ
నిన్నుంబతిమాలెద నా
యన్న ముదముతోడఁబ్రోవుమా సాంబశివా

74

పరిపరివిధముల నెమ్మది
పరువెత్తుఁడు నిన్ను వేడ వ్రాయునెడన్నా
తరమ విను విల్వఁబుట్టన్
వరమిమ్మన్న మఱిహాయిఁ బ్రతికించుశివా

75

తాఁగోతి మఱియు మత్తిరె
నాఁగ న్ననుబోటి వెట్టి నవ్వగనేలా
వేగంజంట నలర్చుము
నాగేంద్రవిభూషకావు నాన్నభవశివా

76

హరహర మృత్యుంజయ యో
పరిపూర్ణానందముక్తి వై భవకండా
నిరసించక కవఁబెంచుము
నరిసరి నీవిషముమత్తు చాలునిఁకశివా

77

అలికిఁ గోకలుగొంటయె .

యానికి నుపకారమంట యోహోదాలున్

దారార్థ తనూభోగము

రార నాయన్నఁబ్రోవరా సాంబశివా

78

దేవతల కెల్లనీవే

దేవుఁడవో కాలకాస్త త్రిజగత్పభువా

నీవంటి వాని నమ్మిన

నేవెఱపిఁక నన్నఁబ్రోవవే సాంబశివా

79

ధైర్యము దక్కితి స్రుక్కితి

శౌర్యంబెడఁబాసె నీదు నేవకుఁదప్పన్

భావింపనన్య మెయ్యది

చేవలు చిగురించుమన్న శ్రీకంఠశివా

80

కావని కాకులపోలిక

నీబత్తులు చేవదొఱఁగి విన్నొఱఁబెట్టన్

భావించుమన్న కవతో

నాబ్రతికుం బెంచుమన్న నగజేశశివా

81

నీవొకఁడు నేనొకఁడునె

భావనలో వ్రాతలోనఁ బాటలలోనన్

గేవల మైత్రింబొందఁగఁ

ప్రోవుము నాయన్నమంచి ప్రోడవుర శివా

82

ఎంగిలి మాటల నేని

న్నుం గొనియాడుటకు వ్రాయ నో ర్పెగలింపన్

వెంగలిని సిగ్గుబొందన

నంగఱమద భేది కావు మన్నభవ శివా

83

ఈనగల నీ చమత్కృతు
 లేనమ్మను విన్ననమ్మి యేమటకానీ
 రాదిమ్మునీకృపా మతి
 తోనాయన్నననుఁగావు దొడ్డయ్య శివా

84

అమ్మగిరి రాజసుతగీ
 తమ్ముల నామనవి వినిము దమ్మునఁజీరకా
 లమ్మునిచి మమ్ముఁబెంచఁగ
 నెమ్మది గరఁగించుఁగాత నీ కోరి శివా

85

దీనునిపైఁ గనికారము
 మానిని రాచూరి సర్వ మంగళపు పన్
 దానాదు తల్లియగుటన్
 గానమ్మునఁ జాటిచెప్పుఁ గా నీకు శివా

86

జాలిగొను తల్లిపార్వతి
 యాలించుము జగముగన్న యమ్మాస్థాణున్
 మేలుకొలిపి మాజంటన్
 బాలింపఁబంపుమనెద బాదెదను శివా

87

మానమ్మ వేల్పుప్రోడా
 మానుగమాకవనుగావు మాచెలికాఁడా
 జ్ఞానానంద మయాదే
 వా నాయన్న ననుఁగావు పరమేశ శివా

88

పంచాక్ష్ర గర్వభంజన
 చంచదేహార్థరమ్య సత్యాకారా
 పెంచుము పెంచుముకవఁబా
 లించుము రాయన్న దివ్య లింగభవ శివా

89

గడునుదనము గాదిది నీ
 యదుగులఁబడి వేడుకొన్న యాశ్రతులముమా
 యిదుమ రెడపి శవఁబ్రోవుము
 వడివడి మా యన్నప్రోచి బ్రతికించు శివా 90

నా ధైర్యమన్న హాయిగ
 నీదయతోఁ బెక్కులేండ్లు విల్పెదమంచున్
 ఓ దేవ దేవ మాతో
 డై దీర్ఘాయువుగనన్న యలరించు శివా 91

విర్భయమని తోచెను నీ
 యర్పకునకు జంటహాయి యాశ్రతుకంచున్
 దుర్బర భాదలుతెగవా
 విర్భవము భావమందు వెలసితివి శివా 92

అన్యములఁ దలఁపమేమ
 నోన్యముగా జంటఁబ్రోచి తాళంకవడన్
 మాన్యతను బెద్దకాలము
 దన్యులుగా నుండుమన్న దయజూడు శివా 93

ఇదివిరుదు నీకుభక్తుల
 సదయతరక్షించినావు శంకరుఁడవుగా
 పదునాల్గు భువనములలోఁ
 బదపడి చాటుదునికన్న బ్రతికించు శివా 94

ఎంతటి చలచిత్తుఁడనో
 పంతముతో నొక్కమొగినిఁ బద్యశతంబున్
 గంతునరచించ కుంటిన్
 వంతఁదొఱుంగఁ బ్రోవుమన్న పశుసాల శివా 95

సత్యము నీదగురక్షణ

సత్యము నీభక్తులెల్ల సౌఖ్యముగొంటల్

సత్యం బీశతకంబని

సత్యతనాయన్నఁబ్రోవు సర్వేశ శివా

96

నీభక్తి గర్వవశతన్

నాటాగ్యము పండెఁ బెంచు నాయన్నమహా

ప్రాభవమొప్పగఁ దిరిగెద

నీభువిఁ బెక్కెండ్లు కీర్తి నిల్పుముర శివా

97

తంబుర మద్దెల తాళము

లిమ్ముగఁ గవగూర్చి శ్రుతుల నేముదకదిశల్

ముమ్మునఁబాడగ వాయువు

లిమ్మా చిరకాలమన్న యేపలర శివా

98

విఁ వనుజుమ్మీ నీదగు

నడుగులవైభక్తి సమయ మబ్బినచో నా

కడ నీవుఁడకతీరుదు

కడువడి మాయన్నఁబ్రోవఁగా రమ్ము శివా

99

శివశివ శివమృత్యుంజయ

భవభవ భవపాపదూర భక్తాధార

కవగా మముఁ గాపాడుము

భువిలోఁ బెక్కెండ్లు మమ్ముఁ బోషించు శివా

100

శ్రీమృత్యుంజయ శివశతకము

సంపూర్ణము.

Blank Page

శ్రీరస్తు

శ్రీరామాంచిత పీనవక్ష సిర రాజీవాక్ష నిశ్చేయసా
 ధారా పాపవిదూర వేదమయ దైత్యద్వాంత సూర్యోదయా
 కారుణ్యామృత పూర చక్రధర భక్తప్రాణసంరక్షణా
 పారావారగభీర భూతకర దేవా సత్యనారాయణా.

ము కుం ద శ త క ము

కందములర్పించెద మా
 కందరసానూన మధుర కవితాసుధకేసీ
 కందముగా నారాయణ
 కందళితానందమూల కంద ముకుందా.

1

సందియమేలా సౌఖ్యము
 లందించుము సంకటముల నడఁగించుమువే
 గం దయతో నారాయణ
 కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

2

ముందె రుచిమరగినాడను
 బొందుగ నీభక్తి యిష్ట ములికఁగ నింకే
 సందియమో నారాయణ
 కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

3

దెందముఁగుందగ నీకు ప
 సందుగ సంతోషపరచి సన్నతి వినుమా
 మందరధర నారాయణ
 కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

4

కందింపకు నా చిత్తం
బిందిరపై వలపుదలఁచి యిష్టాళి సుఖం
బందింపుము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

5

మం దఖిలరోగములకున్
విందుమదికి నీదు భక్తి విద్వేలకెల్లన్
నందగునో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

6

ఇందందెందైన సుఖం
బందఁగ నీభక్తియే యు పాయంబగుని
స్సందేహము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

7

బందంబులు పాపంబుల
కందంబులు వీనులకన యము నీదుకథా
బృందము లో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

8

ముందెఱుంగని మందుఁడ నా
చందముఁదలపోసి కష్ట సమయములంగే
లందిమ్మా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

9

పందెము వేనెద భక్తుల
కుందప్ప మఱెట్టి యొరుల కున్నిందెలియం
గందరమా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

10

కుందింపకు నన్ శ్రీతహరి

చందన నీ నవ్వులాట చాలించుము ప్రో

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

11

ఎందుకురా యాలస్యము

పెందలఁగరుణించి నీదు ప్రియవాసులఁ గా

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

12

అందితివి చేతి కింకీ

వెందేగెదవోరి శోర్కెలి డక విమవ నిన్

దొందరపడు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

13

అందము లకుప్ప నన్నుఁబ

సందుగ దయఁగనక పొద్దు జరుపుట గొప్పా

యెందప్పా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

14

పొందుము మొగమోటము మా

యందిపుడు సదా భవత్ప దాశ్రితులము గో

విందుండా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

15

అందముగఁ గాచితివి ని

న్నందేహంబయ్యె నిపుడు చల్లని తంద్రీ

వందసమిదె నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

16

అందఱికి నీవు శ్రీతజన

మందారుఁడవైన మంచి మర్మము మహిలో

విందొనరుతు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

17

దెందంతింతకు హాయిన్

బొందెను నీకరుణ విన్నుఁ బోలు ప్రభువెటన్

గందునురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

18

పొందుగ మమ్మిటు ప్రొచ్చిన

యందుకు నీ ఋణముదీర్ప నలవియె మా కో

నందకధర నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

19

సుందర పదారవిందా

నందితముచికుంద ముదిత నందా భృతగో

బృందా యో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

20

కొందలపాటింకను మా

కెందుకు సల్పెదవు త్రిజగ దీశ్వర తండ్రి

కుందింపకు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

21

సందియము మల్లి దెందము

పొందుచుడిందుపడి మిగులఁ బొగలెను నిన్నే

మందునురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

22

దెందమున హాయి గాదిర

మొందక దోబూచి చూపు చుంటివి నీకే

సందియమో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

23

ఇందలి కష్టము ద్రుంచి మ

ముందయఁ బెక్కిఁడులుచి పోషించుము మా

ముందుండుము నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

24

ముందు కరిరాజు నేలిన

దందఱు నమ్ముకొనునట్లు లలరించుము మ

మ్ముండయతో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

52

ఇందాక నుంటి వెదలో

నెందేగితి వింతలోన నీశ్వర విన్న

టందరమా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

26

ఇందందు వెదకి దస్సితి

ముందలనున్నట్లై నీవు మొఱిగి చనితివీ

వెందుంటివి నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

27

మందరధర రారా శ్రీత

మందారా రార పాప మర్దన రా గో

విందా రా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

28

ఎండేగి నావు తాడీ

ముదలఁ నగపడవ నాదు మొఱవినవా నీ

కుందగునా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

29

సందులు గొందులుఁ దూఱుట

పందతనము విన్ను బయలు పర్తు నిదిగొ మీ

సందువ్వితీ నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

30

పొందుగ నీవుండవి తా

వెందున్నది నీవుకావి దేదీనాపి

ల్పందపురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

31

కందర్ప కోటిరూపా

సుందరకౌస్తుభకలాప సూరిజన మన

స్సందీపా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

32

దెందమలరె నీవో య

న్నందుకు నాకథయమిచ్చి తద్దీచెవికి

వ్విందయ్యెర నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

33

దెందము గుర్తిడఁజాల ద

దెందుండి పలుకుచునుంటి వీశ్వర చెపుమా

పొందుగనో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

34

విందుగ నీకంబధ్వని

బొందుగ జేరువనెవింటి మోదముతో నా

ముందగపడు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

35

దెందంబుప్పొంగెను నా

బొంది పులకరించె గనుల మోదాశ్రువులి

పొందెనురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

36

సుందరనభోవిసీలా

యిందగపడినావ నుజన హృదయవిరోలా

వందనమిదె నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

37

యెందెట్టివారలై న

న్నిందెలిసి నుతింపఁగలర నిర్గుణుడా నా

కుందరమా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

38

సుందర పదారవింద

స్యందామృత పానమత్త సజ్జనచిత్తేం

దిందిరగణ నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

39

మందీకృత భవతాపా

బందీకృత సర్వతాప భక్తామల హృ

త్పందీపా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

40

కందర్పకోటి సుందర
కుందస్మిత శార్ఙ్గచాప కోర్కెలలర నా
ముందుంటివ నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

41

దెందము నీపదపద్మమ
రందమ్మంగ్రోలి సుఖప రంవరలెష్టన్
బొందునురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

42

నందిత సమస్త సంశ్రిత
బృందా నీధ క్తిరేవి యిహభోగము పొ
ల్లందునురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా ।

43

పొందుగ నాకువలయు దా
నిందెలియుదు వీవెకావి నేనెఱుగను నూ
ర్యేందునయన నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

44

దెందమెఱుగని కొఱతగల
దందుకు గుందెదను దెల్పు మదియేదో గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

45

ఇందలి లోకికదంభము
లందున నా మనసునిల్చి కనవరతము నిన్
జెందించుము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

46

ఎందేనియు నజ్ఞానము
నందొర్లెడు మూఢమతు లనాక మముం గ
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

47

సందడితో వ్రాయుచుఁగల
ముం దిగువనుబెట్టి వెదుకఁ బోవ దొరక న
ఘైందేగితో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

48

ముందుండి నీవెమాయన్
జెందిన లోకంబుమాట చెప్పవలెనె యే
మందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

49

అందముగ నింతవఱకున్
ముందుండియు మాటుపల్కఁ బోవక మాయన్
బొందెదవా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా ।

50

అందముగ నిన్ను నెదం
బందెలు పడవైవకున్న మార్పేరన్ బి
ల్వందగునను నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

51

దెందపు కోర్కెఁగక పసి
కం దేనువఁ గాచు తల్లి కరణి ననుం గ
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

52

దెందముకు తర్క తత్వము

జెందింపక విన్ను విశ్వ సింఘ మతము నా

కందించుము నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

53

ముందుంటి వింతవఱకి

ద్వైదేగితో కాశ్య తుండ విట్లన్ధిరతన్

బొందెదవా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

54

దెందమున భేదమేలా

క్రిందే మీదన్న యటుసరిగనీవే నే

నందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

55

దెందమున జగద్రూప లయ

మందినపుడు మిగిలినట్టి యవ్యక్తమే నీ

వందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

56

ఎందుంజగద్రూపము నే

జెందెద నేననంగ నేమొచెప్పుము మఱిసి

చందంబో నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

57

సందియమూర్చి జగద్రూప

జెందింపక నీదుట క్తి స్థిరముగ నను గా

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

58

అందించు న్వేదాంతము
విందు గాఁగ నీకునా కభేదమనుచు విం
కెందుకువెత! నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

59

అందముగ నీవునేనొక
చందమయిన నీదు సత్య సంకల్పమునా
యందేదీ నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

60

ఇందేమిలేదు రుచి గో
విందా! నాకేల మెట్ట వేదాంతము నా
ముందగపడు నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

61

ఇందందన్నిటి కర్తవు
పొందుగ నీవలననెల్ల పొందుములగు ని
స్సందేహము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

62

ఎందెందు వెదకినన్నీ
వుందు వెదియు గాక యింతయు న్నిమాయా
స్సందనమో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

63

ఇందెల్ల పొణ్ణులకు గతి
నందర్పముఁ జూపి దాని జాడన్ ఫలముల్
పొందింతువు నారాయణఁ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

64

సాదియములేదు విన్నుఁ బ
సందుగ భజియించు భక్త జనము లమృతమున్
బొందెదరో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

65

దెందమున విన్ను నమ్మని
పరిదలకున్గుర్తు చూపు స్వాతంత్ర్యమా నా
కందింపుము నారాయణఁ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

66

అదియు నందవియటు న
న్నెందుకు మోసంబుజేసె దీక్షర సరిగా
ముందగపడు నారాయణఁ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

67

పొందుగ నీభక్తుఁడెజగ
మందున సర్వస్వతంతుడవి దృష్టాంతం
బుందెలుపుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

68

ముందు ననుఁబ్రోవకున్నన్
బెందుల నీపరువు బయటఁ బెట్టెద నాతో
గందుమా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

69

ఎందుకు మముఁ గల్పించెద
వెందుకు మూఢత్వమిచ్చి యెఁచెదవీవె
త్తెందుకురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

70

కుందవు పొంగవు సుంతయు

నిందకయిన స్తుతికినై న నెఱమొందివి యే

మందునురా నారాయణఁ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

71

ఎందై నఁగ్రూరబుద్ధిని

ముందుగనీ పెంచు జీవముల నీవే చం

పందగునా నారాయణఁ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

72

నం దెలియ కిట్లు నామది

కందించెద వెద్దువుండు కాకికి నొగులా

యెందై నన్ నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

73

ఎందు కసమానకక్షలు

మందుఁడనాకేల పెంకె మాటలు నామీ

దం దయగొను నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

74

కొందలమందెడు దాసుని

ముందల గనుపించి యభయమున్ గృహతోఁబె

ట్టందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

75

మందులమారివి నీ దెన

దెందమిటుల భ్రమము జెందె డిన్విడువక పో

పందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

76

ఎందేనెట్టులఁగానీ

పొందుగ నీభక్తి విడువఁ బోవను నీతో

దందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

77

మందెట్టులనో పసిలేన

మందే నీభక్తి పొడమె బాగుగనది వి

ల్పందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

78

ఇందలి పాపపువృత్తుల

నం దొర్లించక బిరాన నమ్మకమిది బో)

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

79

విందెలియరాదు మఱినా

దెందము నీయున్కి నమ్మెడిన్ దానిది ని

స్సందేహము నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

80

ఎందుంటి వెట్టులుంటివి

సందేహము మాన్పినాదు సరసకురా స

ద్భుందావన నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

81

దెందము సుంతయుఁగరఁగద

దెందుకురా యిట్లు లేదిపించుట తగునా

ముం దగపడు నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

28

బందె లిడెద నిను నెదనిదె

పందెము నీకంటె మొండి వాడనురా గో

విందుండా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

83

పొందుగ జలముల డాగినఁ

బందివయిన నెట్టివికృతి బరఁగిన వినులోఁ

గొందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

84

ఎందేగఁగలవు నామది

కందక నీమాయలెల్ల యాఱిడిగనిన్

జెందెదరా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

85

ఇందాఁక సహించితి నిక

ముందోర్వన్నిన్ను దండమున సాధింతున్

దుందుడుకా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

86

దెందమునొచ్చి యిటంటిన్

బొందుగ నాతప్పు నైచి పోవుము తండ్రి

తొందరపడు నారాయణ

కంద లితానందమూలకంద ముకుందా॥

87

ఎందుకు సిద్ధునొందన్

బంద నిను గుడ్డు పిల్ల భ్రమముంచినటుల్

విందించితి నారాయణ

కంద లితానందమూలకంద ముకుందా॥

88

ఎందుకు దెందము మఱిమఱి
 విందర్శించియును బోల్చి నేఱక మఱపున్
 తెందునురా నారాయణ
 కందళితానందమూరికంద ముకుందా॥

89

ముందెఱుగ విన్నునెదఁ గ
 న్నందున నిహమెల్ల కల్ల యని బూటకమం
 చుం దెలిసెను నారాయణ
 కందళితానందమూరికంద ముకుందా॥

90

ఎందైన నీకటాక్షం
 బందక నాయంతవిన్ను నరయఁదరమ గో
 విందుండా నారాయణ
 కందళితానందమూరికంద ముకుందా॥

91

పెందరికడఁ బ్రజ్ఞానము
 తెందించుము నీదుభక్తి స్థిరపర్చుము నం
 క్రిందననుత నారాయణ
 కందళితానందమూరికంద ముకుందా॥

92

దెందమ్మన దుర్గర్వము
 పొందించకు భూతదయను బొదలించుము నీ
 ముందుంచుము నారాయణ
 కందళితానందమూరికంద ముకుందా

93

పొందుగ నిన్నుంబాడుట
 కుందప్పమఱెట్టివృత్తి గొల్పించకు న
 మ్నందయతో నారాయణ
 కందళితానందమూరికంద ముకుందాశి

94

ఎందై న నాదుమిత్తుల
కందఱికి న్నీదుబక్తి నలరించుము కా
ళిందీప్రియ నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

95

ఇం దారోగ్య చిరాయువు
లందించు ఋభీష్టజనము లలరగఁ దుది నీ
యందుంచుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

96

బృందావన సంచార
నందయశోదాకుమార నానాశ్రిత స
న్మందార నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

97

పొందుగ నీకీశతకము
సందర్శించుటకుకన్న సంతోషము నా
కెందుండును! నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

98

దెందం బదేమొద్దైర్యం
బందెను వినుఁజూడఁగలుగు నంచిప్పుడు ని
స్సందేహము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

99

అందఱు దరియించుటకీ
కందములాచంద్రతారకంబుగ మహిలో
నందెలుపుము నారాయణ
కందళితానందమూల కందముకుందా॥

100

శ్రీ ముకుంద శతకము సంపూర్ణము.

Blank Page

1

శ్రీరస్తు

శ్రీ ఆనందగజవతి మహారాజాజ్ఞచే

(సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతకిన్)

అను సమస్యకుం బూర్తిగా

స త్య వ్ర త శ త క ము

కంఠములు

హితమిత వాక్సంతతికిన్

దతభూతదయానురతికి ధైర్యోన్నతికిన్

జతురమనీషాగతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతకిన్

1

గతకిల్బిష వ్రతతతికిన్

జ్యోతద్దుర్జన సంగతికిని సూన్యతమతికిన్

శ్రీతరక్షణానురతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతకిన్

2

స్తుతిదగు ధర్మనిరతికిన్

స్వతంత్ర సంచారధీర వసుధాపతికిన్

బ్రతుకేరి యన్యతమతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతకిన్॥

3

అతుకు బ్రతు కన్యతమతికిన్

స్వతంత్ర పరిజీవనంబు శౌర్యస్థితికిన్

బతిపరిచర్యలు సతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతకిన్॥

4

వితథః బౌను గుమతికిన్

బ్రతిపక్షులనైన నిజమువచ్చు సుమతికిన్

బ్రతిభయగు స్వేరధృతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

5

సతత తపస్సాస్వాద్యాయవి

యతయోగవిలబ్ధశమద మాదిలసత్సూ

నృతవాదన ప్రకృతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

6

శ్రీతజనపోషణ విపుణా

ప్రతిమదయాశౌర్యధైర్య వై భవభర్మాం

చితమణి సూనృతమతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్య వ్రతికిన్॥

7

కౌతు కతుకు తితుకెఱుగని సు

మతికిన్సర్వోపకృతి మానితగుణ సం

తతికిన్ సుకృతవసతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

8

ఆతుల ధనాధ్యునికన్నన్

శ్రుతిస్మృతి విచారచతుర సూరలకన్నన్

బ్రతుకుమతెవ్వవికన్నన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

9

సతిసుతులఁ బాసియైనం

బ్రతిపక్షుల దసకునెట్టి బాధలనిదీనన్

బ్రతుకున నేదెచ్చెనన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

10

క్షితిహోఁగూటికిగుడ్డకు

గతిలేకుండియును నెట్టి కష్టములైనన్

ధృతివినుమంతయుఁజెదరక

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

11

అతి మోహమున హఠాత్తుగ

క్షితిధనపతి కూతుఁరొకతె చేపట్టిన య

ప్పు తిరిపగాని మనంబటు

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

12

ప్రతిబలములతో నోడలు

బ్రతికూలానిలముచేత వార్ధిమునుంగన్

మతిచెడనితటస్థునివలె

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

13

క్షితిని హఠాత్తువిదేశ

స్థితుఁడై గతి తెలియఁబోని చెల్వఁడురాఁగన్

మతినలరు పతిప్రతికటు

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

14

బ్రతుకుననుంకం బెఱుఁగక

స్వతంత్రరాజ్యంబుచేయు ప్రభుపరెనుబతి

వ్రతవలె సహజకవివలెన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

15

చితికినయద్దంబట్టుకు

మతివాస్తవ మెప్పుడా పెక్కు మాయలఁజూపన్

క్షితిసది స్పష్టముగాఁగన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

16

అతగునకు దిగంతము రే
 ఖతీరునన్నిజముదోచి గారడిచేయన్
 మతినది గుర్తిడఁజాలిన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

17

షీతినడుగంటియు వాస్తవ
 గతి పలువురు నడచుదారి గఱికవలె న్నా
 శతపౌందక తలచూపన్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

18

బ్రతికినవఱకున్నర్పము
 గతివిషమటుకల్ల వెడలఁగక్కుచు విజమన్
 రతనముఁదాచు కుమతిచెడ
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

19

షీతివోదబ్బిటి తేల్కా
 టుతీరునందోచకయుఁగడుంబాధింపన్
 మతిఁనోర్పుమంఠ్రమహిమసి
 సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

20

అతగునకుఁబుండు పొడమిన
 గతినన్యతముతోచి నాభి గడచి హృదయమున్
 గుతుకయుఁ గొటుకక చనదన
 సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

21

అతుకుడు దబ్బిఱిల్లుచుఁ
 గొతుకుచుబల్కొండెమారి కొఱికిన చెవితో
 మతిచెడును మంచివాఁడున్
 సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

22

సతము దనగుట్టు దెల్పక
 నృతవాదముతోడ దుష్ట నీతి జరఁగునా
 మతకరినిగిడి చెడిపడన్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥ 23

క్షితినోర్వలేమి పాము వి
 రతమును సూనృతముపాలు ద్రావియు విషరూ
 పతఁగల్గఁబంట నొసఁగన్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 24

అతుకుమెతుకు కతుకుకొనుచు
 బ్రితుకు పరాధీనమయ్యు బలుగోఁటునసూ
 నృతమనని పంద చెడఁగా
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 25

క్షితివిజము ప్రొద్దు మహిమల
 నతికపటి యెఱుంగు తెలు ది వాంధమువలెస
 మృతివానికశక్యంబన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 26

మృతియొందెలేక నాల్కక
 నృతమొందెను రామబలి హరిశ్చంద్రులటుల్
 బ్రతుకఁదలంచిన సుకృతికి
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥ 27

మృతిరానీ నాతవికిని
 జితిఁజొచ్చెదవిప్రయట్లు వేయమిననుసూ
 నృతపరనర ప్రకృతికిన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥ 28

మతకరి న్యాయవివాదులు

బ్రతుకులకై ధర్మసభలఁ బడియెనుఁగుగ్రు

ద్వీతడవుటవలె నిజముగన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

29

ప్రతివాదియు వాదియునిజ

ముతేల్చుతగవర్లు నెఱపు మొఱయిడువత్తల్

గతికిన పద్ధతులనఁగా

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్.

30

గతిమాలినదని రెండవ

మతిమాలిన సభకుఁద్రిప్ప మాటయుఁదప్పన్

వితగామూఁట నిజముతెగ

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

31

ఇతరుల సాక్ష్యము తనకెటు

జతబడుఁ దననాల్కినిజము జరుపకయున్నన్

దతదంభ సభాస్థితికన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

32

అతిరథసస్థితితోఁ గాం

దత్రవ్వ చుంచెలుకఁ బట్టు డాఁబునసత్య

స్థితివెడలు ధర్మసభనన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

33

క్షితి కంటకయెరసముప్రాఁ

కుతెన్నునన్నిజముతోఁచి కుత్సితలోకం

బు తగిలియుఁ దగులక చనన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

34

అతగున కుబ్బు పొసంగున్
మతకరి తుదఁ దనదు ధనము మాయి కొసంగున్
మృతికజ్జఁడును దొసంగున్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

35

పతియెడ మోసము గొల్పుచు
నతినిపుణతఁగల్గిమాట లాడు కులటకున్
మితిమీఱునిందెరాఁగన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

36

మితిరేపు రే పనుచు నా
దీతప్పనను చేండ్లు త్రిప్పి దిల్లవడి తుదన్
వితఁజూపుదబ్బిఁజేడన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

37

క్రతువుమిషవెట్టి ధనముల
నతినిపుణతఁ జెనటి కూర్చి యాలికి నగలన్
మితి మీఱఁబెట్టి పొలియఁగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

38

ఉతికిన దుప్పటితీరున
మతికుద్ధతచెందుఁ జాటు మాటు తొలఁగినన్
ధృతివంతునకని తెలిసిన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

39

చతురముగ నన్యతకల్పనఁ
బ్రతిదినమున్నేయు దొంగ బ్రతుకుటకన్నన్
మృతిచెందుట సార్థకమౌ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

40

మతిలో హాలాహాలము న
మృతముం బుక్కిటను గల్గి మెలఁగెడు నీచుం
దతిదుర్గతికిం బాల్పడ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

41

యతివేషముంగై కొని
మతిహీనులఁ బెదరఁగొట్టి మాటున దంధుం
దతిభోగములఁ గృశింపగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

42

అతిజార విసుగుఁబతికిన్
మతిహీనుఁడు ధనములొసఁగు మఱితిరుపతికిన్
స్తుతిపొసఁగు జగత్పతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

43

క్షితిలోఁగొందె మలఁతికిన్
మతిలో ధైర్యంబుపూత మానుషసతికిన్
వితయగు బ్రతుకు కుమతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

44

కలికిన బానిస మెతుకులు
బ్రతుకులు స్నేహఁబుపట్ల బల్కులు కొతుకుల్
ముతకనగు చూడ్కులంటక
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

45

క్షతమువలె దేహీకిం దను
వృతగులఁదొలినందెయట్ల బో పడుచుతనం
బతిలాపము చదువనఁగా
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

46

పతగములు సంజమింటం

బ్రతుకునకై కడలిఁగట్టు మ్రోకులపోల్కిన్

గొతికెడు లంచ మెఱుంగవన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

47

ఆకుల వికారము మీస మ

నృతవాదికి శక్తిహీన నీచకుమరికిన్

షీతిసూన్యతు నెడ సొగసది

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

48

జత మోద్బుదో సిగుల్వి

దైతన్కుబలుకల్ల పల్కు దిరిపెపుటక్కుల్

షీతిలుబ్బిత్వ మన్యతునికి

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

49

దృతి చెడకయుంట కవికర

మతికినమనసుంట స్వేర మౌ గతియుంటన్

షీతిలో సూన్యతమతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

50

బ్రతుకున సింహాకృతికా

యతమంజుల మాన్యతవచ నాధికదృతికిన్

హతదీ నార్తికి సుకృతికి

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

51

బ్రతుకుపకృతి సలుపుట సూ

నృతమునకు ఫలంబు మంచి నేర్పు దెలుపుటల్

జతపడు నుస్థిరదృతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

52

గతము తలచి వెళ్ళుచుగడు
జతురము గాఁ దనదుడాబు చాటుచుగల్గల్
మితిమిగులబల్కు చెడుగన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

53

ఆతుకుడు సంపద గునుపు ల
లతివానికి వలపుతీట లగ్గు చెనటికిన్
గొతుకుడు దబ్బితకెగ్గన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

54

క్షీతిబచ్చ తోరణము నా
తతకల్యాణము న నృత దంపతులకుఁబ
ద్ధతిపు నైముడియు వృధయన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

55

ఆతుకుడు కాగితములు జీ
వితవిరహితమిక్కలంబు వెంట్రుకతత్సూ
న్యంగినిదెలుప లేదన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

56

మతికిందెలి పెడివాస్త
వ్యతశాస్త్రమనంగ మనుజు నందెపొదము నై
జితగుణు తది కృత్రిమమన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

57

క్షీతియెక్కడ? దివ్యగ్రహ
తతియెక్కడ? నక్క దేవ తలమటు లన్యత
స్థితి జూపు సరునికొల తగ
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

58

అతిప్రాచీన పురాణము

లితిహాసంబులు చరిత్ర లిల సమ్మమి సూ
నృతమెటు పొత్తములం దన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

59

అతిచంచల మవిదిత చి

త్తతత్వముం దెలుపగల్గితిపు వ్రాతలసూ
నృతమెటు శంకల తెగవన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

60

గతము నిరూపింపగ వి

స్మృతి ప్రకృత మెఱుంగఁ జపల హృత్తుభవిష్య
త్తుతలఁప నిశ్చయమెట్లన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

61

క్షీతిఁజాటుపుండు మామక

యి తడమువైద్యుల నాఁగి నిచఁదెలుస్తూ
నృతమె టులజ్జామచి న
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

62

క్షీతిలో దివ్యప్రకృతి గ

ణుతింపమృద్రూపులగు మనుజుల కెటులగునీ
వితథము నరశాస్త్రంబన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

63

మితిమిగిలి గొడ్డుమెసఁగున్

అతిరోధిమొగమున వెలితి హాస్యముపొసఁగున్
బ్రతుకున దబ్బటి దొసఁగున్
సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

64

అతిసహవాసము గలుగక

క్షితిమిక్కిలి ననుభవంబు చెందక వస్తు

స్థితి నొరువిఁ దెలియరాదన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

65

క్షితిఁదనతాత్పర్యముతో

వితరుల భేదింపఁ గొఱత యే యన ఁదన సం

గతి దేవుడెఱుఁగనీ యన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

66

క్షితి ననుమానము బ్రత్య

క్షతయుఁబ్రమాణంబు తెలుపఁ జాలదువాస్త

వ్యతమిగులు బ్రహ్మమటులన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

67

క్షితిఁదన్నెవ్వరుకనిరో

గతి తెలియఁడు గ్రుడ్డినమ్మకము గొనకున్నన్

మతి నొరునిజమెటు ననునన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

68

అతుకుడఁకూడు కుమతికిన్

బతివ్రతాతత్వమార్థ వంశయువతికిన్

అతిశయము సహజధృతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

69

క్షితిదివ్యతత్వమగు సూ

న్యతత్వమఖిలేశు కరుణ నెనయకయున్నన్

అతిగానేర్చిన రాదన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

70

క్షీతితో న గుత్పితులు సూ
 నృతమనశక్యఁబుగా ద దేహీతువా వా
 రితలలు తగవు నిరూధిగ
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

71

కృతయుగమనఁ గలియన సూ
 నృతానృతములున్కి నేక విశ్వాసమునం
 జతపడుఁ గాలస్థితకన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

72

అతిలాప మశక్తియు దు
 ర్మతిత్వముంగ్రూరచర్య మాయయు ననృతం
 బుతెవులుగల నరుగుణ మన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

73

ప్రతికూల మనఁడు చెల్లియు
 సత్తికమము నేయఁబోవఁ దాళిత దాక్షి
 ణ్యతఁజూపు సుకృతినాఁగన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

74

వితలానందకరము సూ
 నృతమెల్లెడ మెప్పుదెచ్చి నిజముగనదియీ
 క్షీతినరు విలువ దెలుపునన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్.

75

క్షీతినెల్ల దానఫలములు
 నతులితమఖయోగ జప త పోతికయము సూ
 నృతమహిమకు సరికావన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

76

క్షీతిపతులయొద్దఁ గొందెము

లతకుచుఁ దనయోర్వలేమి నన్మత మనెదు దు

ర్మతి నిందెంబడి చెడనన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

77

అతిధికి లోభిదొసంగున్

అతిమాత్రము నెరిగి పోయి రయ్యమెసంగున్

స్తుతి నిజమునకుఁ దొసంగున్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

78

అతికిన బూడిదపల్లెలు

నుతికిన మడిపొతు ప చె లురవడిమఃస్కల్

క్షీతిసూన్యవ్రజున పన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

79

క్షీతి నానందమయము నూ

న్మతమది వివరింపి వ్రాయుటెటులొ? నిక్క

ల్పితకవిత నిజ మెఱుంగదన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

80

క్షీతిఁగల్గకూట సాక్షులు

గుతర్క నాస్తికులు భ్రష్ట కుండిభద్రులున్

జతపద వాన గుణిభద్రులన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

81

పతిభక్తి దేవభక్తియు

గతికొఁదిగ దానశక్తి కరుణామతి నూ

న్మతమంటనిచోఁ గఱవన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

82

క్షితిలో సోమరిపందకు

స్వతంత్రతలొక క సుఖము సమకూరమి మా

నృతమైనఁ బొరుషునది

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

83

క్షితినుతఁబడ్డ కుక్కటు

లతగుఁడు దన్నుద్ధరించు నతినికె కీడుం

జతపర్చి దుర్గతిజన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

84

వితవిందు రోగగతికిన్

వెత పడుచును బెట్టియాడు వెదుముదిపతికిన్

సతమనృతము దుర్మతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

85

క్షితిఁగొంటె పొగట్ట చమ

తక్కుతికల్పన లిచ్చకమాలు గేరడమాలు గ

ల్లతనమునకుఁ బిల్లలన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

86

క్షితి దాతృత్వము సత్సం

గతిత్వ మౌదార్య శౌర్య గాంభీర్యంబుల్

దతకరుణా సూనృతములు

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

87

అతికష్టమయ్యఁ జేరువ

గతివింటికి వెదకు పొండు కై వడిగా సూ

నృతమార్గ మెఱిగినడిచిన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

88

క్షీతిలోఁ బాపము పున్నెను
హతప్రియత్వంబు సంత తానందంబున్
మృతి శాశ్వతత్వ మనఁగా
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

89

అతిరతి వాంఛకుమితికిం
బ్రతిమర్కటచేష్ట నీచ మనుజాకృతికిన్
బ్రతుకువృధ లోభరతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

90

అతుకొక్కెడ బితుకొక్కెడ
బ్రతుకొక్కెడఁ దెలియలేక వకుఁడై కృకుఁడై
ధృతిదప్పుఁ గల్గిపో తన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

91

క్షీతినిచ్చిన విచ్చువిధయుఁ
బతియగుటకుఁ గారణంబు పరుగుట స్పష్టం
బు తిరిపగాఁదే లోభిగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

92

బ్రతుకునఁ గృత్యాగృత్యము
లు తలఁపఁబో కొరుల బాధ లుసలుపునరులన్
మృతులనుచు వారిని విడిచి
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

93

అతగునికందక వాస్త
వ్యతదోబూచులను బుష్క లానునిమాడ్కిన్
మతిభ్రమపెట్టి వెలుగునన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

94

షీతినాత్మ భటులుమాటలు
మతికోటంబయలుదేటి మఱివాలెఱుగ
ల్పొతిగిలి పతివెలఁ దెల్పఁగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

95

షీటిఁబుట్టియేడ్చు పురిటి చి
రుత పెద్దలకన్న మేలు రో గాన్మతమిం
తఁ దగులు దశకు నడరదన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

96

మతదంభముతోఁ జక్రాం
కితముల కాల్పులను హోమ కృతపశుకోటుల్
షీతినూన్మతఫల మొసగవు
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

97

షీతిలో నూన్మత తత్వము
మతి నెఱిఁగి నుతించి సడుపు మాన్యులకున్సం
తతజీవనము క్రియనన్
సతతము! సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

98

బ్రతుకునఁ జదువులు సందెలు
జతురకళా నిపుణతయును సర్వప్రజ్ఞల్
వితనూన్మతమాదనిచో
సతతము సంతసమొసంగు సత్య వ్రతికిన్॥

99

చతురకళా విద్యాసం
గతికిన్ స్థిరధృతికిఁ బ్రకట కరుణామతి కి
క్కృతి యానందగజపతికి
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

100

సత్యవ్రత శతకము సంపూర్ణము.

Blank Page

మ ట్టు

నిట్టపట్టునొనియాడవినారిక చింకిసాతపీలిక, కంబమయ్య పేదవ్రాయని కేలు తుక్కుకీలు, నరసింగవిదలంపని యుల్లము పాడుకల్లము, కంబమురాయని తిరునాళ్ళగనవికన్నులు మేకమెడచన్నులు సింగనికి మ్రొక్కినిబ్రతుకెంగిరి మెతుకు, రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పునొల్వనివారు మానిసులుకారు. విక్కమని వక్కాణిందు పెద్దలమాట నమ్ముకొని నావాడినమాటలువిడిచి యిట్టి సీమవలు కులస్సినమువంద నరసింగవిపై మఠేమాటలల్లువారై నగూర్చ సలవికాని తీరున నాయిలువేల్పు నెనరుమై నేబిన్నగలిగినాడను. విజముగా నెద్దియోకూతలు నేనినన్నలున్నప్ప మొట్టమొదటదక్కుమేలితాల్పులకువలె మానిసులకుఁజూడఁ దలంపులొందారు నెఱిగించుకొన జంత్రములుగాని వ్రాతలుగానిలేవు. ఏడుపుతోఁబుట్టునెల్లరు నేడుపుతోనే గిట్టకతప్పదు. బ్రతుకు తుదమొదళ్ళ దీనునేదేయగు నెడ నద్దానినడుముకూడ సాజముగా నేడుపే కాకతీరదు. కావున మొత్తముపై విట్టి వ్రాతకూత రకములన్నియు నెదోయేడుపులోఁ జేరినవే, కూడుకూర్కుకూట ములకై యెట్టిమానిసులైనం దమతమ వాతచేతలనెట్లో వెలితిపడక వీలా, మంచిగాఁగొందఱు నెడ్డగాఁ గొందఱు నుట్టిపెఱిగెడువారెల్లఁ దమకోర్కులు నెఱవేర్చు కొనఁజెల్లని మొట్టతెలుపుకొనుచుందురుగా, విజముగా నెవ్వరైన నేడ్వక తీరదు మఠేడ్చిన లాబములేదు, కోరుకొన్నట్లు జరుగదుకానికోర్కు లెన్నొనసాగించు కొనుటకై యెట్లో దేవులాడకతప్పదు, కసింతయున్ముందుకాఁజేవుపని నెఱుఁగఁ దరముకాదు, తమంతఁదామెట్లో జరుగు మంచిచెడ్డలెంతవారేఁ గుడువకతప్పదు, చావక తీరనిగూనివంపులాగున్నదబ్బాయీ మానిసిబ్రతుకు, విక్కముగా నందఱికన్న నెక్కుపెగా నుండవలెనవియుఁ దాదలించినచెల్లవనులు జరుగవలయుననెడుగొంత మకోరిక మానిసికిఁబుట్టుతెగులు, బాపఁడు చొర కోమటికాపనెడు నాల్గుకొలముల కట్టుపాటువలె వాతవ్రాతచేతల పడికట్లన్నియు న్నూటికొకవంతు వెట్టివాండ్రచేత న్నక్కిన తొంబదితొమ్మిదిపాళ్ళ మోసకాండ్రచేతన్నప్ప కేర్పడినవని కొంతయైనఁ

దేర్శితేటలు కలవారొప్పుకొనకతప్పునా, కూడుకూర్చు కూటములతోడనే తక్కు
 మేని తాచుపులమాడ్కిఁదనిని పొందక లేనిపోని చేతకావి వరువులకై తంటాలు
 వడుచూరకు బుసపోని మంగలిపిల్లితల గొఱుగుట్టియూ నాళ్ళముచ్చట ముఱికిబ్రతు
 కెల్లెనిఁగడువని యేరాయియైననేమి పుడ్తూ దంగొచ్చుకొనుట కనితెలిసీతెలియక పిన్న
 యైన నేమి పెద్దయైన నేమి పేదయైననేమి దొంగయైననేమి కోరికోరిచెడుచున్నారాహా
 పుట్టుక చావులాకరిదప్పికలు మేల్కొడులు హెచ్చుతిగ్గులు రేపుమాపుచుక్రిందు మీఁదు
 లందఱికోక్కచేకదా, యింతకున్నన మెఱుగఁదరముకాక చా గియున్న వేల్పుదీను
 సేదీయో మనమనుకొన్న మంచిసెబ్బరలకుఁ దల్లివేరని తెలియఁజాలక పెద్దకుండల
 కెసళ్ళు పెట్టుచు నందరానిపండ్లకఱ్ఱు చాపుచుఁ దుదకొకరొకరిఁదూలవాఁడి తన్ను
 కొనుచు వలపుపగ పిసినారితనము తగులు పొగరుమచ్చరములన్నిక్కి యయ్యోనాకోరి
 నట్లు బ్రతుకఁజాలనైతినని యేడ్చుచున్నోలియునంత యెల్లప్పుడున్నతోడి వారికి
 మేలేకోరెడు నెవ్వరికోగాని ముప్పొద్దునన్వేల్పు నేనమ్మికొల్పు మఱేయొంటికాం
 ద్రకోకాని దప్పదుగా తమతోడివారలనెల్ల తెలుగు లన్నొప్పించి తామొక్కరే
 పెచ్చుకుడిచి తెగఁగ్రొవ్వి విఱ్ఱవీఁగి బలిమినఱఁగారు తప్పకాయలే మొత్తముపై
 మానిసులలో నెన్నఁదైన నేలయందంతటన్ననువట్టుచుందురని నిరుకుపచ్చట యొక
 పొరపాటు కానేరదు. బెరా కూటికొఱకే కోటివిదైలు, తనుచేతికిలొంగిన పనులమెడ
 నులిమిచంపు కూఁజన్నములఁట పదునాఱుసుద్ది వేడబములఁట పదునెనిమిది విదై
 లట, యఱువదినాలగు పిచ్చినెట్టులఁట, యేన్నో దొంగవానివరుసలఁట, యాస్తి
 యిస్తువులఁట, కొలములఁట: మదీరడులఁట, నోములఁట, పస్తులఁట, చదువు
 సందెలఁట, లెక్కలేని కొద్దిగొప్పలఁటముపటపులఁట, మేల్కొడులఁట, యేమీపొట్టక
 ఊర్తి యొకటచెడివలె చా బాగుపడవలె. నందఱున్నొకయనవలెదా నొక్కఁడే కారి
 నట్లెల్ల బ్రతుకవలె: నని యడియూనన్నేగు నబ్బకోఁడోహో, వేణ్ణపెండ్లామనకే తక్కి
 నయిల్లాండ్రకన్న మునుముందరే తాడు తెగెఱు సామెతకుఁ బాక్కజము కాక
 మానఁడు తనితోడియల దఱితోఁగూడు పంచుకొని తినుచు నెల్లవారికిన్మించి గానడుచు
 కొనుచుఁడక్కినవారికన్న నెందులోనైన దనియొక్కువనాటుకొనకే యుసులులనై

నన్నొప్పింప, కెల్లరికిన్నేరే చేయఁదలకొనుచుఁ గలనైన నల్లలిచ్చకములాడక,
 మోసముల్లక, నేలన్దున్నుకొని పండించుకొనుట తప్ప మఱేపనిమీఁదనైన న్రృతుక
 నెంచ, కెల్లతెఱంగుల నిరుగుపొరుగులకు న్నోడ్పడుచుఁ, గొచెన్నఁడున్దింక, మంచి
 నీకుతప్ప మఱేవెఱ్ఱి నీకేనిన్ద్రావకొ, కయ్యవలనేపెంచుకొని పాడిఁడుచుచు, నాయా
 తెగలవారెక్కటిగాఁ బదిండ్లకుమించి యెడముగా నాయాయాకుగట్టుకొన, కెయేకొల
 ములవా రాయాకొలములతోనే పెద్దలుచెప్పిన చొప్పున నీడుజోడు జతపడుతెన్నునఁ
 బెండిలిజరుపుకొనుచు, సేద్యము, వెఱ్ఱిజీకము, కూకమెకముల న్వేటాడుటయు,
 నీమూఁడుపనులుతప్ప, మఱేలేనిపోని యక్కఱమాలిన వ్రాతకూఁతచదువునందెల
 జోలియు న్దలపెట్టకొకమందుకొఱెకే వెఱ్ఱుచెప్పినచొప్పున మత్తుచిలు ముదినుసులు
 వాడుకొనుచుఁ, దమ్ముకాపాడుట కై వేచ్చున్ముప్రొద్దు లనేవేడుకొనుచు, మాటు
 కోరిన యాటపాటమాటమీటల, నొందొరులకు వేడ్కిగావించుకొనువారిన్దప్పక, కం
 బమయ్య యిక్కట్టులన్ని యున్దప్పించి, కోరినన్నేండ్లు హాయిగా మన్నింపకమానఁడు,
 వ్రాతమొదలగు జంత్రములవలన నోటిపల్కుల న్మొట్టమొదటి పెద్దలు వెల్లడించు
 కుంటకుఁ గత, మాయాకుత్తుకల రివళివడి సొగసులుచెడి, చెవులకు వెగటుపుట్టించు
 ననియును, వ్రాతమొదలగు మూఁగజంత్రముల పఠకుబడికి! లేనిపోని వెఱ్ఱిమొట్టి
 వివరములు పుట్టించి, వేచ్చుమీఁద నమ్మికనైదరఁగొట్టి, యరమఱునెప్పించి, యొందొ
 రుమికన్నాడునల్పి, కొలము మరియాదలన్మంటగలిపి, లాఁతులకులొంగియైన, నెట్లో
 పసువుమాలి, సిగ్గెడసి, యొకరికన్న నొకరెక్కుడు వారమునుకొని' తెగనీల్గుచు, లం
 చములుబ్బరి సొమ్ములన్మొక్క యద్దదిద్దముగాఁదేరగాఁ దిని క్రొవ్వెక్కి సోమరిపోతు
 లయి, యెల్లబోగముఁ నొందొరులన్నించి విఱ్ఱిపీఁగుచుఁ దమలోఁదమకేసరివడ, కొక
 రినికొకరు మాపుకొనుచుఁ గ్రిందుమీఁదునను రెంటికన్నెడి, బలిమింగోరి దబ్బునమడి
 యుడుగిసి నెజమెఱుఁగుటయే, తానుకాపీనాటించుకొనెడి, గలయలోనెప్పు కగాఱాతి
 నుడి జోలికొనంతయున్నేని యాసీచుపఱకిపుడు పలకకు నచ్చెన్దానన, వేఱయందెల్ల
 వాడుకొనఁబడు నెల్లములతో నెద్దాని కలుపొక్కి లతములే, కెక్కటిగా, నేయెరుపు
 రంగైన నంటించుకొనికే పెరనాడవుచుండి యైనఁబొడుమక, కల్లితల్లిఁలే, నెల్లపలు

కులమిన్నయై, వెలయుచుంట, నీతేనెతీయని విలాతితెలుగు నెన్నినాచేతనైన
కొలంది, వీనిట్టపుట్టు వేచ్చువంద, న్నామంచిచదువరులెల్ల,, నాయల్లి నయీసీసముల
కొనయడుగులన్దలంచియైనఁ దమపుట్టువీదేర్చుకొనఁ గలుగుదురని. యెంచువారలన్మ
న్నించి, నాయలువేచ్చు కాపాడుఁగాక. ఈవేచ్చువంధయందలి మాటుమూలపలుకుల
కీపొత్తము కొనన్వివరము తెల్పినాఁడను.

అజ్ఞాదాదిబట్ల నారాయణదాసుఁడు.
విజయనగరముదొర పాటబడి పెద్ద.

వే ల్పు వం ద

సీ॥ ఏమందు నన్నన్నయీవుగా కెవ్వఁడునామొఱచిని నన్నవ గలఁడు
 నీకుఁదప్ప పతెవ్వనికయినఁదరముకాదెందేనినాకోర్కఁబొందుసల్ప
 నేల నాకీసిగ్గుమాలిన బ్రతుకు నిన్నొడగన కీవెల్లి పూడుపెట్లు
 నేముదిసినకొలందిన్ముమ్మరంబుగ నాపవ్కిరానివంతపెనఁగొనియె॥

వింగినేలల యందెల్ల నిండునిల్ప కలిమిచెలికొల్ప జాకువాపజవతాల్ప
 కవికరంబున ననుగాన నెనరుపిల్ప రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్ప॥ 1

సీ॥ తొలుచదువులె నిన్నుదెలియక మళ్ళిననాటుమాటలనినున్జాటఁదరమ
 యక్కటా యేల బుయ్యార మందిదితి నిన్నరయలేకీట్లసియాడుచుంటి
 దొరకీదొరకక దాఁగురుమూతలాదెదోవంతోకోనీకన్న పట్టిమీఁద
 కోరిక వెలిపుచ్చనేరని యడియరి తోడనీకిట్లు కందువలు తగున॥

ఏమియనఁగలనికను త్తయేడ్చుతప్ప నేరమెన్నకు నీకు జోహారానర్తు
 దొడ్డవలమురితాల్ప పెంద్రోవపిల్ప రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్ప॥ 2

సీ॥ వీనులు లేకీవువినెదు కన్నులులేక కనెదు చెరమలేక గల్పరయుదు
 కయిలేక సనులెల్లఁ గావించెదవు నాల్కలేక చవిగొనెదవా కయివడి
 మెయిలేక బ్రదికె దిమ్మెయి సప్పసమునింగినేలలనీవు కావిదినుసేది
 సీయాటకై నాకు నెగులిడ్డునీకిదే పాటి నన్నాచుటే పాటినీకు॥

ఇంకనేదాశఁజాల నన్నేలుకొమ్ము వెంటనే కానిపించునవ్వించునన్ను
 నడ్లుతొలఁగించునామనవట్టెవినుము రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్ప॥ 3

సీ॥ మోపితి నాయైపు నీపయి నీవుమేలే నల్పుదంచు నేనెలుగలేక
 నేర్చి యున్నేరక నేనూరకే కోరికోరి యీచిక్కు తగుల్చుకొంటిఁ
 దలిదండ్రులెలుకువగలగొప్పవారుచెప్పినమాటవినఁబోక చెనఁటిన్వైతిఁ
 దెలిసినయట్లునేఁ దెగనీల్గినన్ను నేఁబొగడుకొనుచులాఁతిదెగడుచుంటి॥

మానలేకుంటినిటుసిగ్గుమాలి సేగికూడుకూటమిడమ్మకక్కూర్తి గొంటి
 నెట్లులేదెదొనన్ను గైపట్టి వడిగ రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్ప॥ 4

సీ॥ నీయెఱుగని దెద్దియేనిలేదైన నాగొడవఁ బెవనితో నుడువుకొందుఁ
గనుక నాబ్రతుకునఁ గలిగిన వింతలు తెలిసినకొలఁదినేఁదెల్పు కొనెద
నయిదేండ్ల బుడతఁడనై యిన్న మొదలునన్గోరిచదువులెల్లఁ దారసిల్లె
నీకూర్మి పెంపున నేనులియన్లాఁతి సరకుగొనక హాయిజరుగుచుంటి॥

తక్కునే నాల్లపంటలు న్దనివిమీట నాడిపాడుచు నిన్ను నేవేదనిమ్మ
యీవుగాకీవెలితిదీర్చు నెవ్వఁడింక రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 5

సీ॥ ఆటవయేట విన్నరయు వెరవుతెల్పివైచిరి కన్నవార్పొచనాకు
నానాటినుండి నేనాడుచుం బాడుచునీపేరు చాటుచుంటి నలుకొసల
నీవటకున్నానియిఁకమీఁద హాయిగాఁబొడగించు నాబ్రతుకడిగినట్లు
కోరుకొన్నటునిన్నుఁ గొంఁతాడుమై తింకమునైర్వితేటఁబొసఁగనిమ్ము॥

ఎల్లతఱులందునాయాచ నిరవుకొనుచు యెన్న నీనింగినేలల నిన్నుమాడ్కి
గడలిపడమటఁ బంటల తడినెసంగు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 6

సీ॥ ఎఱిఁగినవాని యజ్ఞేను దలకుమించినట్టి పక్కల విట్టులల్లుచుంటి
నేనెందుకు న్సవిక్కిరానని తెలిసియుం బేరితవెలకె సర్పెట్టుచుంటి
చెలరేఁగి మేలు వచ్చినపట్లనాగొప్ప వెలిపుచ్చుచున్ విట్టవీఁగుచుంటి
కోరితీఁపురములకొలఁది మీఱుచుఁల్పియైపునీనెత్తిసె మోపుచుంటి॥

ఇరుగుపొరుగుల యొప్పమినెంచకుంటిఁ గొంటెనయ్యుఁ దగవరిలాగు
మనుచుంటి

నీవుదక్కనన్నాచువాఁడెవ్వఁడొర రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 7

సీ॥ ఎలనాఁగమీఁదనే యెప్పట్లనాకన్ను పైవారియిడుమనాబ్రతుకుజాన్ను
కొంకక శినితాగిక్రొవ్వట నాపనియేల్కలతోడ నాకెందు ననవి
ననునేఁబొగడుకొంటనాపుట్టువు తెగులులాఁదిగొప్పకునాతలంబురగులు
నెల్లరికన్న నేనే యెక్కువనుకొందునే సిగ్గెడసి తెగసిల్లుచుందు

ముదిసినకొలఁదిఁగొడవలన్నునుచుంటి నెందుకున్సవిక్కిరాక యేవిట్టులుంటి
తెమలవీతగులమిఁకవలమురితాల్ప రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 8

సీ॥ ఈమబ్బు లీవాన లీగాలు లీమెఱ్ఱు లీపవళ్ళి మాపు లీవినుదల
యీచెర్వు లీయేళు లీమెట్ట లీకారులీ నేల కడలిది స్పీయెడళ్లు
ఈమంచి నెద్దిర లీకొద్ది గొప్పలీ రాకలు పోకలీ బ్రతుకు తెగుట
యీకోర్కు లీకూర్కు లీకూర్కుకూటము లీవింతనడువదు లీతలపులు॥

కావు నీవియినయికడ కానిపనులు కానివాడను నావెట్టు లొని వెల్ల
విక్క మెఱిగించిననావు విన్నుగొల్తు రెంటత్రాగుడు తిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈనాటికిన్దోచి తేతంద్రికాన నిన్దొనియాడుతెల్వి నాకు నిడవేల
విందారనీగొప్ప కొండాడనా పాడనా యాడనా వ్రాయనా మఱిమఱి
రాల్చిప్పలైనఁ గరంగునట్లీచెంగుమీటనా చాటనా నాటనాట
నాతోడివారి కీమైతాల్పులకు విన్నుగాన్పించనాకోరికలు చెలంగ॥

మాయమైపోకువిన్నతిమాలుకొందునియ్యతుడముట్టనా మొఱనెఱ్ఱివినుము
కడుగనీనీయడుగులనాకంటితడుల రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 10

సీ॥ వింగి నేలలనెల్లనెగడుచుండుపనులకేను దాళికుడనీవుకావు
నామేలుసేగులునామంచి నెచ్చరతలపుల నీడలై దాపరించు
నీచెల్వమోరిమినెనరునిండుతవిని విన్నొచ్చునడియఁ నెంచుచేవ
యీవునీకంటెవేతేదిన్నుగానకుండియువాలె మాడుకొనెడియెఱుకువ॥

యేననఁగనికడలేమియిడుగడపగపొగరుమఱుకువ కొఱగామి మొఱకడంబుఁ
కల్లనీవార్పు బొమ్మనన్దావుతంద్రిరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 11

సీ॥ నావంతయెట్లు మనవిసల్పుకొందురాదులియైననాలోనితలపువెలికిఁ
గానిపించెదవు వాకట్టెదుటన్దావికటరానిన్ను నొగడుతెఱంగుఁ
వైకేడ్చుటకుగూడఁబిక్కిరానై తినాకువఁ తెందుకిటువంటికోయ్యబ్రతుకు
కలగాని విక్కముకాదు నిన్ననగొంటవికమేనినిట్లు నేనెగులనే॥

పెంచునామఁచిహాయినివ్వించునన్ను వేడ్కననయమునిన్దొలిపించుమాట
పాటమాటమీటలకెల్లవారలరరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 12

సీ॥ ఏదప్పమిగిలిన దెల్లనీవేయని తెలుపుము నిన్ను నేగొలుచుకొందు
నెప్పట్లనిట్లు నన్నేడిపించెదనాయనాయోరుపెఱుకనె నరులకుప్ప
నేరకచిక్కు కొంటిన్గోరికోరి యాతగులములోననే ఓగుబిగిసి
ననునేదెలియఁజాలఁగనుకనీయరితప్పుకొనలేక నిన్నేడుకొనుచునుంటి॥

నీవుగాతెవ్వఁడిక నన్నవఁగలఁడు దబ్బునస్సఁకుమన్నన్న తాళనేరఁ
గలమెలఁకువకూర్కులకుఁ బైగావెలుంగు రెంటిత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈనలు తెగలవారీనాల్గుకాళ్ళయొడలు తాలుపులిఁకమిగులుమిడుకులు
తెలియ నలనికానిదిన్నుల రాకపోకలివెల్ల నాకల్లతలఁపు పనులు
నిక్కముల్కావివ్వినీడలుగాని నాకలమెలఁకువలరాకడ చెలువులు
నికమునీవేమఱినేనేహళిక్కి నిల్కడలేకయురియాటగందుఁగనుక॥

ఎన్నఁడున్దవిగొనఁగలనేనినాకు నీకుమఱివాసియే కానరాకయుండు
నెందుకీయూకదంపునన్నేయమీవు రెంటిత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 14

పీ॥ ఎయ్యెడన్నింగిలాగేనంటులేకున్నవాడనంచున్నెక్కిఁ బల్కుచుంటి
నన్నెల్లతెఱఁగుఁగ్గపాడు నీమేలు తలఁపకనాగొప్ప తెలుపుకొంటి
నికముగానాకుఁగోరికయేలేదని చెప్పుకొనుచప్పునముకానికూతుఱిఁటి
నుడులుద్గిమీఁదుక్కిందులుమాసికొనియేదోమూలనుండకసిగ్గుమారియుంటి॥

కాదుతిన్నఁగానేపితోఁకవలెనాద నరియఁడున్రేలయనుమాటనాదికాద
చాలునాబ్రదుకిఁకనైనజాలిలేద రెంటిత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 15

సీ॥ ఏగల్లకానిచో నెల్లదీన్నులు కల్లలని నిర్కు నేసల్పనసువుకాదు
చీకటిన్నుట్టించుఁజీకటియేకాఁ నిక్కమేలేదుహళిక్కిదక్కఁ
దలఁపులేకుంట విస్వలను విట్టంబగుఁగాని తలంపులమానఁదరమ
నికముకల్లలకు వాసికలుగకున్నచో నీకునాకున్వేటిఁ కేకొలనగు॥

బంకిసంబీన యీగకై పడిఁజుడుపునఁ దగిలియెందుఁదోలేకిట్లుతలఁకుచుంటి
నాకునిన్గొచ్చునమ్మిన్గొన్నఁగవిమ్మ రెంటిత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 16

సీ॥ కూరుకులోమఱ కువగంటిఁ గలమెలఁ కువలందుఁ బొంగుక్రంగుఁ గనుగొంటిఁ.
మెలఁకువనిక్కము కలకల్లయనుకొంటిఁ గనినామెరమెర న్నడవకుంటిఁ
గలమెలఁకువల నాకల్మియున్నానుకు నందు నారేమియు నరయుచుంటిఁ
గలుగదుకల్లనిక్కము వమ్ముకాఁబోదు నాయున్కివాలెము నాకునికము॥

నన్నుగూర్చి యెఱిగితి నీనాటికేను నిన్ను గొల్చుతఱిన్దప్ప నేహాశిక్కి
చాలు గానటనీసట చదువిఁకేలు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 17

సీ॥ అన్నన్నసోకుడు తెమ్మన్ననాకల్ల తెల్వియేనన్ను గుందింపఁజొచ్చెఁ
దిరువతిలోఁగుంటి తిరుడితెరంగున ప్లేలలాఁతినొల్తు నీవుకలుగ
బడికేగనున్న తెల్విడికూడఁబోయిన తెలుగయ్యేనేను ముదిసిసకొలఁదిఁ
జదువరికంటెమీ ల్చాకియన్నటుల నాకన్ననిక్కముగనె దైననయము॥

తఱిఁగెనెఱుకువ మఱుకువ పెఱుగుచుండె హాయిదిగజాఱెఁజెడుకోర్కె హద్దు
మీతె

నీవుతప్పనన్నాచువాఁ దెవ్వఁడింక రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 18

సీ॥ పులిపొదువుఁబిడుకఁ బోపనొ గాని విన్దలఁపవిచెనఁటి చెంతఁజనరాదు
పామునోటన్గయి పఱుపనొఁగాని నిగ్గనఁబోనఁముక్కడి నెనయరాదు
మొసలిగఱగునేట మునుఁగనొఁగాని విన్దెనకెడుములుచ తింకితినరాదు
వెట్టివేపిచెలిమి పెనయనొఁగాని నిన్నమ్మనితులుచ కాన్కగొనరాదు॥

ఏనెనిక్కముతక్కిన దెల్లకల్ల యనుచుఁగూడుకూటములకు ర్కాడుకొంటె
పల్కవిసరాదుజాకువా వలువదల్చి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 19

సీ॥ ఏబెడదలులేక యేహాయిగాఁబండు కొంటినెట్లో మేలుకొంటిమఱల
నాకన్నకలవలె నాయుల్లమున్నాకుఁ దప్పఁబైవారెల్లఁ దరముకాదు
నింగినేలలివెల్ల నిక్కముల్కావు నాకల్లతలంపు రాకడఱగాని
కూడుకూటమి కూరుకులకోర్కియేబిద్ద మఱివినువలనునా మంచియొర్కి॥

తేటగాఁగూర్చిమైనాకుఁ దెల్పినావు నెనయతో నెల్లదిన్నులున్నీ వెనునుచుఁ
గోరుకొన్న మేల్విల్పు తగులువఱల్పురెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 20

సీ॥ ఎనిమిది రెండేంద్ర యేడుదివాడన న్నొక్కింపగాఁగోరి మొట్టమొదట
నాతలిదండ్రులు నాతోడఁబుట్టుల తోడనాకన్న యజ్ఞాదనుండి
పొజకబండికిఁగోడె పోతున్నానిని యమతప నేరుపు కలిమిమిగుల
నెవ్వరునాద్రోవ నెఱుఁగనియానాఁడు పెంపుమైఁజొప్పుగా వింపుచుండ॥

ఇనుకలందూబినేల నిచునుమోయ మునిగిపోయిననుండనా మొదటి వాఁడు
దండిపై కెత్తఁగలిగె నీచుండవలె రెంటిత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 21

సీ॥ ఆమదామడమేర నాగుచుఁ దోటల వంతుకొనుచుఁగ్రిందఁ బండు కొనుచు
కోతకాయలచెఱుకులతోముఁదెచ్చుకొనుచు యుచ్చటలాడు కొనుచునగుచు
తెలివిమైలావులఁ జెలరేఁగితింనుచు గొప్పవారలపట్ల మెప్పుగనుచుఁ
జెట్టులెక్కుచుమెటి చెరువులనీఁ చు నెనుచుగానని చదువెప్పుకొనుచు॥

అఱునాళ్లకునిన్గొని యాడుకొనుచు నీవునెలకొన్న నేలఁగా లెక్కినతఱి
నీవెయెఱుగుదుమావంత హెచ్చరింత రెంటిత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 22

సీ॥ రావులజావ్వులు మావులునొట్టుగా వెలఁగలునుద్దులు వేములూట్లు
నేరేళ్లతేజెట్లు నెల్లులుతేముఁ గొలుగుచు జీడ్లు రేఁగులునిరికలు
తుమ్మి కొత్తాండ్రులు నిమ్మలవల్పులు ననసెడుపొదనిండ నానలంట్లు
మోదుగులూడుగు లొడ్డలీదెలుపగినలు లిమిరులుకాసుగులు వెదుళ్ళు॥

నాటునుడులతోఁజేర్కొనఁ గనివేశ్శనుండికొగలవఱుకుఁబంద్ల నిండుమాన్లు
మిగులునీయిల్లుముపిముసి నగుపుతాల్పు రెంటిత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 23

సీ॥ విక్కమెదోనేను విరుకెఱింగెడుతిక్క వదలకన్నటాకు వచ్చెమళ్లి
కిలమెలఁకువలనా కొండదిమిప్పలి వెల్లనాతోఁజూచి గల్లవనులు
కోరికలేకనా కూర్క నమిగిలిత యావెనిక్కువచుని యెన్నవలసె
నేనెహళక్కియొనెడ నిస్సుగుఱిఁచి నేననుకొన్నయదియెట్టు లొనికంబు॥

వలదు నాకేలనీవెట్టి తలఁపులింక నన్నుగాపాడునిన్గొల్పు తెన్నుదెల్పు
మాచ్చుపిరిమ్మ మఁచిన హృదయ పెంచు రెంటిత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఏబ్రతికుంటినంచెవ్వారైననన్నమ్మింపఁబూనుటనవ్వకాదె
 నాయుక్కిఁగూర్చి నేనేయులుఁగుదు మతెట్లేవిఁజై వారలకేమియెఱుక
 ముంగయిముద్దునీడంగననేల నాలోవికోరికలకు నేనెకోపు
 నింగినేలలివెల్లనికములుకావునాకలమెలఁకవపన్నికములుగాని॥
 కలతెఱంగిట్లునేటిఁ దెలిసికొంటి నిరుకుగానాకుచురిమెరమెరలులేనిఁ
 కేనుననానకున్నఁకూర్కి వెకండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 25

సీ॥ నీనోరునీరెట్ట నీకుఱ్ఱు నీయడ్లు లీకాపుకొడబిడ్డయేల్కపాఱుం
 డినుకచట్లనరానిసపుడుమై గ్రిక్కిరిసిమూఁకలై కసిమనఁగఁదక్కు
 తెగలీండ్రమేదరదేండ్రమంగలివాకిఁచాఁతానిపొన్నారిసావలీఁడు
 తైకోలగొడగరగాండ్రమందులహారిపటయెఱుఁపబె స్తపాఱులాఁడు
 గొడ్డురాలన్నగళతెంపిఁబడిగుడ్డి పంపెకాఁడంటుగాఁడులోవాడికాఁడు
 జోగిబివిసీఁడునీతెంతఁజొక్కుచుండ్రు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 26

సీ॥ జంగియల్లుడుములు చెంగిల మొరయఁ బేరాబోతుతో బాడియాడువారు
 తిరువడికోలకండినబోరతావడములు నాములుగ్రాలఁజెలఁగువారు
 పుట్టుకొప్పులనూడ్చి చట్టవ్రంతన్నుని ముడుపులు చెల్లింపఁబోవువారు
 తిరివగొట్లకుడబ్బుకురియించుచడ్డువండములనెట్టితర వాడు॥
 కడఁగినీనిక్కమౌ చెల్లుగాంచగోరి వేకబన్నాలు తెగలవార్యేనవేలు
 దద్దడంబెల్లఁజెఱుఁగటన్దడుపుచుండ్రు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 27

సీ॥ నీకన్నబిడ్డఁడు నేరనిపిన్నవాఁ డంచు గంటన్దడినించినావ
 యుత్తగానుల్కకొహోనీడగ్గొని యంచెలనవ్వకాన్పించినావ
 యోర్మియే పెంద్రోవకూతయంచున్నిలుకడనప్పసము నీవుకాంచినావ
 పోకిరినంచునన్నోనాడకిటుకూర్మి మించినీమోలరప్పించినావ॥
 కన్నుపండువుగానిన్నగంటి నేడు నిన్నువంటియొఱపరియెందేనిఁగలఁద
 పుట్టువీడేచ్చనన్గయిపట్టిపెంచు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 28

సీ॥ నీసెలవుంబట్టి నేమఱితిఁగాని నిన్ను బానియెవండు మన్నఁగలఁడు
 నీచెల్వనీచేవనీయోర్మి నీకూర్మి ముక్కంటి కేనియున్నాగడఁదరమ

తలపుడిగినవాడు తప్పమతెవ్వడు నిన్నెట్టియెట్లించు తెన్నుగనడు
నేలయెందెయ్యెదన్నీవంటిహొయలైన పెరుమాళ్ళ చెలువమింకలరబోదు॥

వేయిదండముల్యెచ్చెదహోయిమీఱ నుంచుమనయమునీవు నాయుల్లమందు
కల్మిచెలినక్కునన్దాల్చుకన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 29

సీ॥ కలలోనమెలకువ కల్లమెలకువలోగలకల్లకూరుకున్నలకనుక
నీమూడుకల్లలం చెటిగిన నేగూడగల్లగాకమఱినిక్కమెటులొదు
కావునలేనినాకీవంతమఱియేలమిన్నునమిద్దెలపన్నికవలె
పుట్టనీపెర్గనీపొలియనీయేదెట్లులేనిగానీయకనేమికొఱత॥
నింగినేలలతోగూడ నేనుగల్ల నీవునిక్కంబు నీకునే నీడ, నీవు
వెలుగుపేజీకటియనినవ్వించునన్ను రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 30

సీ॥ పూతలోవిన్నిటు పూర్చబోవనిముల్చికైగవకన్నసట్కారుమేలు
నోరారనీపేరు నుద్వబోవనిమద్దినోటికంఠెన్నిఱు మీటనయము
వేడుకన్నీమ్రోలనాడనిబొప్పవికాళ్ళకన్నన్వానకాళ్ళవాసి
నమ్మికన్నీతిరునాళ్ళరయనివెట్టికన్నుకన్నబుండికన్ను నెరవు॥
నినుదలంపనివెంబర మనికీకన్న రాతిక్రిందనణగుకప్ప బ్రతుకుమెలుగు
తిరుగునాదండకడలికూతురుమగండ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 31

సీ॥ కనువాడుకన్నట్టు దినుసుకన్నునూడ నీకంఠెవేత్కావు నిక్కువముగ
వినువాడువీనులు వినుచునులివుగూడ నీకంఠెవేత్కావు నిక్కువముగ
తినువాడునోరునుం దిండియునుంగూడ నీకంఠెవేత్కావు నిక్కువముగ
మనువాడుమనుగడ మన్నించుకఱిగూడ నీకంఠెవేత్కావు నిక్కువముగ॥
ఏనుగాకపనులివెల్ల నీవెయగుచు నన్ను నేర్పించివీవిల్లు నవ్వదగున
కమ్మనేగూడనీవొహో కల్మిమగడ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 32

సీ॥ మన్నించుమన్నించు మన్నించుమన్నించు మన్నించుమన్నించు మిన్నుకొల
కావుమాకావుమా కావుమాకావుమా కావుమానన విలుకానితండ్రి
కాన్పించుకాన్పించు కాన్పించుకాన్పించు కాన్పించునిడుపడు పాన్పు తేడ
యేలుమాయేలుమా యేలుమాయేలుమా యేలుమావ్రేతల మేలువాడ॥

సోఁకుఁమూఁ కలగొంగనన్నఁక రమ్మయదుగుచెమ్మటలాఁడనన్నదుకొమ్మ
అలకాపరినామనవేలవినపురెంటత్రాగుదు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

33

సీ॥ ఏనెట్టులుండిననెల్లరున్నానేఁమెంచకవన్ను మన్నించనిమ్మ
మందినన్నెట్టులైనమంచివాఁడనుచునయాటపాటలగొని యాడనిమ్మ
ఏచ్చలవిడిదబ్బువెదచల్లుచెచ్చటనేనిమేలేనన్ను నెఱపనిమ్మ
కూడుతొడుగుకూర్కుకూటమివేడ్కలునాకోరుకొన్నట్లునడువనిమ్మ
నలువలనులనీగొప్పనన్జాటనిమ్మ తెల్వితేటలతోడనన్దిరుగనిమ్మ
కనికరమున నన్నీలోనఁగలియనిమ్మరెంటత్రాగుదుతిండిమెట్టంటువేల్పు

34

సీ॥ తొలుచదువులనెల్లదొంగిలువేఁగంటిగొంగపొంగడఁగించుగొప్పచేప
కవ్వపునేలతల్పివ్వలవ్వలవీపుతీటవోరాచుతామేటిమేటి
పంటవలంతి జాపన్జుట్టుపొంగంటిక్రొవ్వాడిచినగడికొమ్ముకాఁడ
పట్టినదల్చుహెంబాన్పుఁబెఱచిదిండిఁబట్టిపొట్టంజీల్చునిట్టపుట్ట
తడుపుదాల్చియేల్కెదిరిచాల్చడఁతిమగఁడకలపతాలుపకప్పు గుబ్బలియిలుదొర
చెడుగుమలకలఁజెండాడుజెగిలెకాఁడరెంటత్రాగుదుతిండిమెట్టంటువేల్పు

35

సీ॥ నాయున్కియక్కఱనాకునిక్కమెకానియేనననేమొనేనెఱుఁగలేదు
వీసమందలివేయివేలవ వతుం టనికమెకానియదితూనికకురాదు
కలలోవివోలికన్మెలఁకువయెడఁగూడఁదలఁపులనాపనాతరముకాదు
సలిపినమేలు సేగులకుమాతేనాటికై నవచ్చున్లనిమానఁబో
తుదమొదల్లేనిచోనడ్ముతోఁచుఁబెట్లు కలవయెందేనిమింటిమిద్దెలకుమెట్లు
వదులనీనాకునీవట్టిపట్టుకట్లు రెంటత్రాగుదు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

36

సీ॥ మంగలిచీలితలంగొఱునల్లేలనుబుసుపోవనిపవికుబుకుచుంటిఁ
గొఱకానివాఁడసంచెఱిగియునెఱుఁగకగొంతెమకోరికల్గొనుచునుంటి
నోరువలేకపైవారిగొప్పకుఁబెదవుయర్చి పెంతెమాటలనుచుంటిఁ
గొలుపులన్దగవరివలెవాంకమువేసివడిఁగానికూశ్లెల్లఁగుడుచుచుంటి

లాఁతిమెప్పులకిటువ్రాతలదొరకొంటిసెబ్బరన్దఁచినామంచిచెప్పుకొంటి
నన్నయెటురేలెదోనన్నదిన్నఁజటిచి రెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు 37

సీ॥ తప్పకమంచిపై దలిపుట్టగొడ్డుఱికంబూర్చఁజాలినకప్పరాదు
బుడగన్నవారలపుట్టువీడేఱింపవలనగుచీకటివంకకొప్పు
సెబ్బరడుల్చివీ చెంగటికెల్లరన్దపదఁటించెడిగాలిచూలి
వినుగాంచువారికి నైఱగంట్లవీడుగొబ్బునఁజూపిరాఁగలపులుఱేఁడు
ఒడమినిదెడునీయాల్పాడికదలిపట్టిమిగులుమింటితెర్వతోమెఱయువసిడి
నలరునీకోవెలన్గొనియాడఁదరమ రెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 38

సీ॥ వింగిసేలలుకల్లనీకల తెఱగెఱ్ఱ హాయిచెడనియన్కియనెడువారు
నేర్పుననూపిరుండినదాదఁకఁగోర్కెగా నకతీరదంచుఁజలికెడువారు
ఎల్లదిన్నులకునీవేయక్కఱినున్గొలిచియిడ్మలెడవఁదలచెడివారు
ఒడలుతాఱుతాఱులకుమేలొనరించినమ్మట్టపీడేఱుసంచుమాటాడువారు
ఎవ్వరేమనుకొన్న నీచేయదెల్ల విన్ననేఁడురేపుఱనీ వెనీవుగాక
వేఱురేదెద్దియైననా వెల్లిదీర్చు రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 39

సీ॥ తల్లిదండ్రులపోల్క యుల్లమునకుఁగూడ మయికట్టుకలుగు నేమయిననాఁడు
కావుననీవున న్గపాడువాఁడవు కలవనునమ్మిక యలరెనాకు
నీవిలాతివదువు లీపాడుపొత్తున నెఱచుచునుందెని వ్వెఱవగిల్చి
నేముదిసినకొలం దిస్తీకటిమ్మని నీవెల్లుగానక నెగులుగొంటి
చెలఁగినాతన్వియ్యాన్తి కొంగిలెఁదగులము పనికిఁజూలిన కోర్తుల న్సేనంగుచుంటి
నింకనేదాకఁజాలనన్నే యిక్కొమ్మ రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 40

సీ॥ ఏరికిన్లొంగక కోరినట్లెల్ల హాయిగ ననయము నేమనఁగలనేని
యీవింగినేలల నీపగలీమాపు నాతోఁచినట్లు పన్నఁగలనేని
కూడుకూటమికూరు కులపట్లనాకుఁగా పలసి నటుల నడువఁగలనేని
కలిమిరేములవేడు కలనిడుమలఁగూడ నేఘోలివో వకనిల్తునేని

ఎందునన్నిండినేనాడుకొందునేనిఁ గ్రిందుమీదులఁగ్రిక్కిర్పియుందునేని
నీవెనేనయియలరనానిక్కువముగ రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 41

సీ॥ నాకుమీఁదేకానినయిపైననేదియున్గిందుతోపమినిట్లుకుందుచుంటిఁ
గ్రొవ్వాఁడియాడునఁ గ్రొవ్వి నాసలిపిన గొడవలకున్నాఱుగుడుమచుంటి
నాకుమేలొనరించినతగువారలకెగ్గుకావించిసిగ్గులేక మనుచుంటి
నాయెగతానీనానిముచ్చజీకంబుకప్పినామగఁటిమిన్జెప్పచుంటి॥
కోరియురిపెట్టుకొనితన్ను కొనుచునుంటి నిట్లుపెపెచ్చు నిన్ను నేఁదిట్టుచుంటి
నన్నెటుల్కాచెదొంనాకన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 42

సీ॥ ఎద్దుకాదుపొతేలెయేనుపట్టినగడికానిచోవంతనేఁ గలఁగనేల
పగలింటిదొరఁజొల్కిపట్టలేదాతనిపట్టిపోలికగానియిట్లునాకు
నీగదిన్నుదినెలనిండెండదొరయుంట నెఱుకువమఱుకువనుటకగొంటి
వయ్యఁతేఁడునెలమేపరితోడఁద్రాసుననువికిమేల్సేగులఁజెనయు చుంటి॥
గ్రుడ్డిసొట్టలతోఁబడుకుప్పలోనఁ జలివెఱంగుచూల్గలియుటన్గలిమిలేమి
రెంటనేనంటనీవురెండింటనుంట రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 43

సీ॥ ఏడుపుతప్పనాకేదియునోజగా నామేనితోడతన్గల్గలేదు
నాయొడలద్దిరానాకదైకొంపయాయెఱుకువగూడనాకెరివుతోడువు
నామొదఱన్తుదనాకూర్కుముచ్చట నేనెఱఁజెప్పలేరెవ్వరైవఁ
జిమ్మచీకటిలోనఁ జిందురాడుచునుంటిఁ దెలిసినయటుతలన్గిప్పుచుంటి॥
అకటయీతెల్వితెలివికాఁగిఁకనికముగనమ్మితన్నన్నునిన్గొల్వ నిమ్ముతండ్రి
కలవరంబులనిల్పచుట్టఱఁగుదల్పు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 44

సీ॥ సమ్మియునమ్మకున్నాఁడనిన్గవుననీకూర్మి నామీఁద లేకయుండెఁ
గడలిఁగైబారలఁగడువనుంకించుటనిన్నెఱుంగుటకయినేఁగడఁగుట
నిందారునెఱుకువనీచెల్వమగునెడనీపునిన్దప్పమఁతెవ్వఁడెరుఁగు
కోరికల్మానినిన్గొల్పిననన్సోతునంటినినాకట్టులలవియగునె॥

ఎందుకున్గొఱకావినా యందునింక జాలిగొను, మేలు, నిన్బతిమాలుకొనెద
కన్నబిడ్డనిపైఁ గవికరములేద రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

45

సీ॥ చాటుచున్న విఠొలుచదువులువిన్గొల్పునాతనికేముప్పలంటవనుచు
నీవెవల్కితివి, విన్నేనమ్మకొనువాని మాలిమినప్పనమేలుదనుచు
నిన్నెఱింగినవాఁడు నీవెకఁగలఁడని పలుమఱున్మినుకులతలలువల్కఁ
దటుకుననీపేరుదలఁచినవాఁడు పెందెర్వుచేరుననిలాఁతినుడినొడుపు॥

కావునఁ గలవునీవునిక్కముగనన్పు నిన్నువేడినకోరుకుల్నెగ్గునన్పు
నీకుమ్రొక్కెదవేసార్లుసాఁకునన్పు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

46

సీ॥ గిఱికి మొదల్తుద లెఱుగవీల్కాన చెవ్వరికైననిన్నోల్పుఁ దరముకాదు
వెలుతురుతేఁడు గుబ్బలిపట్టి, ముక్కంటిపిల్లారి, కలుముల వెలఁది మగఁడు
నీవనియెల్లడ నేర్పొక్కనుచుండ్రుని న్నొంటివాడుకఁ బట్టితోఁచినట్లు
నినుదెల్పఁగలవల్క నిక్కముకాఁబోవ దెమ్మెయిన్గుండేటి కొమ్ముమాడ్కి

నింగి, గాడుపు, తడి, నేలవిప్పుల, కలముకయెడయికల, మబ్బు, కయివడిబ్రతుకు
కలుగు, మాయమాఁ గలలోని కలతెఱఁగునఁరెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటు
వేల్పు॥

సీ॥ ఇదిమంచి, యదిసేగి యిట్లుకావలెనని పైనారికెతెల్పు పాఱువాఁడు
తోఁచినట్లెల్లఁదా నేచదువరియను కొనికన్నుగానని పొయ్యదిప్పు
ఏదియునెఱుగని మాదిరిగాఁజీలి వలకమున్నేయు నాలిముచ్చు
ఎదియెట్లుల్లరగనీ యేదప్పమిగిలిన దెల్లఁగలేయను లొల్లెగాఁడు

ఒడుదొడ్డుకులకోలోపల నుడుకుచుండ । నెల్లకిమేలెకోరుచు నిన్నె నమ్మి 48
యేయెదన్హాయిబతికెడు న్నియడియఁడు । రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటు
వేల్పు॥

సీ॥ ఎవ్వరిన్నొప్పింప కెఱచితినికయెట్టి యొడలితాల్పులకైన మిడుకెడవక
కోరితంటాల్తు కౌసకగొంతెమకోరు కలఁబెనయుకకిల్ల పలుకఁబోక

తాగక, వెలిచవు త్తగులక, చదువరి గోటుసల్పక, గొప్ప చాటుకొనక
నేరములెన్నకెం దేదెగనీల్లక మూతిముద్దుకొనక పొరనెనయక
గతుకఁబోవకయప్పుల బ్రతుకఁజనక । మిడియల, న్ముదుసళ్లన గడు

పఱచక॥ 49

నమ్మినినుగొల్చువాడెనీ నెమ్మికడగురెంట్రాగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఎన్నటికైననో శ్లెత్తకతీరదు సలుపుకొన్నటుకుడ్వ వలయుఁగనుకఁ
దనకంటుహాయివం తలకెల్లనోబఁదా నేకోపనుచునెంచి యేమఱిలక
పంతులస్థులుకన్న వారలుతగువారు నుడువునట్లడఁకువ న్నడుచుకొన్న
మంచితగవరిమే ల్మఱువక, చెడుగొట్ల తోడనేయెడనేనిఁ గూడఁబోక
ఇలువడిన్దొంటిపడికట్ల నెడయకనిను । నమ్ముకొనికోరినీతిరు నాళ్ళఁగాంచు 50
వానిఁదప్పక నీవుకా పాడుచుందు । రెంట్రాగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ మనమిరువురు, దక్క మఱివేలుగాఁగాన రాదు నిక్కముగది స్నేదియైన
నీవువెలుఁగువువెం డియునేనుచీకటి నీవువిక్కువమిఁక స్నేహాశీర్క
ఎఱుకువనీవునే మఱుకువనికముగా నీవెకిమీఁడువు నేనడియఁడ
నీకుఁగలతెఱంగు నిండుతనివినాకు గొంతెమకోర్కులు గొనుటపాడి
నడుపువాడవునీవునే నడుచువాడ । జాగువలదింకనేదాళఁ జాలవడిగ 51
నన్నునీలోనఁజేర్చుకో కన్నతండ్రి । రెంట్రాగుడు తిండిమె ట్టంటువేల్పు

సీ॥ ముందండలరయక పొందికన్ననఁబోక యల్లెదన్దోఁచిన శ్లెల్లనుడల
వర్సవాళులు లేకవ్రా సెదనెట్టులో పడికట్లనేడ్వ నెవ్వనితరంబు
వారు వీర్ననుమెచ్చఁ గోరికాదిట్లు నేనుడువుట నీవు వినుటకుఁగాని
యీముడియీడున నీనాటుమాటలఁ బల్కించినాడవు బళిరనీవు
యీవుసల్పఁజాల నిపనులేవికలవు నింగినేలలనీ కెదురింగఁ గలదె
రొట్టెకుఁద్రేవయిటు మొట్టపెట్టుకొందు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 52

సీ॥ నేలయందెల్లడ స్నేఁదప్పమైతాల్పు లెల్లరున్నించినా రేనికముగ
వెఱబొమ్మవలెఁజేట పెయ్యలాగుననవ్వు పాలయ్యెనిట్లు నాబ్రదుకాతుదకు
నాతోడినారితే సయముకావింపలే నైతిఁబై గఁడూల నాడిచుంటి
గ్రిందుగాఁజూపుట కేకానియకటనా, కై, మీఁద, నునుప, నే నోమనై తి

నెమలి పురికంటికూచిచుచ్చు మెడచాచి రెమ్మ పెట్టినవేల్పుఁపు రమ్మకాలు
నినుఁగొలువఁదలపనివాఁడు నిట్టమోడు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 53

సీ॥ వండి యెదిరికి ననన్గడ్డించుమన్నాఁడ పంగదన్వేఁగు నాకుంగడివు,
జోలలఁగంటుల స్తోకొట్టు మన్నాఁడ వేయెద సన్నను మూయనీవు
లాఁతి డప్పి నీర్చు మేతఱినన్నాఁడ వుడికెడు నానోరు తడుపనీవు
దుస్తు నూడులకు నన్వొడిఁగించుమన్నాఁడ వెప్పట్ల గుడ్డన న్నప్పనీవు
పులుసులో విగంటెవలె నన్నలిపినావు బ్రతుకుచవి తోరెమైన నన్నడయనీవు
నన్ను నేడ్చింపనిటు పన్ని నాఁడవేల రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 54

సీ॥ నీ వెగుబ్బలిపట్టి నీ వెపిళ్ళారివి కాఁపఁడునీ వెకాఁక నెఱఁగీవె
నెలనీవె తఱినీవె నింగినేలలునీవె చూచుకుకల మెఱఁకువలునీవె
కదలికనీవె నిర్కడనీవె మేలోగులీవె నీకన్న వేఱెడియులేదు
పెఱుఁగక పెఱిగెదు తలుఁగకతఱిగెదు పుట్టకపుట్టెద విట్టునీవు
అడుగుచెమ్మటలోఁడ కవ్వడియనుంగ యాలకాపరివ్రేతల మేలువాఁడ
కదలియల్లుఁడననవిఱ కానితండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 55

సీ॥ వినునమ్మికొలువకీ నింగినేలలకుఁగో పరయ నేనేలయిట్లటమటింతుఁ
దిరువతితిరునాళ్ళ తిరుకొలననుమున్గి తిరువగూడఁబ్బట్టి తిరిపెనగుచుఁ
దిరునామమున్నెట్టి తిరుముడితోడు గాఁదిరుకాఁగనఁబోవి మొరసునైతిఁ
దినునీఱుదాల్చి యేతీరుననైన మిగిలినయంకులఁగా నికొలువనైతి
తల్లిదండ్రులు పంతులు న్దగినవారు నెచ్చెలులు చెప్పినట్టుల నిరుగనైతి
గోరిచెడితి నన్నేలునీగొప్పదక్కు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు 59

సీ॥ పుట్టినవారలు గిట్టకతీరదుబ్రతుకునఁబడికట్లు పలురకములిఁ
కెవరినద్వడివారిఁ కింపు మైతాల్పుల కెల్లఁదలంపురెందేనివేఱు
తమలోనఁబోసఁగక తన్నుకొనుచునుండ్రుమేల్చేగులన్దయేమెలపుచుందు
ముందేమిజరుగునోమంది కెఱుకలేదు పనుల కక్కఱతెల్పవలనుకొడు

ఎవ్వరున్నిర్గునల్పలే రేగియైన నరసినకొలందిఁజానలే యలము చుండు
నిక్కమగునమ్మిక యెనన్ను విన్నుగలుపు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ నీవుగుబ్బలినిటు నెలకొనినినుగొల్చు వారికోరికలు వేసారులిడుదు
కలతెఱుగుననిను న్నాంచిమొక్కినవారి నెలనగవున నెనరొలుకఁగనెదు
తడుపుదాఱుపుతిరు ముడిబిడ్డవలెఁదోచి వీయందుగమ్మిక న్నెగడిచెదవు
హాయిగానీయడి యరులకెల్లస్మయి యుల్లములకువింత యొప్పొసఁగదు
కానిపించునిన్నాదని లేనిమింటి తెరువునన్నిన్ను నరపెడు దేబెయార
యొడినలరుబిడ్డనంగడి న్దడవువెడఁగు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 68

సీ॥ ఈలేవిపోవితంటా లేలయిటునేఁ గాంచినవెల్లని కంబనాకు
వీనింగినేల లిక్కానిపించుది నుసుకల్లయేయనుట కెట్లుల్లమొప్పు
తానులేడకుకొ నఁదరము కాదెవనికి న్గుకనేడక్కఁ దక్కినదిహాళి
నేనిన్నుగొలుచుటలో నన్నునేమఱచిన మిగిలినదె నీవనఁగఁజెల్లు
కోరియనయమునిన్నేడు కొనెదనేనునన్నునీలో నఁజేర్చు నాకున్నవంత
మాన్పు దబ్బుననీవున న్పెన్పుకండ్రి రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 69

సీ॥ ఏను నాదను నివ్వెతే వఱకుండునో యావఱకన్నాకు హాయిలేదు
గొంగలు వారల నుంగులువీరను కొంటలోఁ దంటాత గుల్పుకొంటి
నాయోర్మినాకూర్మి నాతెల్వితేట లీవేఱుతలఁపులఁదా ర్కాఱుచెందె
మిగులనోజకులొంగి తగులఁచునమునింగి రెంటెత్తుమైఁగుండు చుంటినిట్లు
లావుదిగజాఱఁ గోరికల్పద్దుమీత తనివితుదముఱ్ఱెనేడుపే దక్కెనట్టె
ఉద్దకయిలుగలాఁడ విల్చున్నవాఁడ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 70

సీ॥ విక్కమెఱుఁగువిననే బాఱఁదోలిన నదిఁజిల్పియిఁగటు లరుగుదెంచు
నకటయోజన్నావ్వు నలవికాదెందేనిఁ దోలెమైననొడలి తాలుపులకు
నీయెడన్నమ్మికఁ నేముదిసిన కొలందిన్నా యమగుచుండఁ గన్మాఱంగి
వలలోనఁజిక్కి నపుఱఁగులాగున వెడలెడుత్రోవతోఁచకే నడలుచుంటి
ఉన్నవాఁడనడియెడారిఁ దెన్నుతప్పి యెవ్వరున్వినఁబోవినా యేడ్చుమాన్పు
సోఁకుమూఁకలగొంగ నన్నాకుమింగ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 71

సీ॥ త్రాడునుంబామును న్దాగూడనిక్కము ల్కానిచోనురియాట కల్లుపెట్టు
 కనువాడుకనుపట్టు దినుసుకన్నుండక పుట్టనేరవుతలంపు లెవియైన
 ఉన్నవాడేమూడు తెన్నులై యోజమై దనకుదానాటాడు కొనుచునుండు
 మూనాళ్ళముచ్చట నానిజకడలేని కొతుకతకుచితుకు బ్రతుకిదేల
 వికమునేటికి నీకూర్చి నేనెఱిగితిని వెకల తెలుగుమఱినే నేహుళిక్కి
 యేనునినుగొల్వనన్ను నీలోనజేర్తు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 62

సీ॥ కూరుకుకూటమి కూడుగుడ్డలనయ మేగోరినట్టుల సాగనెంతు
 నాతోడిమైతాల్పు లీతోచుదినుసులు నాయెంచుకొన్నట్లు నడవనెంతు
 వేనడ్డుగానకెం దేనిగావలసిన వేడుకలన్నిట్లు వీగనెంతు
 వేయేలవేను నీవేయయినింగి నేలలవాలాయ మేలనెంతు
 జున్నుదలచిపుల్లంబలి న్జుట్టుచుంటి బిడియమెడసిమీసాలెప్పన వెట్టుచుంటి
 నన్నుమన్నించికాపుమో కన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 63

సీ॥ కొప్పులన్నొగలిజే కులురాగిడులుచెంప కల్లీటవీనుల న్గమ్మలొప్ప
 బాపట్లనాణి క్రోవలనొసళ్ళన్నామములు చెరమలనత్తు లలరుచుండ
 మెడలఁబుస్తెలనాను మెల్లునల్లలుకయిన్ బిగుతగునొత్తులు సొగసుమీఱ
 నడుమ లనొడికట్ట మడిమెలఁబాజేబు లడుగువ్రేళ్ళంన్నించు పడిచెలంగఁ
 దొడరినీపెండ్లిచావడి న్దుస్తులమెయి మెలఁగుతిరుముడి క్రొత్తడి తలిరుఁబోండ్లు
 తల్లితల్లికినీడలే తండ్రితండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 64

సీ॥ తిరునీఱుపండుమాదిరి నిల్చియేడెల్లఁ బగడనాడేకను పట్టెదేల
 నడుగుతాఁకునరాయి నతివఁగావించిన దండివివడుకువె పండెదేల
 కొనవ్రేలనేడాది గుబ్బలిన్గొడ్డు పట్టినమేటివిటులొద్ది డిందెదేల
 కనికరమేనీకుఁగలతెఱంగోజగా గుండెబండల్పుల్పు కొనియెదేల
 కోరినా మొట్టవిన్నించు కొననిదేలనపురనామిడుకెడయని తెవరికై న
 నాటుమాటలనిమ్మ నెన్నందరమ్మ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 65

సీ॥ వప్పుసాదముపుల్చు వచ్చడియూరుగా యపొగపువల్లకట్టటుకుడుము
చిమ్మిలియిదైన చేగోడి జీడియ పుడుకు లవుగు రొద్దె సడికడకలు
షణుకులు బడికోడి మణతలు ముక్కులు దొజిగలు పొంగరమువడసప్ప
బుడుకులు ప్రేణియదొండ్లెము ల్పాన్తెల ద్రబ్బెద విప్పటికొబ్బెరుంద
దొంగరాల్చటాసా ల్పైద ముసరదాలు మినుపదొం దించిమంచియిమిడికదొట్టి
యంగరొల్లెలవిందు నీవెంగటనగు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 66

సీ॥ చాచనీయు త జంజాటముజోలి నాకేల నిన్గొల్తు నన్నేఁకొమ్ము
కాపాడుదొంపీవు కలఁచినీపేరు నన్నెల్లకావుల న్జాటనిమ్ము
నీయెడనమ్మి కన్జెక్కు చెదరినీక హాయిగానాట్రతు కలరనిమ్ము
నామేనిచట్టముల్పాయనుంగులుజేడుకననయముంటనన్గంచనిమ్ము
ఎదురులేకెందు నేననకైదలనిమ్ము యెల్లరన్నకుమంచియే యెంచనిమ్ము
కనికరముననన్నీలోనఁ గలుపుకొమ్ము రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 67

సీ॥ తనమెడన్లఱతు రెట్లొనఁపఁగోరునో తనన్లవా చెంచన్తుడుచు
వేక్కకైపిల్వవి పేరంటమేగి కొయ్యలలోనవాడిడిఁ కొనఁదలఁచుచు
నవ్వులాటలకయిన ననుగురిలో లేనిపోనిముచ్చటలాదఁ బోవెటయచుఁ
దొలచుచువులు తనకలిదండ్రులెన్నిన పకికట్టులప్పకనదుపుకొనుచు
పెచ్చురేగ తెన్నఁదునారి ముచ్చగాక వెలివవుఁ కూటలూరక పెట్టిగొనక
విన్నెనమ్మికొల్చినవాఁడు నీవెయగును రెంట్రాగు డుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 68

సీ॥ ఏడుగజంబుల యెత్తునఁదెగిక్రింద కులుకుతడికిఁదల లొగ్గుచాచు
విట్టుండినిట్టగా మెట్టెగఁబ్రాకి నిన్నెచ్చుచునిట్వదోఁ పిచ్చుచాచు
బిళ్ళగన్నెఱునన పేర్లతోఁగోవెల న్వెదలియంగడిపట్ల ననుచుచాచు
పుట్టువీడేటెనై పులువాసెవింకనొద్దెక్కితిమనితప్పినె నఁగుచాచు
కొనరినీముచ్చటలు చెప్పుకొనెడివాచు పాటిగాననినీగొప్పఁ జాటచాచు
విందువేక్కలనుంటఁన్పుడుఁయ్యె రెంట్రాగు డుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 69

సీ॥ దురటిల్లనింకనా కురియాటతుదమొట్టె వింగినేలలివెల్ల నీవెకనుక
కాన్పుడిగిననాతు కకుఁగాయమువలెద గుంముమాఁచిననాకుఁ గోర్కెలేల

ఏను నావనుతలఁ పేకల్లయైనచో నీవుకూడహాళిక్కి యేలకాపు
నాకూర్కులో నీవుగాకనేనున్నాకిఁ కేదియున్నాని దిన్నేమిగులును
మరలఁ మెరమెరసుదీర్చిగుఱచుంటి హద్దుగానక నేనిటులదయచుంటి
నమ్మకంబుపోనీకునన్వడిగసాఁకు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు 70

సీ॥ టాటోటుకాఁడవదారమునేఁడల విడలింతునూసర వెల్లిమాడ్కి
గడుఁదిన్నఁబోతునై కావికూళ్ళుకుడిచి యేగోలపెత్తెన నేపిలాగు
మేలుమఱచినననుం బెంచినానీనే గంటెవపీనుల కఁటిపోల్కి
మఱపించితిగువారి మడినూరకేదెట్టి కన్మాట-గెవగుమి కానికరణి
కోరినేనడకించెద న్గోతిలీల విడకొడమికూర్చుకొంటి జం టిఁగవలెను
నన్నునిఁకనెట్టులేలెవో కన్నదండ్రీ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 71

సీ॥ దండము దండము దండము దండము దండమువలమురి జాల్పనీకు
జోహారుజోహారు జోహారుజోహారు జోహారెఱచిదిండి సూడనీకు
గొండీఁగొండీలు గొండీలుగొండీలు గొండీఁకడలి యల్లుండనీకు
కైచాపుకైచాపు కైచాపుకైచాపు కై చావసఱఁబుట్టు కంటివీకు
అలకాపరిదీ వెంకొలనీకు మోడుపోయడుచెమ్మట లాఁడనీకు
వఱిపఱిముఱ్ఱముక్కలో పేరుమాళ్ళనీకు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈవెట్టుగడిపింప నేనట్లునడిచెద దాళికుఁదీవునా తండ్రీకాన
నీకంటెవేఱుగానేనుంటిననుకొంట వలననాకీచిక్కు కలిగెనన్న
ఎల్లెడనామాట చెల్లుచుండినఁగా యీవునన్నగిమిఁ నేయగులుకు
నావెలికన్దఁబినివె నేనని పైకిసిగ్గుమాలియెఱునే జెప్పుకొందు
సాఁకుమానన్ను పిన్న వత్తాకుపడక యడుగుచెమ్మటలాఁడ వేల్పరువుకాఁడ
దురుసుసోఁకుఁసూడనా తోడునీడ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 72

సీ॥ నాతల్లిదండ్రులై నన్నీవెకాపంతులైననీవే చొరవైననీవే
నీకన్నచుట్టము నీకన్ననెచ్చెరి నీకన్నఁగైయూత నాకీకేది
విన్నుడప్పశ్రీతి నన్నైననేనవ్వు ఁట్టునాపైకా కేట్టదేం
చాయనల్లనితిండి జరుగనిపనియెంద మావులనాద్రుతుకేఁగింతు

కోరిననల్లనన్ని టగుడువనిమ్ము కావియెదనన్ను నీలోనఁ గలుపుకొమ్ము
ఁన్నదిద్దనిపైఁగని కరములేద రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 74

సీ॥ నాగుకళ్ళమై తలుపులన్లొట్ట చలిపియేఁచెడు ములు చలఁగనుఁగొని
యిరుగుపొద్దుఁనూర కేనొగిలిచిఁజ్జి వీఁగెడువెంబర విత్తుఁగని
తొలచదుపులమాను తెలిసినట్టులసిల్లు నలిముచ్చలకొంటెనక్కులరసి
తోడివారలతోడఁ గూడవఁచుకొనికుర్వకపెచ్చుఁగెగుతుల్వలఁబొడఁగని॥
మంచివారఁబిజబిట మడియుమంట చెనఁటిబందలు పెక్కెఁడ్లు మనుచునుంట
కాంచినంగంటదడివింక వించనీకు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 75

సీ॥ పొఁగుకక్కుంగుట పుట్టుటగిట్టుట వికముకల్లలకు రెండిఁటికిలేవు
నేహళ్ళనిక్కము నీవుకనుకమన యిర్వరకు న్మాటు పెట్టుకలదు
నేలేవివాఁడను నీవున్నవాఁడవు కావునవె ల్లికి న్నావులేదు
లేనినాకేఁనీలేనిపోవిదిగులు వందనింటికిఁవిప్పువంతమాడ్కి
మఱునాకెందుకీ పెంకమాటలకట యెఱిఁగినట్టుల నేఁదెగ నీల్లుచుఁటిఁ
గవికరంబుననన్గవు కన్నతండ్రి రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 76

సీ॥ బాపురేచల్లకు వచ్చిముంతన్దాచునట్లునాకోర్కె నేనడఁపనేల
మనవినల్పెదవిను మాయదిగోఁదేట గానీవుదక్కనన్దాచునెవఁడు
అడుగుమనాకోరు మంటివాయానెల నగవునఁదలయాపి నాఁడవీవు
మానుగఁగన్న తండ్రివిన్నుగొండాడి పాడియాడుచునన్ను బ్రతుకనిమ్ము
తనివినెనరోర్పు లనొడళ్ళుతాల్చువాఁడ వింగినేలలనెల్లెద న్నిందువాఁడ
నమ్మికొల్పువారలకుఁగ నృట్టువాఁడ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు ॥ 77

సీ॥ తల్లినాయనలు మొదటివారఁచెల్లెండ్లు తమ్ములకూఁతుల త్తలుకొడుకులు
నాండ్లుపన్నండ్లు పియ్యంకురాండ్రల్లండ్లు కోడండ్రతరిదండ్ర తోడబట్టు
లేరాండ్రజగిలె కాండ్రెల్లలితోఁబట్టుమఱుమఱుమఱుదండ్ర మఱుఁదల్లి
మందిపియ్యంకులు మగలల్లులొండ్రు మొదలగుమట్టుంబులిర్గులపొరగులు

నేనెఱుంగనిలాఁతివాం ద్రెల్లచోట్లఁ దవివనెనరో ర్పులన్వాయ మనఁగనిమ్ము
హెచ్చగాదామేయనే మెచ్చనిమ్ము రెంట్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటువేల్పు 78

సీ॥ అక్కటా యీమా స్తి తక్కువపోతర మెక్కువబ్రతుకనా కెట్లువచ్చె
సీపకాదిద్ది నేఁగొప్పునస్పల్పు కొన్న సేగికిమాలు కుద్దుచుంటిఁ
దనుగట్టుకొనుత్రా క్కుఁదాఁదెచ్చుకొన్ననట్లు కోరియించిక్కు తగుఁబుకొంటి
డిమ్మఁడిసీయాదఁ డీపినతీరున నేఁడిట్టపూటఁగ పైదపుకొంటి

ముదిసియున్దెకచాచు కన్వదలకుంటి బిడెమెదసితగపరిలాగు ప్రేయచుంటి 79
సీగడుసుపెట్టిచాచి వేరెదెట్లు రెంట్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥

పీ॥ ఓటిల్లుచిందర బోటిరాళ్లప్పట్లు కుందెనగిరి యిట్కి కుందికాళ్ళు
గూఁపనా లాలఁకి గుడుగుడుగుంచము లల్లిగదెనబొద్దు తాళ్ళపాము
కాలికంచము కిట్టు గాఁచగు నెట్టులు గొబ్బిళ్లు చిడుగుడు గుళ్ళుచెందు
చిక్కనాబిల్లులు చీకటిమొటికిళ్ళు పుడికిళ్ళు పులియాట దోర్లపక్క

జిరుకుఁతివాదాటలు చిట్టుఖట్టు వ్రేలబొట్టనచుండ్రాళ్ళు వెన్నెలకడి 80
దొట్టియందలములనాకుఁ దోరయితివి రెంట్రాగుఁడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు

పీ॥ క్రొంగొత్తరకముల కూడుకూటములకై కావిగడ్డెల్లనే గలచుచుంటి
నేనెందుకన్నన్కి రాననితెఁసియు నాముడుసరిపిన న్మానకుంటి
నాదొందిమాదిరి నాయుల్లమన్నాద ముదిసిబొత్తిగఁజెడి పోవుచుందె
నేదెస్మిచులయేంద్ర యాడుఁదాటిసమీచ మలుకువగామాటె నెలుకయకట
ఇట్టుతలలేవికొబ్బరి చెట్టుమాడ్కి : సీపమున్నమ్మకములేక విరిచియుంటి 81
దఱిఁగఁదనివితుదకువెల్లి పెరిగెనొరారెంట్రాగుఁడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ తదిరాడునాకంటఁ బొడిపొడిగానేర్వఁ జాలనన్నాకుఁమా యాలఁగాప
యెలుకువకఁదాని తెలుగునఁదిరుగునా దుడుకులెన్నకుసారి కడఁదియల్ల
నిన్ను గొలవనీక నన్నేయనాలోని కంటుఁదనుముద్ద కై గలాఁద
చాలానాకుత్త జంజాటపుండిక్క మాన్పుమాయడుగుచె మ్మటగలాఁద

నీ యడియరులతోడ నన్నెలఁగనిమ్మ యెల్లవారలకున్నేరెయెన్న విమ్మ
మాటికెల్లెడనీపేరె చాటనిమ్మ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు 82

సీ॥ నేడప్పుకొనఁజాలఁగాదారిమాదారి బ్రతుకువనాకపైవచ్చువేగి
కట్టనీపైన నక్కఱకానియిబొందియేనాకాటవ వేయమాడ్కి
మెరిమెరలేనమ్మికవిన్ను గొల్వనిదేబవన్గతయుత్తతిండిచేటు
వచ్చిఁన్నన్నునీముచ్చటల్పాటనీరేనిచో మనికిఁజాలిఁపనిమ్మ
నీపుతలఁచినయెడజగ్గఁపనియేది యన్నిటికిఁడుదమొదలయి యున్నవాడ
యీరయిదువలకములనొప్పారుతేడ రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥83

పీ॥ చెరువుపైఁదోఁతెంచు చేపవాటరిన త్తప్పల్లర్లు నల్లద్రావుడులఁగాంచి
కాటుకగుబ్బలిఁ గ్రమ్మమబ్బులకుఁబాకవాఁజాలిఁపులుగు వరుసనరసి
నెఱిఁదుపానునఁబాడునేల వెల్వడగవ్వ నెమ్మతబుకమిళ్ళినేబులఁగవి
పోట్లాడుపోతులఁ బొల్లాడు చిల్వలఁ బడువులై తుగ్గురేళ్ళఁదిరికించి
వజ్జరేగుడ్డకట్టిన మందికప్ప నీపుపన్నినదిన్నులెందేనివాసి
యనెదనా కేలవికఁదన్విగొనని తెల్వి రెంటత్రాగుడుఁతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 84

సీ॥ బొందిముసుంగుల్లమున్నప్పివై చెడగ్గప్పుకంటె న్వాసివిప్పునల్పుఁ
గావునబోడలే కావింతుమేనికాల్పులకు మేలింటికాపులకుమించి
కటకటినేర్చి నగడుసుదదువుఁన్న నోజమైనప్పిన బైజనయము
వికముగమంచిమండికిఁగోరువానికే నీయెడనమ్మిక నెగడుచుండు
అస్తికలవాఁడెగొడవకుఁ గుస్తరించు దబ్బజన్గావిపెచ్చుగ దబ్బరాదు
తోగిఁన్దప్పఁజేడచొప్పలేదు రెంటత్రాగుడుఁతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 85

సీ॥ నీపేరునుడువకుండిననాల్కయగురద్దు మిగుల పెండిరువడి జెగిరెకాఁడ
నీపేరు వ్రాయఁబోనికయిచెవారిమసొగసుమైతికకాపు నెగడుతేడ
నీపేరుతలపోయినిసెటితుక్కు తిరుఁతిపసిఁడికోవెన్చిగెడుదొర
నీపేరుచాటలేని బ్రతుకుకల్లతిరుముడితివ్వకదారుపెరుమాళ్ళ
కడలియల్లుఁడనిడువడువడకయేల్క యలరువిలుకానితండ్రవ్రేతలమగంద
బుదుతమెఱకరి, నల్లతావుడులగొంగ రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

పీ॥ కూటమికూడుకక్కుర్తితోనెల్లెడఁబట్టఁగూడనికాళ్లు పట్టినఁడ
 చదువరిననుకొని వడిరితగినవారి నాడఁజననిమాటలాటినఁడఁ
 గొఱమాలికడనవిగొంటునై సిగ్గటి నలువరానిపనులు చల్పినఁడ
 మూనాళ్ళముచ్చట మేనివసతికయిగొంతెమకోరికల్గోరినఁడ
 కన్తికప్పనామనుగదన్నిస్తురేదు బేడిజమాపట్లనిన్గొల్పివీయకాదు
 తాలినామీఁదనీఁక నేలరాదు రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 87

పీ॥ బ్రదుకిదియేడ్చుతో మొదలిదెఁ గాపున మొట్టకోనే తుదముట్టవలయు
 మనుగదకోజయమ్మలిఁ యేయొనెడతవివబ్బుమనుటయోదార్చు మాట
 మొగుదలతెగుదలఁగదదినై చో నడుమెందునేవియున్గదమకాదు
 కుడువకతీరదెవ్వఁడయినఁగావించుకొన్నట్లు మేలుపేగులకుమాటు
 తగుమువదలదెలువంటి చదువకులకుఁ తనివివిందాకదొరకొనననువుకాదు
 మడిటివ్రాల్చిదిన్నగుగవఁడగుదీవె రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 88

పీ॥ ఎవఁడైనఁబై వారలేచెప్పకున్నచోఁ దగ్గన్న వారలన్దానెటుగునె
 యోజమైవచ్చిన యొదలిపనులుతప్పఁ బైకొఱల్నేర్వ కవలనెటులగు
 నేరాల్లయేఁదలపై నేదేనిసల్పిన వారువైశము కుడ్వవలయుమాటు
 విందునమ్మకమున వీనుగొల్పువారల కప్పసంజేయెగ్గులంటఁబోవు
 ఎట్టిపిత్తునాటిసెట్టికెట్టుపుట్టు ననుచుఁ దలిదండ్రు లుంబంతులక్కటలయి
 చెప్పినటునడ్చు వారికిఁ జేటులేదు రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 89

పీ॥ పంతులుమప్పుకై నకిమిడియన్నేర్చి పడుచుండునైప్పు పాలువాఁడు
 మంచివారలఁజెంచి మాటుతులన్ద్రుంచి మేలెకావించెడు నేతఁడే
 మిగులఁబంటలఁగూర్చి తగువారికందించి నులసెనుకొదఁబుట్టుమానటీఁడు
 పయిమూఁడు తెగలనెమ్మెయినెమ్మడిన్గొల్చి మేపారుచుండెడు నింటికాపు
 వలకదలికివలిపిరిగుబ్బలికినడుమ నలదునీకోవెల్గొన్దానిహోయిమించి
 పుట్టువీదేర్చుకొండ్రువీకట్టెమొక్కి రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 90

సీ॥ కుడియడ్గపర్వడి కుమ్మరింపుః పజమా, చాంగణ, చాయ, చలికి, చేది
కన్నాత, కల్లమ్మ కళవనమ, తిణిగి, గొంతుమా, త్తాటదుగుః మొన, కిల్లి
తోరహత్తము, తొట్టి, తొక్కన, పారము, రూణంపు, తాళము, దొండివేటు
సీసము, సమనము, జేది, కందణము, పెట్టాగు, లోబిత్తరి, లాగురింజ,
రాటము, సురాటము, న్నరి పోటు కెల్లిలోమొన, తడకా, క్కెర్లి, లో

రొంకదొట్టి

యంజమెట్లదొల్లినీ యడగొంటి రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు

సీ॥ నంజదుకలనై న నమలకయుండుట పలుహల్లు నీపేరు తలచుకొనుట
లాతియల్లాండ్రపై లలిగొనకుండుట పొన్నునీదద్దకం బునకతుకుట
తనకొత్తకల్ల లనఁదోవకుండుటె న్నాల్లెననీతియ నాళ్ళగనుట
యిర్లుపొర్లులకునె బ్బరసల్పుకుండుట నీకుగుర్జాలకా నికలనుడుట
తనకుగల్గినచానితోఁ దన్నిగొనుట । నీకునియ్యదోపిచ్చుట నిక్కువముగ
మంచివడువడిలేకని న్నాచుటెట్లు । రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు 92

సీ॥ మిన్ను నేలలనెల్ల మెలగుమైతాల్పులఁ గడుఁగన్కరమ్ముతోఁ గనినఁగాని
తానిల్లి వేఁగియు న్దనతోడివాకి నెమ్మినఁకొంటమా నిడినఁగాని
పెంటలనగళు నీ్వడులనెందేని నీగొప్పచాటివి నిచినఁగాని
యేకొరికయలేక నీకుఁగోవెతిర్య శితియనాళ్ళగొ ఁపినఁగాని

అకటమటియెట్టిమంచివాఁడైనఁగాని తప్పుకొనలేదులియుఁగొయ్య

ద్రిప్పురట్టు 93

పగడనీనమ్మకమునకే యగడులేదు । రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ సారులఁదరుకులఁగొరులఁ గోపులఁ జెలఁగిగజ్జెలగట్టి చిందుతీర్చి
వేడుకతో నొత్తు కాఁడు, గుమ్మతకాఁడు తోడరాగొంతెత్తి పాడియాడి
కుడికయింజిప్పము వ్యడులమ్రొగించుచు నెదిమకై కన్గన న్నుడులచెలిసి
మందుఁజల్లినయట్లు మండివేలకొలంది సోలనీముచ్చట లేవఁచెస్సి

నాల్గువందలయామడ ల్నుయవలనుల । నయిదుముమ్మాలురెట్టింప వయిన

యేండ్లు 94

హయిగావిన్నుగొల్పిన యతఁడెమేటి రెంట్రాగుఁతాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు

సీ॥ పాఠియక్కొంచునం బరిజ్రుమన్నాడ వెప్పట్టానెనరు కున్నవీవె
యింపనుకొనికంపు నేపీచ్చువన్నాడ విటులమలాకలో నిమిదెవీవు
పాటయన్కొనిమొట్టు వడివినుమన్నాడ వేతొచచువు నేలెవీవు
నెలయనుకొనికప్పు నేకనుమన్నాడ పొవెయగుకల్లి వేసునీవు
మొగులువిరియనుకొనిమంట మునుగుమంటి పంకముకడలిసయి గూర్కు
పడయఁతేడ 85

కలుగునీపంపు మంచికే కన్నతండ్రి రెంట్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

పీ॥ ఎనుపోతుఁ నేపి యెక్కిపాడుచునేటఁ గడిగికంచెన్నట్టఁ గల్గుపురఁట
దుక్కిపోలంబుల దూడలమలపిలేఁ బచ్చికమోపుతో వచ్చుపుంటె
తడుపుతాలిఁతొలు నుడుచవల్లించుచు నంటలతోనింటి కరుగుపూట
దండినెన్నిదిరెండు పండువులన్నది గొడవుదీగినయాట విడుపుహదను
విట్టుమెలఁకువులన్ మాపునెట్టివతటి యాత్మగలదొంగపెండ్లాటనడకునదను
విండుకనివినాఁడిఁ నీనెనరుదలఁతు రెంట్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 86

పీ॥ కటకటానిప్పెలగాఁగట్టుకొన్న పెండ్లముక్తొత్తకాపురంబుమొటిఁతై
విల్లుగుంబముగూర్చి యిల్లాచకోరిననగలు పెట్టుటయగుడగొలిపించె
నెల్లెడలన్గొప్పయెకిమిండమెప్పించి పేరునిలుపుకొంటవేసుపెనిచె
నెట్టననోములఁబట్టినెగడులందికొలతమీఱినపంటకొమ్మలునిచె
ముదిమియూడఁదింపించెఁ బొవఁబైజ యెరవుమిన్నెగ, బ్రాకించెనిట్టువట్టి
కల్లజంజాటపుంజెట్టు కలిగెనెట్టు రెంట్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

పీ॥ నన్నుబొగడువానినన్ను దెగడువాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము
నన్నుబెంచెడువాని నన్నుఁద్రుంచెడువాని వానినన్నుబగడతీరునఁగన నిమ్ము
నన్ను గాచినవాని నన్నుదోచినవాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము
నన్నుసాఁకినవాని నన్నుదాఁకినవాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము
లేమికల్మిపగడలాగోమనిమ్ము మంచిసెబ్రపగడమాడ్కిఁ గాంచనిమ్ము
విన్నునన్నుబగడపోల్కి నెన్ననిమ్ము రెంట్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ నామంగింటవిట్టు నాయనానీకునేఁబోయుదువాఁడాడి పొట్టనిండ
 నాపారికినమ్ము నాయనావిన్ను మలాకలోముంచిసీకాక మాన్తు
 నాకుఁగాన్పించుము నాయనానీమేనువిమిరి నీబడలికన్నెట్టివైతు
 నాచెంతనుండుము నాయనాయనయము నన్నులాగుననినున్నాచుకొందు
 చెల్లబిడ్డలగూర్చి కూడెల్లవదలి నుంకుతోనుంటివేనాటి నుండియిట్లు
 లానుమిఁక నైననావచ్చుపానకంబు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 99

సీ॥ ఈనాటుమాటల నేనునీపేరునఁ గూర్చితివందనీ కూర్మిఁబట్టి
 నాలోటులెంచక నన్నుమన్నించుమా నీకువేయిజోహార్లు నేనొనర్తు
 వినుగొల్పు వారల నీదద్దడంబులు నెఁగిమీండ్రసాఁకుమీ వెల్లతలు
 నెదినాకులెస్సయో యేనెఱుంగనానఁ గోరనికోర్కొ సంగుమునెనరున
 ఇదిచదివి వ్రాసినీగొప్ప యెందునేనిఁ జాటుచాటసాటలకొల్పు సచ్చనమ్ను
 గావునూతేండ్లుహాయిగాఁ గల్మితల్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 100

వేల్పు మాటల మాటలు వివరము

౧. అన్నన్న=అయ్యో, అంటు=అత్తుకొను, కలుగు, కొలుపు=వేల్పులన్నేడు
 కొనుట, నలుపు=చేయు, చెలి=నేస్తురాలు, జాకువా=బంగారు, నింగి = అకసము,
 నిల్ప=నిలుపుకొన్నవాడు, మెట్టు = కొండ, పావంచ, రెంటత్రాగుడు=ఏనుగు,
 రెంటత్రాగుడుతిండి = సింగము, రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టు = సింగపుంగొండ,
 వంత=జారి, వలువ=బట్ట, వేల్పు=జగమున్నన్నినవాడు.

౨. అక్కట=అయ్యో, అరయు=పరికించు, అసియాడు=అల్లాడు, అడియరి=
 బంటు, కందువలు = ఎకనక్కెములు, జోహారు = దండము, తొలుచదువులు =

నేల్పుపన్నినమాటలు, నాటు=విలాతి, సీమ, పట్టి = దిద్ద, పెండ్రోవ = ముత్తి,
తనివి=ఓర్పు, బయ్యారము=చెఱసారి, వలమురి=సంకు.

౩. అప్పనము = ఎల్లప్పుడు, అట్టె = అచ్చెరువుగాన్ = కయివడి=వలెను,
గబ్బు=తావి, చెరమ=ముక్కుసొరంగము, నెగులు = నొప్పి, పాటి = నాయము,
మెయి=ఒడలు, తీరు, తోడన్, వీనులు=చెవులు,

౪. కూటమి=కలయిక, కై=చేయి, చెనటి=పోకిరి, తెగుడు=తూలనాడు,
లాఠి=పెరవాడు, సేగి=కీడు,

౫. ఉలి=కొంచము, ఏను=నేను, కూర్మి = మచ్చిక, గొడవ=కీడు,
నుడువు = మాట, నులి = కొంచెము, బుడుతడు=పిల్లవాడు, మీరు = పెంపారు,
మిగులు, సరకుగొనక=పాటింపక.

౬. ఆద=తలంపు, ఎనఁగు=ఒప్పు, కొండాడు=పొగడు, కడలి=నంద్రము,
తఱి=అదను, తన=నీరు, నలుగు=నాలుగు, పొసఁగు = కుదురు, మై=ఒడలు,
వలెను, తోడన్, మాడ్కి=వలెను.

౭. అల్లు=పన్ను, అల్లుడు, అయిపు = తప్పు, తవెల=బాన, పేరి=పెద్ద,

౮. ఇదుమ = ఇబ్బంది, ఈల్లు = చచ్చు, ఎలనాఁగ = సొగసైనవడుచు,
ఎడయు=ఎడమగు, కొంకు=జంకు, తగులము=కాపురము, నీల్లు=నిక్కు, చచ్చు.

౯. కారు=అడవి, ఎండిన, కూర్కు=నిద్దుర, కానినాడు=పనికిమారినవాడు,
తెగుట=చెల్లిపోవుట, పోక=పోవుట, చేటు, వినుదల=మింటికొస.

౧౦. చెంగు=వీణె, చెలఁగు=ఒప్పు, ఏపారు, తోఁచు=పొడఁగట్టు, నెమ్మి=
హాయి, నేస్తము, నాటనాటన్=అందందన్, మైతాల్పులు=బ్రతుకువారు, మాయము=
కానిపించకున్న, మోసము.

౧౧. అడియఁడు=అడుగుల్ త్రువాడు, ఇడుగడ=ఇబ్బంది, చెల్వము=అందము,

దోకుఁడు=ఫనిచేయించువాఁడు, కతము నెగడు=ఎదుగు, మఱకువ=తెల్విలేకుంట.
మొఱకడము=మోటతనము, వాలెము=తప్పక.

౧౨. అలరు=ఒప్పు, పూవు, కఱపు = నేర్పు, మప్పు, తెఱఁగు=దారి.
వికము=నిక్కము, మీట=జంత్రము, ఏతములోనినగమువంతు, బ్రదిమి=బ్రతుకు.

౧౩ ఎఱుక=తెలివి, నాయన=కంద్రి.

౧౪. ఉరియాట=నందియము, చెయపులు=నడతలు, తెగ=గుంపు, పన్నిక=చేత, వాసి=గొప్ప, హెచ్చు, హుళిక్కి=కల్ల.

౧౫. ఉడుగు=మాను, తగ్గిపోవు, ఏపి=కుక్క, జారి=కనికరము, చిక్కము
నుడి=మాట, నరియఁడు=నక్క, తేల=తెల్లకాయ.

౧౬. అనువు=సులువు, తలఁకు=జంకు, నిరుకు=విచ్చయము, వినువలను=వేల్పునగరు, విట్టము=ఏర్పాటు.

౧౭. గానటనట = వచ్చిరాని, మెరమెర = నందియము, వమ్ము=వనికి
రాకపోవు.

౧౮. ఎరఁగు=మొక్కు, కుందించు=ఏడిపించు, తిరుముడి=నంది, తిరు
మఱిపెట్టుకొనుటావఁడు, తెలివిడి=తెలివి, సోకుఁడు=దయ్యము, రక్కనుఁడు.

౧౯. ఉర్యాడు=నందియమందు, ఎనయు = కలియు, కుంటి=వని, సొట్ట,
మొక్కడి=మోటవాఁడు, ముఱచ=మొద్దువాఁడు.

౨౦. ఉల్లము=దెందము, బిద్ద=జమునియిల్లు. వెడఁగు=వెట్టివాఁడు.

౨౧. అజ్ఞాద=అవైపు, నేనుపుట్టినయూరు, కమతము=సేద్యము, తుదివాఁడు=
కడసారమువాఁడు, దండి = గొప్ప, మొదటివాఁడు=పెద్దన్న, రెండు=ఒకటికొకటి
కతిపిన మొత్తము, వేఱు.

౨౨. కొనియాడు=పొగడు, నెలకొన్న=కాపురమున్న, నేలఱుంపు=కొండ,
తోముగా=బలిమిగాను, లావు=చేవ, గొప్పతనము.

౨౩. అన్నగళ = ఆడంగివాడు, ఊబవాడు, ఊటి = ఒకానొకచెట్టు
తేజెట్టు=కొబ్బరిచెట్టు, తాండ్ర=నల్లజీడిచెట్టు, నననెడు=పూచెడు.

౨౪. రిమ్మ=వెళ్లి.

౨౫. కోపు=వైనము, కతము, కలతెఱంగు = సత్తెము, ముంగయి=ముం
జేయి, జంగియ=గజ్జె, మొరయు=మ్రోగు.

౨౬. గ్రుడ్డి=సుక్కురుడు, ఒకకన్ను గ్రుడ్డిగలచుక్క, తోడబిడ్డ=కోమటి,
తెంపి=ముందమోపి, పాఱుడు=దాసడు, పొన్నారి=కంసలివాడు, వట్ర=కంసలి
తెగలో, జేరినవాడు, దివిసీడు=సుద్దులు చెప్పుచోకరకమైన నారచలుకుతో కొట్టు
కొనుచాడువాడు, రెట్ట=జెబ్బ, లోవాడికాడు = దొంగ, సవురు=ఒప్పు, సావ
లీడు=దుబుడక్కవాడు.

౨౭. క్రొలు=మెఱయు, గజ్జెలు - కాళ్ళకుగట్టుకొను చిఱుకంచుమువ్వలు,
చట్టు=చాపతాయి, తిరువడికోల = దాసరివాడు గుండెనంటించుకొను దీవ్వెకట్టు,
తిరిపెగొట్టు=బిచ్చగాడు, తరలు=పోవు, తడుపు = గోచి, దద్దడము=చిన్నకో
వెల, మొఱయు='మ్రోగు', మ్రోలన్=దగ్గరన్.

౨౮. నించు=నిండించు, ఒరపరి=రూపసి.

౨౯. అక్కు=తొమ్ము, గుండె, కల్మిచెలి=లచ్చి, సిరిహొయలు=
ఒయ్యారము, పెరుమాళ్ళు=సిరిమగడు, వెన్నుడు, ముక్కంటి=మూడుకనుల
వేల్పు, ఈనరుడు.

౩౦. పొలియు=చెడిపోవు.

౩౧. కడలిహుతురు మగండు=వెన్నుడు, తిరునాళ్ళు=జాతర, దండ,=
చేరుపు, నెరపు=వాసి, పూత=గందము, బొప్పడు=దేబ, మడ్డి=మొద్దు, మనికి=
బ్రతుకు, వానకాళ్ళు=వానదారలు, వెంబర = తులావ.

౩౨. ఉలివు=చప్పుడు, కల్మిమగడు=వెన్నుడు, మనుగడ=బ్రతుకు
మృంచు=బ్రతికినించు.

౩౩. ఆరణ్యపరి=నల్లవేల్పు, వెన్నుడు, అడుగు చెమ్మట లాడు=వెన్నుడు, అడుకొను=కాపాడు. ననవిలుకానితండ్రి=వెన్నుడు, నిడుపడు పాన్పుతేడు=వెన్నుడు, మిన్నుకాలు=వెన్నుడు, వ్రేతలమేలువాడు=గొల్లతలమింద్రుడు, నల్లనయ్య, సోమమూకలగొంగ=రక్కసులవగవాడు; వెన్నుడు.

౩౪. తొడుగు=దుస్తు, నెఱపు=చేయు, మండి=చూచిసిగుంపు, వలనలు=దెనలు.

౩౫. ఇలుదొర=గేస్తు: ఇంటినేలువాడు, ఏల్కెదిరి=రాచవారలపగవాడు, ఎఱచిదిండి=రక్కసుడు, కవ్వపునేలతాల్పు=కవ్వపుగొండ, కొమ్ముకాడు=కొమ్మువంది, కలవతాల్పు=నాగలియా యుదముగలవేల్పు. కస్సుగుబ్బలియలుదొర=నల్లగొండన్నెలకొన్నవేల్పు, గడి=రాసి, చాల్పడతి=దుక్కిచాలునదొరకిన చెయవ, జగిలెకాడు=రౌతు. తామేలు=తాబేలు. తడుపుతాల్పు = వడుగు, విట్టపుట్టు=కంబనుండిపుట్టినవేల్పు, నరసింగుడు, కంబమయ్య, పంటవలంతి=నేల-పొంగంటి=బంగరుకనులవాడు, మలక=తురక మూకుడు, వేగంటిగొంగ=వేయికనులవేల్పువగవాడు, హుంబాన్పుబెఱచిదిండి=బంగరుపాన్పుపేరి రక్కసుడు, చాల్పడతిమగడు=సీరాముడు.

౩౬. అక్కఱ=కతము, కోరిక, కట్టు=పయచనిపప్పు.

౩౭. గొంతెమకోరిక=అడియాస, చీలి=పిల్లి, దొరకొను=జతనమునయ్య.

౩౮. కప్పరాడు=కప్పకంబము, గలియాలి=హనుమడు, చూలి=బిడ్డ, తెఱగంట్లు=వేలుపులు, పైదలి=అడుది, పులుగుతేడు గరుడి, పాడికడలిపట్టి=సిరి, పసిడి=బంగారు. మింటితెర్వర్లు=వేలుపులు, రాడు=కంబము, తేడు=దొర, వంకకొప్పు=కోవెలకప్పున, గొప్పువలెఱిక్కినరాయి, వీడు=నగరు, కాపురపుటిల్లు.

౩౯. ఎడపు=వేలుచేయు, కలతెఱగు=ఉన్నరూపు, దాకన్=వఱకున్.

౪౦. నివ్వెఱ=అబ్బరము, జంతు, మయి=ఒడలు, విలాతి=సీమ, నాటు.

౪౧. నిక్కువము=నిజము, పొలివోక=చెడక, దీరువోవక=రిత్రగాక, మను=బ్రతుకు.

౪౨. ఎగ్గు=చేటు, కీడుమాట.

౪౩. ఉబక=ఒక్కమాటుగా, దబ్బునన్. కలఁగు=కలఁతపడు, చలివెఁగు చూలు=బదుఁడు. పెద్దగాము, పొతేలింటిదొం=నేలపట్టి, తెంపుగాము, ముదినెల=బూదెవందమామ, మిక్కిలి వన్నెతఱిగిన చందురుఁడు, రెండింట=లగఁగమునకు, రెండవరాసి, పడుకుప్ప=కన్నెరాసి, ఎండదొర=ప్రొద్దు, సొట్ట=సవి, కప్పమేవిగాము.

౪౪. ఓజ=సాజము, పాడి, దొడువు=నగ, మేను=ఒడలు, సుడికయిగువు=వేయంచులకత్తి, చుట్టలఁగు.

౪౫. ఉంకించు=పూనికచేయు.

౪౬. తటుకునన్=దబ్బునన్, నొడవు=పయకు, పొయపు=సొగసు, తీరు, మాలిమి=నేస్తము, మిమకులతలలు=ప్రాజదువుల కొనలు.

౪౭. ఎడయిక=విడిపోవుట, తలుమువెఁదిమగఁడు=వెన్నుఁడు, కలయిక=చేరిక, కూటమి, గిటి = చుట్టుగీత, గుబ్బలిపట్టి = గౌరమ్మ, గాడుపు = గారి, తొంటి = మునుపటి, పిళ్ళా - గుజ్జివేయి, వెయతురుతేడు = పగటివేయి.

౪౮. కొయ్యదిప్పు = తుంటరి, పాటువాఁడు = బాపఁడు, మాదిరి = పోలిక, తొల్లెగాఁడు = బిచ్చగాఁడు.

౪౯. అగడుపర్చు = ఎగ్గించు, నెమ్మి = నేస్తము, పొర = ఏమరిక, పొచ్చెము, మిడుకు = ఉసులు, మిడియ = ప్రాజదువులలోనియొక మాటల కూరుపు, వెలిచవులు = రంకు.

౫౦. అనుఁగులు = సేస్తులు, ఇలువడి = మంచినడక, తిరునాళ్ళు = శాతర, పంతులు = బాపంద్రలోదగువానికిచ్చుబిరుదు.

౫౧. ఇరువురు = ఇద్దఱు, ఎకిమీడు = దొర, పాడి = నాయము, పాఱ, వెండియున్ = మఱియును.

౫౨. ఇంగన్ = ఇంకన్, వా? = దారి, వాడుక.

౫౩. కూచి = చుట్ట, జగదమునకు నెక్కునప్పుడు వాయించువాడైము, చేట పెయ్య = పెయ్యలాగుతోఁజతోచేసినదొమ్మ. చచ్చు = మేత, చాచి = చచ్చు, రెంటము = ఎద్దుమూపురము. వెఱబొమ్మ = పసులబెదరించుటకై పంట చేలలో నిల్పిన మానిసిమొగముగలదొమ్మ.

౫౪. ఆంగద = ఆకలి, కంటు = వగనాడు, పదయు = పొందు, వేగు = తలదీల్లు, సూడు = పగవాడు.

౫౫. ఓగు = తప్పు, కీడు, కాక్రేడు = మూడుకన్నులవేళ్లు, ఈసరుడు, కాకవెఱగు = పగటివేళ్లు, కవ్వడి = క్రీడి. కవ్వడియనుంగు = నిల్లనయ్య, వెన్నుడు, కడలియల్లుడు = సిరిమగడు, వెన్నుడు.

౫౬. అటమటించు = తలదీల్లు, అంకులు = వేళ్లు, తిరుకొలను = కోవెలచెంతనున్న కోనేలు. తిరువగూడ = బొట్టుపెట్టె, తిరిపె = బిచ్చగాడు, తిరునామము = పంగనామము, తిరుకాపు = వేళ్ళకై చేత, తిరునీలు = విబూది, నెచ్చెలి = నేస్తు, మొరసు = తెల్విరేవివాడు.

౫౭. అలము = అదుము, గిట్టు = చచ్చు, పలు = పెక్కు, పాసలు = సందియము, రకములు = దినుసులు.

౫౮. ఆంగడి = బాజారు, ఒసగు = ఇచ్చు, చిందు = అట, తడపు = జాగు, దేబె = తెలివితక్కువువాడు, బిడ్డె = బిడ్డ.

౫౯. హళ్ళి = సున్న

౬౦. ఉద్ద = నాలుగు, దనుకన్ = వఱకున్, నివ్వెఱ = అద్వైతులు, రెంబెత్తు = రెండువైపులనుండుట, పొరపొచ్చెము.

౬౧. అరుగుదెంచు = వచ్చు, ఎడారి = ఇసుకనేలయకవి. కన్నా అంగు = మాయనుగు, మోసపుచ్చు, విశ = తెలివితక్కువు.

౬౨. కొడుకు = వంధియమండు, మాటలునమలు, చితురు = అజాగ్రాహు, వేరిమకట్టియ,

౬౩. వాలాయము = ఎల్లప్పుడును.

౬౪. ఒత్తులు = బంగారుగాజులు, చెంపకల్లలు = గవుడనరములు, తొడరి = పూసి, తలిరువోండ్లు = చిగురువంటి మొదలుగల యాడునాడు, తల్లి తల్లి = సిరి, మెఱుగునల్లలు = కట్టదండ, మించు = మీఱు, మెఱపు, వట్టియ, రాగిడి = కొప్పునగ, నడి = చప్పుడ, అమాకి ఒడికట్టు = ఒడ్డాణము.

౬౫. అతివ = ఆడుది, పడుకు = బోడిరాయి, బంద = గుండు రాయి దిందు = అడగు, లొద్ది = లోప.

౬౬. పిండివంటలు :- అవుగు - అంగరొల్లలు - ఇద్దెన - ఇంచిమంచి - ఇమిడిక - కొబ్బరుండ - కుడుము - చిమ్మిలి - చద్ది - చేగోడి - జీడియ - ద్రబ్బెద - నానైల - విప్పటి - పుడుగులు - బడికోడి - బొందెము - బ్రేణీలు - బొణిగలు - బటాసాలు - ముక్కులు - మణతలు - మణుగుబూలు - మినసపోక - వడ - సైదము సరదాలు - తొట్టి = మొవలుకొని.

౬౭. జంజాటము = తగులాటము.

౬౮. తలఁకు = జంకు.

౬౯. ఎనఁగు = ఒక్క, ఒగ్గు = హెచ్చరియి, తెగు = విడిపోవు, చెడి పోవు, నిట్లు = ఉపాసము. వియ్యడోపు = ఒడలినగలన్నియు న్వేల్పునకుగాని చదువరికిఁగాని కొయ్యనఁజూరయిచ్చుట.

౭౦. దురటియి = ఏడ్పు. నాతుక = ఆడుది.

౭౧. గోల = ఏడ్పు, ఆడుది, గుమికాడు = కాకి, టాబోటుకాడు = మోసకాడు, తిరుగుబోతు = రంప బోతు. మొర = కొన, గుంపు, లీల = ఎరెన, వదారము = బొత్తిగాను, వీనులకంటి = పాము.

౭౨. అనలు = బురద, అనలుపుట్టు = తామరపూవు, అనలు పుట్టు కంటి = నల్లనయ్య, కడిలియల్లుడు = వెన్నుడు, కైచాపు - గొండ్లిలు - దీవెనకోరి - మోడుపు = విందము.

౭౩. దురుసుసోఁకులసూడు = వెన్నుడు, హరువుకాడు = అందకాడు, దురుసు = కఱకు.

౩౪. అణుగు = తగ్గిపోవు, ఎండమావులు = నీళ్ళవలెనుండు నీడలు, ఏవగించు = రోతవడు.

౩౫. ఆను=గుట్ట, తాగు, చేరఁబడు, ఏచు=వెతపెట్టు, తుల్య=కుంటరి. నొగులుచు=నొప్పించు, నించు=నిండించు, నక్కు=ఒడగు, లొట్ట=అఁగినది, వల్లము, మగగుటీ, వెంబరవిత్తు=పోకిటీ, చలుపు=చేయు.

౩౬. చలుపు = చేయు.

౩౭. దాపురే=బళిర.

౩౮. ఆండు=పెండ్లాములు, అల్లువాండు=అల్లుండు, ఇల్లాలితోఁబుట్టు=పెండ్ల ముయొక్క, అన్నదమ్ములు, ఏరాండు=తోటికోడండు, జగిలెకాండు=తోడి యల్లుండు.

౩౯. తిమ్మండు=కోతి, నిట్టసంట=కకములేనిదే, ఊరకే, సీల=చీల, మేకు

౪౦. అలరు=ఒప్పు, పూవు, చెలువు=ఒప్పు, చిన్ని, అందమైన.

(ఈముప్పదియొక్కటి పిల్లకాయలయాటలు)

అల్లి - ఆలంకి - ఇల్లు - ఉప్పట్లు - కలికి - కులదికాళ్ళు - కాలికంచము - కీఱుగానుగు - గడ్డినవొడ్డు - గూవనాలు - గుడుగుడుకుంచములు - గొబ్బిళ్ళు - గుళ్ళు - చెండు - చిడుగుడు - చిక్కనబిల్లులు - చీకటిమొటికిల్లు - చిఱ్ఱు - బుఱ్ఱు - చుండ్రాళ్ళు - అందలములు - జిఱ్ఱురాతిదాటలు - తాళ్ళపాము - నెట్టులు - పుడికిళ్ళు - పులియాట - బోర్లపక్క - బోటిరాళ్ళు - మందలములు - వ్రేలుబొట్టన - వెన్నెలకడి - ఒట్టిల్లు చిందఱ.

౪౧. ఏదెన్నిదులు=ఏదిదియాలు, బొండి=ఒడలు.

౪౨. ఆలఁగాపు=నల్లనయ్య, మాటికి=పటియును.

౪౩. ఈరై దువాలకములనొప్పారువాడు=పదివేసములసామి, వెన్నుఁడు, కాలిచారిమారారి=నడురేయి. కట్ట||అయ్యో, ఈటు=ఉత్త.

౪౪. ఉలుకు=వెలుపు, చిల్వ=పాము, తోఁతెంచు=కానిపించు, తిలకించు = చూచు, నల్లఁద్రాగుడు=జెలగ. పుల్లర్లు = ఒకదీస్తుచేస, తుపాను=గాలివాన.

నేలు = పన్నెండుకాసులనాణెము, నెమ్ము = ఎముక, మేకు, మల్లి = చిన్నగరిటె, మజ్జరే = బిళిబిళి, వానజాలిపులుగు = అంబ.

౮౫. ఇంటికొప్పు = ఇంటివాడు, క్షౌకొప్పువాడు, కటకట = వెక, కున్తరించు = నవరించు, ఊరడించు, కావింతు = చేయుదురు, దబ్బుట = మోసము, మోసకాడు, బోడలు = సన్నాసులు = బైజ = తెల్విలేమి, మఱపు.

౮౬. చెదారము = గడ్డిపోచ, చెత్త, తలపోయు = తలించు, తిర్వళిక = తివ్వె, నెటి = అందము, పెందరువడి = గరుడి, పులుగులతేడు, పడక = పానువు, మెణకరి = ఒంటిజందెపువాడు, వడుగడు.

౮౭. అడఁజనని = తిట్టఁగూడని, అడిగొంటు = చెడుగు, కొఱమూరి = పనికిరాక, కడు = మిక్కిలి, కస్తీ = అడఁలు, పదరి = ప్రేరి, వసతి = ఇమ్ము, సిగ్గటి = బిడియమువిడిచి, సిస్తు = అందము.

౮౮. అనువు = సుఖవు, కొంచెము, ఉమ్మలిక = ఏడ్పు, అడలు, కడమ = తక్కిన, మిగిలిన, తెగుదల = కొన, మొగదల = ఎదురు, వ్రాలు = అక్కరములు.

౮౯. అక్కటులు = కనికరముగలవారు, ఈరాటులు = పన్నెండు, వైళము = బిలుబిలు, విత్తు = గింజ.

౯౦. నేతతేడు = దొర, పడుచు = కన్నియ, కన్నెటికము కానిబోగముది, మప్పు = నేర్పు, మాటుతులు = పగవారు, మలయు = తిరుగు, మాసటీడు = పెద్ద, వలిపిరి = చలి.

౯౧. (ఈముప్పదిరెండు జెట్టిపట్లరకములు):- ఆంజమెడపట్లు - కుడియదుగు పడవడి - కుమ్మరిపు - కన్నాత కందఱము - కల్లము - కళవరము - తెల్లి - తెల్లి - కిర్లి - గొంతూమాలు - చాంగణ - చాళియ - చలికి - చేబ - జేబ - తిణిగి - తోరిహత్తము - తొట్టి - తొక్కిన - కాళము - తడకాడు - డాఁజుడుగుమొస - పొరము - పణము - పెట్లాగు - బరిపోడు - మొస - రూణింపు - రొండివేటు - రింజ - రాబము.

౯౨. కానిక = కట్నము, సంజాడు = కొయ్య, పొన్ను = బంగారము, లలి = కూర్చి.

౯౩. ఆకొంట = ఆకలితోనుండుట, ఇల్లి = పస్తు, కొయ్య = వేయ్యల
నొయ్యట, కొయ్యద్రిప్పు = చెడుగు- నగళ = వట్నము, వెంట = అక్కఱ.

౯౪. అయిదుముమ్మాలు రెట్టింపసయినయేండ్లు = నూటయిరువదియై
దేండ్లు, ఒత్తుకాడు = సుతికాడు, కారులు = ఆటతీరులు, కొప్పలు = చిం
దులు. కడికయి = వలచేయి, గుమ్మెతకాడు = మద్దెలకాడు, చిప్ప = తాళపు
చిప్ప, మవ్వడులు = వడిహెచ్చు తగ్గునడినడకలన్ మూడు తెలుగుల యాటపా
టవాదెముల మెలపతీరులు.

౯౫. ఎప్పట్టుల = ఎచ్చోట్టుల, కంపు = గబ్బు, తల్లివేరు = కుంకటి
వేరు, నెల = చందమామ, ముప్పదిరేణువళ్ళు, పంపు = నెలపు, మలాక =
మంచిగండము, మొగులువిరి = నీళ్ళు, పంకము = పాలు.

౯౬. అంట = విస్తరి, కుట్టుడాకు, అడరు = ఒప్పు, అదను = తరు
ణము, ఎన్నిది రెండు పండువులు = పదాఱుపండువులు, కంచె = కంపకొట,
తొలునుడులు = ప్రాణదువులు. పురట = పూట, పుంటె = సంజ, హదను =
అదను.

౯౭. ఇగురు = చిగురు, మొటిక = మొలక, గుంటము = గుమ్మము,
నెట్టనన్ = తుదకు, పొదలు = ఎదుగు, ముదిమి = ముసలితీకము, అంది =
అలుచిద్దలు, దించు = దించు.

౯౮. ఓము = కాచు, పగడ = ఒక, ఒక్కటి.

౯౯. ఆటాడి = ఆవుపాలు, ఆనుము = త్రాగుము, నుంకు = పస్తు.

౧౦౦. రోటు = వెలితి, రెప్ప = బాగు.

Blank Page

Blank Page

Book Number	Gvp02J247H		19-01-21
Front cover	yes		Back cover
Blank Pages	CT, 28, 18, 18, 18, 36, 37		
Missing Pages			
	NO		
Prepared	Mounika		Scanned
BOOK SIZE	H 8.4	W 5.7	Pages
			145